

OBČNI
DRAVLJANSKI ZAKONIK

z dn. 1. junija 1811 št. 946 zb.p. z.
v besedilu treh delnih novel.

1928

Prevedla dvornosodna svetnika
Božidar Bežek in Fran Regally.

XXXXXX

O B Č N I D R Ž A V L J A N S K I Z A K O N I K

U v o d

O državlјanskih zakonih sploh.

Pojem državlјanskega prava .

1. Vsi zakoni, ki določajo zasebne pravice in dolžnosti prebivalcev države med seboj, tvorijo državlјansko pravo v njej.
2. Čim je zakon pravilno razglašen, se ne more nihče opravičevati s tem, da mu ne bi bil postla znan.

Pričetek velјavnosti zakonov.

3. Velјavnost zakona in pravni nasledki, ki izvirajo iz njega, se pričenjajo takoj po razglasu, razen, če bi določil razglašeni zakon sam poznejši čas njegove velјavnosti.

Obseg zakona.

4. Državlјanski zakoni vežejo vse državlјane dežel, za katero so razglašeni. Državlјani so tudi v dejanjih in poslih, ki jih vrše izven državnega ozemlja, vezani na te zakone, kolikor utesnjujejo njihovo osebno zmožnost, jih podvzemati in če naj ta dejanja in posli povzročajo hkrati v teh deželah pravne nasledke. Koliko se tujci vezani na te zakone, se določa v naslednjem poglavju.
5. Zakoni ne učinkujejo nazaj, torej nimajo nobenega vpliva na poprejšnja dejanja in na prej pridobljene pravice.

R a z l a g a

6. Kadar se zakon uporablja, se mu ne sme dajati noben drug smisel, kakor tisti, ki izhaja iz lastnega pomena besed v njihovi zvezi in iz jasnega namena zakonodajalca.

7. Kadar se praven primer ne da odločiti niti po besedah, niti po naravnem smislu kakšnega zakona, se je ozirati na podobne, v zakonih določno odločene primere in na razloge drugih z njim sorodnih zakonov. Ako ostane praven primer še dvomljiv, mora se odločiti glede na skrbno zbrane in dobro preudarjene okoliščine po naravnih pravnih načelih.
8. Le zakonodajalec ima oblast, da razlaga zakon na obče obvezen način. Tako razlago je treba uporabljati na vse pravne primere, ki jih je še odločiti, če zakonodajalec ne pristavi, naj se ne ozira na njegovo razlago pri odločbi takih pravnih primerov, ki so jim predmet pred razlago započeta dejanja in ?

TRAJANJE ZAKONA

9. Zakoni obdrže svojo moč dotlej, dokler jih zakonodajalec ne spremeni ali izrečno ne razveljavi.

Druge vrste predpisov, to so:

a) Običaji.

10. Na običaje se je moči ozirati le, kadar se kateri zakon sklicuje nanje.

b) Deželni ustavi.

11. Le tisti ustavi posameznih dežel in deželnih okrajev imajo moč zakona, ki jih izrečno potrdi vladar po razglasitvi tega zakona.

c) Sodnijski izreki.

12. V posameznih primerih izdane odredbe in sodbe, ki jih izrekajo sodišča v poedinih pravnih sporih, nimajo nikdar moči zakona, ni jih moči raztegniti na druge primere ali na druge osebe.

d) Privilegiji.

13. Posameznim osebam ali tudi celim združbam podeljeni privilegiji in svoboščine naj se presojujejo kakor druge pravice, kolikor o tem politični ukazi nimajo nobene posebne določbe.

Glavna razdelba državlanskega prava.

14. Predmet predpisov v državlanskem zakoniku so osebno pravo, stvarno pravo in določbe, ki so jima skupne.

Osebnostne pravice.

15. Osebnostne pravice so tiheje dolga osebnih lastnosti in so, dolga vseh v rodniškem razmerju.

16. To so pravice prirojane pravice.

17. Pravice, ki so prirojane za vsakega vidne pravice, so pravice prirojane. Robotvo ali nevoljništvo, ki se v njihovi oblasti ni dopuščeno v njihovi oblasti.

Pravice, ki so jim dolga o njih.

18. Pravice, ki so jim dolga o njih, so pravice, ki so jim dolga, dokler se ne dokaže zakonita pravice.

Pravice, ki so jim dolga o njih.

19. Pravice, ki so jim dolga o njih, so pravice, ki so jim dolga, dokler se ne dokaže zakonita pravice.

Pravice, ki so jim dolga o njih.

20. Pravice, ki so jim dolga o njih, so pravice, ki so jim dolga, dokler se ne dokaže zakonita pravice.

21. Pravice, ki so jim dolga o njih, so pravice, ki so jim dolga, dokler se ne dokaže zakonita pravice.

P R V I D E L

O O S E B N E M P R A V U

Prvo poglavje.

O PRAVICAH , KI SE TIČEJO OSEBNIH LASTNOSTI IN RAZMER.

Osebnne pravice.

§ 15. Osebnne pravice se tičejo deloma osebnih lastnosti in razmer, deloma temelje v rodbinskem razmerju.

I. Iz svojstva osebnosti. Prirojene pravice.

§ 16. Vsak človek ima prirojene že po razumu vidne pravice in ga je torej šteti zasebo. Robstvo ali nevoljništvo in izvrševanje naje se nanašajoče oblasti ni dopuščeno v teh deželah.

Pravna domneva o njih.

§ 17. Kar je primerno prirojenim naravnim pravicam o tem se šteje, da velja tako dolgo, dokler se ne dokaže zakonita omejitev teh pravic.

Pridobljene pravice.

§ 18. Vsakdo je pod pogoji, predpisanimi po zakonih, zmožen pridobivati pravice.

Zasledovanje pravic.

§ 19. Vsakemu, kdor meni, da se mu krati njegova pravica, je dane na voljo, da se pritoži na oblastvo, določeno po zakonih. Kdor pa se preko oblastva poslužuje samolastne pomoči, ali kdor prekorači meje silábrana, je za to odgovoren.

§ 20. Tudi take pravne posle, ki zadevajo glavarja države, pa se tičejo njegove zasebne lastnine ali pridobitnih načinov, utemeljenih v državljanskem pravu, naj sodna oblastva presoja po zakonih.

II. Osebne pravice iz lastnosti starosti ali nedostatka razuma.

21. Tisti, ki zaradi nedostatka let, duševnih hib ali zaradi drugih razmer niso zmožni, svoje stvari sami primerno oskrbovati, so pod posebno zaščito zakonove K tem spadajo: otroci, ki sedmega, nedorasleci, ki štirinajstega, nedoletniki, ki štiriindvajsetega leta svoje starosti še niso izpolnili; potem: besniki, blazniki in bebci, ki so ali povsem brez pameti ali vsaj nesposobni izprevideti nasledke svojih dejanj; dalje tisti, ki jim je sodnik kot proglašeni upravljavec prepovedal daljnjo upravo njihove imovine, končne odstetniki in občine.
22. Celorojeni otroci imajo od časa, ko so bili spočeti, pravico do zaščite po zakonih. Kolikor gre za njihove in ne za pravice koga drugega se štejejo za rojene; mrtvorojen otrok pa se šteje glede na pravice, ki so mu pridržane za primer življenja tako, kakor bi ne bil nikdar spočet.
23. V dvomljivem primeru, ali je bil otrok rojen živ ali mrtev, se domneva prvo. Kdor trdi nasprotno, mora to dokazati.

Drugo poglavje.

O ZAKONSKEM PRAVU - Pojem zakona.

44. Rodbinska razmerja se ustanavljajo z ženitno pogodbo. V ženitni pogodbi izrekata dve osebi različnega spola na zakonit način svojo voljo, da živita v nerazdružni skupnosti, zarajata otroke, jih vzgajata in si vzajemno pomagata.

In zaroke.

45. Zaroka ali predhodna obljuba, vzeti se v zakon, dana ali sprejeta pod katerikoli okoliščinami ali pogoji ne povzroča nobene pravne obveznosti, niti da se sklene zakon sam niti da se izpolni, kar se je zgodilo za primer odstopa.

Pravni učinek odstopa od zaroke.

§ 46. Vendar je pridržana oni stranki, ki ni dala nobenega utemeljenega vzroka za odstop, pravica do povračila resnične škode, o kateri mora dokazati, da jo ima zaradi tega odstopa.

Pravilo o zmožnosti, skleniti zakon.

§ 47. Ženitno pogodbo sme vsakdo skleniti, ako mu ni na poti noben zakonit zadržek.

Pravna stvar, javno blago in državna imovina.

237. Stvari, ki se prepuščene vsem članom države v prireditvi, se imenujejo nižje stvari. One, ki se jim dopušča le za rabe, kakor: ceste, vojaški, reški, morská pristanišča in morská obramba, se imenujejo občine ali javno blago. Kar je določeno za pokrije državnih potrebščin, kakor: pravice kovati denar, ali pajane in druge vladarje pravice, kmetov blago, rudniki in soline, železi in cerine, se imenujejo državna imovina.

Prevržljive stvari po različni njih kakovosti.

238. Stvari se po različni svoje kakovosti dale: v telesne in netelesne, v previdne in neprevidne, v potrečne in nepotrečne, v cenjive in necenjive.

Telesne in netelesne stvari.

239. Telesne so stvari, ki so očitne; vicer se imenujejo netelesne; n. pr. pravice loviti, vikariti in vse druge pravice.

Previdne in neprevidne.

240. Stvari, ki se daje predstavljati brez poškodbe svoje stvarne s sveta na svet, se previdne, vicer se neprevidne. Stvari, ki se ob sebi previdne, se smatrajo v prvem smislu se neprevidne, ako tvorijo po zakonu ali lastnikovi dohodbi priti-klino neprevidne.

Pritiklina sploh.

241. Pritiklina je tisto, kar se stavlja s stvarjo v trajno svaco. Semkaj spada ne le prirast stvari, dokler se ne odloži od nj, sorodni tudi postranske stvari, brez katerih glavne stvari ni mogoče biti, ali ki jih je zakon ali lastnik določil za trajno rabo glavne stvari.

Drugi del

O STVARNEM PRAVU.

O stvareh in njih pravni razvrstitvi.

Pojem stvari v pravnem smislu

285. Vse kar je različno od osebe, in služi ljudem za rabo, se imenuje v pravnem smislu stvar.

Razvrstitev stvari po različnosti tistega, čigar so.

286. Stvari v državnem ozemlju so ali državno ali zasebno blago. Zasebno blago pripada posameznim ali moralnim osebam, manjšim družbam ali celim občinam.

Ničije stvari, javno blago in državna imovina.

287. Stvari, ki so prepuščene vsem članom države v prisvojitve, se imenujejo ničije stvari. One, ki so jim dopuščene le za rabo, kakor: ceste, veletoki, reke, morska pristanišča in morska obrežja, se imenujejo občne ali javno blago. Kar je določeno za pokritje državnih potrebčin, kakor: pravica kovati denar, ali poštne in druge vladarske parvice, komorno blago, rudniki in soline, davki in carine, se imenujejo državna imovina.

Razvrstitev stvari po razliki njih kakovosti.

291. Stvari se po razliki svoje kakovosti dele: v telesne in netelesne, v premične in nepremične, v potrošne in nepotrošne, v cenjive in necenjive.

292. Telesne in netelesne stvari:

292. Telesne in stvari so tiste, ki so očitne; sicer se imenujejo netelesne; n.pr. pravica loviti, ribariti in vse druge pravice.

293. Premične in nepremične

293. Stvari, ki se dajo predstavljati brez poškodbe svoje stvarine z mesta na mesto, so premične, sicer so nepremične. Stvari, ki so ob sebi premične, se smatrajo v pravem smislu za nepremične, ako tvorijo po zakonu ali lastnikovi določbi pritiklino nepremičnine.

Pritiklina sploh.

294. Pritiklina je tisto, kar se stavlja s stvarjo v trajno zvezo. Semkaj spadajo ne le prirast stvari, dokler se ne odloči od nje, marveč tudi postranske stvari, brez katerih glavne stvari ni miči rabiti, ali ki jih je zakon ali lastnik določil za trajno rabo glavne stvari.

osobito pri zemljiščih in ribnikih

§ 295. Trava, drevesa, plodovi in vse rabne stvari, ki jih zemlja rodi na svojem površju, so dotlej nepremična imovina, dokler niso odločene od zemljišča. Celo ribe v ribniku in divjačina v gozdu postanejo šele tedaj premično blago, kadoc so ribe vzete iz ribnika in ko je divjačina ujeta ali ubita.

§ 296. Tudi žito, les, krma in vsi drugi, čepzav že spravljeni pridelki, kakor tudi vsa živina in vse orodje in priprave, ki spadajo k nepremičninam, se smatrajo za nepremične stvari, kolikor so potrebne za nadaljevanje rednega gospodarstva.

in pri zgradbah.

§ 297. Takisto spadajo k nepremičnim stvarem tiste, ki se zgrade na zemljišču v namen, da ostanejo vedno na njem, kakor: hiše in druge zgradbe z zračnim prostorom navpik nad njimi; dalje: ne le vse, kar je pritrjeno v tla ali v zid, kar je prikovano ali pribito, kakor: pivovarske ponve, zganjarski kotli in vdelane omare, marveč tudi tiste stvari, katere so določene za stalno rabo celoto: napr. vedrice, vrvi, verige, gasilno orodje in podobno.

stroji.

§ 297. a. Kadar so stroji zvezani z nepremičnino, ne veljajo za pritiklino, ako je z odobrenjem lastnika nepremičnane zaznamovano v zemljiški knjigi, da so stroji last druge osebe. Kadar so stroji postavljeni namesto takih, ki jih je bilo smatrati za pritiklino, je treba za tako zaznambo tudi odobravanje prej v knjigo vpisanih upravičencev. Zaznamba izgubi svoj učinek po preteku petih let po vpisu; potek roka je ovrč s stečajnim ali s prisilnim dražbenem postopanjem. (Nov. III. par. 10).

Pravice je šteti vobče za premične stvari.

§ 298. Pravice se prištevajo premičnim stvarem, ako niso spojene s posestjo nepremičnane, ali ako po deželni ustavi niso izrečene za nepremičnino.

tudi predznamenovane terjatve.

§ 299. Terjatve se ne izpremene v nepremično imovino, ako so zavarovane za nepremičnino.

Po katerih zakonih je presojeti nepremičnine in po katerih premične stvari.

§ 300. Za nepremične stvari veljajo zakoni okraja, v katerem leže, za vse druge stvari pa isti zakoni kakor za osebo njihovega lastnika.

Potrošne in nepotrošne stvari.

§ 301. Stvari, ki ne dajejo navadne koristi, če se ne uničujejo ali porabijo, se imenujejo potrošne; one nasprotno kakovosti pa nepotrošne stvari.

Skupnost stvari (universitates rerum)

§ 302. Več posebnih stvari skup, ki se smatrajo za eno stvar in se navadno označujejo s skupnim imenom, tvorijo skupnost stvari in se štejejo za celoto.

Cenljive in necenljive.

§ 303. Cenljive stvari so tiste, katerih vrednost se da določiti, ako se primerjajo z drugimi, ki so v prometu; k tem spadajo tudi službe, dela z roko in z glavo. Necenljive se pa imenujejo stvari, katerih vrednost se ne da določiti po primerjanju z drugimi stvarmi, ki so v prometu.

Merilo sodne cenitve.

§ 304. Določena vrednost kake stvari se imenuje njena cena. Kadar sodišče ceni kako stvar, naj se cena izrazi z določeno vsoto denarja.

Redna in izredna cena.

§ 305. Ako se stvar ceni po koristi, ki jo stvar navadno in vobče daje glede na čas in kraj, se dobi redna in občna cena; ako pa se glede na posebne razmere in na slučajne lastnosti, po katerih se je stvar posebno priljubila tistemu, komur je povrniti njena vrednost, se dobi izredna cena.

Katero ceno je treba pri sodnih cenitvah jemati za vodilo.

§ 306. Vselej, kadar ni nič drugega pogojeno niti po zakonu odredeno, se mora pri cenitvi stvari vzeti za vodilo občna cena.

Pojem o stvarni pravici in o osebni pravici do stvari.

§ 307. Pravice, ki jih ima oseba na stvari ne glede na določne osebe, se imenujejo stvarne pravice. Pravice, ki nastajajo do stvari le proti določnim osebam neposredno iz zakona ali iz obveznega dejanja, se imenujejo osebne pravice na stvari.

§ 308. Stvarne pravice na stvari so pravica posesti, lastnine, zastave, služnosti in dedna pravica.

Prvi oddelek stvarnega prava

§ 319. O stvarnih pravicah Oseba se dobiva le toliko v posest, kolikor se resnično prime, ne kolikor se stopi, kolikor Prvo poglavje označeni ali shrani; pri posredni, ako ima imetnik v svojem ali v imenu drugega prepovedane ali ovposestio, kar je prejšnji imetnik imel in izročil po različnih smiselnih, ne da bi bilo potrebno. Imetnik. Posestnik

§ 309. Kdor ima stvar v svoji oblasti ali v hrambi, se imenuje njen imetnik. Ako ima imetnik stvari voljo, obdržati jo za svojo je njen lastnik. Imenuje pravilna, ako se opira na veljavni naslov, to je na pravni temelj, ki je sposoben za pridobitev. Pridobitev posesti. Zmožnost osebe, pridobivati posest

§ 310. Osebe, ki niso pri zdravi pameti, so same ob sebi nezmožne, pridobivati posest. Zastopa jih varuh ali skrbnik. Nedorasli, ki so izpolnili leta detinstva, morajo sami za se vzeti stvari v posest. Predmeti posesti

§ 311. Vse telesne in tudi netelesne stvari, ki so predmet pravnega prometa, je moči vzeti v posest. Kako se pridobiva posest

§ 312. Telesne, premične stvari se vzamejo v posest, ako jih kdo fizično prime, odpelje ali shrani; nepremične pa, ako nanje kdo stopi, jih omeji, ogradi, označeni ali obdela. Posest netelesni stvari ali pravic zadobi, kdor jih rabi v lastnem imenu.

Osobito trdilne, zanikalne ali prepovedane pravice

§ 313. Raba pravice se vrši, kadar kdo od drugega kaj terja kot dolžnost in mu tisti to stori, dalje, kadar kdo uporablja v svojo korist stvari koga drugega z njegovim dopuščanjem, končno, kadar kdo na tujo prepoved opusti to, kar bi bil sicer upravičen storiti.

Kako se posest pridobiva neposredno in kako posredno

§ 314. Posest pravic in tudi telesnih stvari se dobi ali neposredno kadar se prisvoje ničije pravice in stvari, ali posredno, kadar se prisvoji pravica ali stvar, ki pripada drugemu.

§ 322. Obseg pridobitve.

§ 315. zZ neposredno in s posredno samolastno zaposedbo se dobiva le toliko v posest, kolikor se resnično prime, ne kolikor se stopi, kolikor se uporabi, oznameni ali shrani; pri posredni, ako nam imetnik v svojem ali v imenu drugega prepusti pravico ali stvar, se dobi vse, kar je prejšnji imetnik imel in izročil po razločnih znamenjih, ne da bi bilo potrebno, da se prevzame vsak del celote posebej.

Pravična in nepravična posest.

§ 316. Posest stvari se imenuje pravična, ako se opira na veljaven naslov, to je na pravni temelj, ki je sposoben za pridobitev. Sicer se imenuje nepravična.

Glavni naslov pravične posesti.

§ 317. Naslov je pri ničijih stvareh prirojena svoboda delati to, kar ne krati tujih pravic; pri drugih stvareh volja prejšnjega posestnika ali sodnikov izrek ali končno zakon, ki daje komu pravico do posesti.

Imetnik še nima nobenega naslova.

§ 318. Imetnik, ki stvari nima v svojem, marveč v imenu drugega, še nima nobenega pravnega temelja, da bi vzel to stvar v svoje posest.

in ga ne more samolastno zadobiti.

§ 319. Imetnik stvari ni upravičen, samolastno spremeniti vzrok svoje hrambe in s tem si prisvajati naslov, pač pa sme tisti, kdor je doslej po pravu posređoval stvar v lastnem imenu, prepustiti posestno pravico drugemu in jo v bodoče imeti v njegovem imenu.

Učinek golega naslova.

§ 320. Z veljavnim naslovom se zadobi le pravica do posestni stvari, ne posest sama. Kdor ima le pravico do posesti, si ne sme samolastno vzeti posesti, ako se mu odreka; zahtevati jo mora pri rednem sodniku pravnim potom z navedbo naslova.

Potrebnost za resnično posestno pravico.

§ 321. Kjer so tako zvane deželeke deske, mestne ali zemljiške knjige ali drugi taki javni vpisniki, se dobi pravična posest stvarne pravice na nepremičninah le z rednim vpisom v te javne knjige.

- § 322. Ako je bila premoćna stvar izročena zapored već osebama, pristojna posestna pravica tisti, ki jo ima v svoji oblasti. Ako pa je stvar nepremična in ako so uvedene javne knjige, gre posestna pravica izključno tistemu, kdor je vpisan kot njen posestnik.

Posestnika ni moč pozvati, da bi navedel pravni temelj.

- § 323. Posestnik stvari ima za se pravno domnevo veljavnega naslova, torej ga ni moč pozvati, da bi navedel naslova.

- § 324. Tak poziv niti tedaj ni dopusten, kadar kdo trpi, da se posest njegovega nasprotnika ne strinja z drugimi pravnimi domnevami, n.pr. s svobodo lastnine. V takih primerih mora nasprotnik, ki to trdi, tožiti pred rednim sodnikom in izkazati svojo dozdevno močnejšo pravico. V dvomu pristojna posestniku prednost.

Izjema.

- § 325. Kazenski in politični zakoni določajo, koliko je obvezen navesti naslov svoje posesti posestnik stvari, katere promet je prepovedan ali kateri se zdi, da je ukraden.

Pošten in nepošten posestnik.

- § 326. Kdor ima iz verjetnih razlogov stvar, ki jo poseduje, za svojo je pošten posestnik. Nepošten posestnik je tisti, kdor ve ali mora iz okolnosti domnevati, da stvar, ki je v njegovi posesti, pripada komu drugemu. Zaradi zmote v dejstvih ali zaradi nepoznanja zakonitih predpisov je kdo lahko nepravičen (par. 316) in vendar pošten posestnik.

Kdor postane soposestnik nepošten ali nepravičen posestnik.

- § 327. Ako poseduje kdo stvar samo, kdo drugi pa pravico do vseh ali nekaterih užitkov te stvari, more biti ena in ista oseba, ako prekorači meje svoje pravice, v raznih ozirih pošten in nepošten, pravičen in nepravičen posestnik.

Odločanje o poštenosti posestnika.

- § 328. O pošteno in nepošteno posesti je odločati v primeru pravde s sodniškim izrekom. V dvomu se domneva, da je posest poštena.

Trajanje posesti. Pravice poštene posesti.

a) stvarne stvari,

- § 329. Pošten posestnik sme že zgolj iz razloga poštene posesti stvari, ki jo poseduje, brez odgovornosti poljubno rabiti porabiti ali pa tudi uničiti.

Pravna sredstva posestnika pri postopku njegove posesti.

- § 329. b) glede užitkov, kakršnoli, vendar ni nihče upravičen, je posestnik upravičen, kotoni ima pravico sodno zahtevati,
- § 330. Poštenemu posestniku pripadajo vsi iz stvari izvirajoči plodovi, čim se od stvari odločeni; njemu pripadajo tudi vsi drugi že prejeti užitki, kolikor so že posesti za čas mirne posesti.

c) glede potroška.

- § 331. Ako je pošteni posestnik za stvar kaj potrošil, kar je bilo potrebno za trajno ohranitev stvarine, ali koristno za pomnožitev še trajajočih užitkov, mu gre povračilo po sedanjih vrednosti, kolikor to ne presega resničnega potroška.

- § 332. Za potrošek, ki je bil izdan le za zabavo in oplešavo, se povrne le toliko, kolikor je stvar resnično pridobila po občni vrednosti, vendar sme prejšnji posestnik izvoliti, da vzame zase vse, kar se da od tega odvzeti brez škode za stvarino.

Pravica do pravičila cene.

- § 333. Celo pošteni posestnik ne more zahtevati cene, ki jo je dal svojemu predniku za prepuščeno mu stvar. Kdor pa tujo stvar, ki bo jo lastnik sicer težko dobil nazaj, pridobi na pošten način in s tem doseže izkazano korist za lastnika, sme terjati i primerno povračilo.

- § 334. Ali ima pošten imetnik pravico, zaradi svoje terjatve pridržati stvar določa poglavje o zastavnem pravu.

Obveznost nepoštenega posestnika.

- § 335. Nepošteni posestnik je zavezan, vrniti nele vse koristi, ki jih je dobil s posestjo tuje stvari, marveč tudi tiste, ki bi jih dobil prikrajšani, in povrniti vso vsled svoje posesti nastalo škodo. Ako dobi nepošteni posestnik posest z dejanjem, ki je v kazenskih zakonikih prepovedano, sega povračilo do vrednosti posebne priljubljenosti.

- § 336. Ako nepošteni posestnik potroši kaj za stvar, je treba uporabljati to, kar je odrejeno v poglavju o pooblastitvi glede potroška, ki ga napravi poslovodja brez naloga.

- § 338. Ako se pošteni posestnik obsojen s sodniškim izrekom, da vrne stvar, je treba ravnati tudi z njim glede povračila užitkov in škode kakor tudi glede potroška od časa vročene mu tožbe liki z nepoštenim posestnikom, vendar je odgovoren za naključje, ki bi stvari ne bilo zadelo pri lastniku, le tedaj, kadar je zadržal vrnitev z nagajivo pravdo.

Pravna sredstva posestnika pri motenju njegove posesti.

- § 339. Naj bo posest že kakršnakoli, vendar ni nihče upravičen, jo samolastno motiti. Moteni ima pravico sodno zahtevati, da se prepove poseganje in da se povrne izkazana škoda.
- posestnik tožnec inoti na stvar.
posebno z gradnjo
- § 340. Ako proti posestniku nepremičnine stvari ali stvarne pravice z gradnjo novega poslopja, vodne naprave ali druge naprave nevarnost za njegove pravice in se graditelj proti njej ni zavaroval po predpisu občnega sodnega reda, je ogroženi upravičen, zahtevati pri sodišču prepoved take nove gradnje in sodišče je dolžno, stvar kar najhitreje odločiti.
- § 341. Dokler se stvar ne odloči, sodišče praviloma ne sme dopustiti nadaljevanje gradnje. Le tedaj je dovoliti začasno nadaljevanje gradnje, kadar je očitvidna nevarnost blizu ali kadar graditelj da primerno varnost, da hoče stvar postaviti v prejšnji stan in povrniti škodo, prepovednik pa v tem primeru ne da nobenega podobnega zavarovanja za posledke svoje prepovedi.
- § 342. Ker je odrejeno v prednjih paragrafih glede nove gradnje, velja tudi za podiranje starega poslopja ali druge naprave.
- in ob nevarnosti iz obstoječe zgradbe.
- § 343. Ako more posestnik stvarne pravice dokazati, da že obstoječa tuja stvar podira in mu očitvidno proti škoda, je upravičen sodno zahtevati zavarovanje, ako sicer ni politično oblastvo že zadostno poskrbelo za javno varnost.
- Pravna sredstva za obrambo posestnega stanu.
- a) ob silni nevarnosti,
- § 344. K pravicam posesti spada tudi pravica braniti se v svoji posesti, in ako bi sodniška pomoč prišla prepozno, silo odbijati s primerno silo (§19). Sicer mora skrbeti politično oblastvo, da se vzdrži javni mir in kazensko sodišče, da se kaznujejo javna nasilstva.
- b) proti nepristnemu posestniku
- § 345. Ako se kdo vsili v posest ali se vtihotapi skrivaj z zvi-jačo ali prošnjjo, in to kadar mu kdo dopušča iz uslužnosti ne da bi nase jemal trajno obveznost, izkuša spremeniti v vedno pravico, postane ob sebi nepravična in nepoštena posest še vrhu tega nepristna; sicer se posest šteje za pristno.

§ 346. Zoper vsakega nepristnega posestnika se sme s tožbo zahtevati tako postavitev v prejšnji stan, kakor tudi povračilo škode. Oboje mora sodišče odrediti po pravni razpravi sotožne brez ezira na močnejšo pravico, katero bi utegnil toženec imeti na stvar.

c) kadar je pristnost posesti dvomljiva.

§ 347. Ako se ne pokaže pri tej priči, kdo je v pristni posesti, in koliko ima ena ali druga stranka pravicena sodno podpore se stvar, ki je v sporu, shrani pri tem sodišču ali kom drugem, dotlej dokler se spor o posesti ne dožene in odloči. Kdor pravdo izgubi, sme tudi po tej odločbi še zažeti tožbo iz razloga dozdevne močnejše pravice na stvar.

Zavarovalni pomočki imetnika, kadar jih več hkrati zahteva posest.

§ 348. Če več oseb, ki zahtevajo posest hkrati, terjaja od tega, ki je samo imetnik, izročitev stvari, in med njimi kdo, v čigar imenu se je stvar shranila, izroči se predvsem temu in naznanj izročitev ostalim. Ako ni take osebe, se stvar odda v hranitev sodniku ali komu drugemu. Sodnik mora preiskati pravne razloge tistih, ki zahtevajo posest in o tem odločiti.

Pristanek posesti:

a) telesnih stvari,

§ 349. Ob posest telesne stvari se pride vobče, ako se stvar izgubi brez upanja, da se zopet najde, ako se prostovoljno zapusti, ali ako preide v tujo posest.

b) pravic, v javne knjige vpisanih,

§ 350. Posest tistih pravic in nepremicnin, ki so predmet javnih knjig, prestane, ako se izbrišejo iz deželnih desk, mestnih ali zemljiških knjig ali, ako se vpišejo na ime drugega.

c) drugih pravic.

§ 351. Pri drugih pravicah prestane posest, ako nasprotnik izreče, da tega, kar je sicer izpolnjeval, noče več izpolnjevati, ako ne trpi več, da bi drug izvrševal pravico, ali ako ne spoštuje več prepovedi, da kaj pusti, a posestnik v vseh teh primerih to opusti in ne toži na ohranitev posesti. Zgolj z nerabo pravice se posest izgubi, izvzemši primere zastaranja, ki so določeni v zakonu.

§ 352. Dokler je še upanje, da se izgubljena stvar dobi, je moči ohraniti se zgolj z voljo v njeni posesti. Odsotnost posestnika ali nastala nezmožnost, pridobiti posest, ne uniči že pridobljene posesti.

Drugo poglavje

O lastninski pravici

Pojem lastnine. Lastnine v objektivnem smislu.

§ 353. Vse, kar komu pripada, vse njegove telesne in netelesne stvari, se imenujejo njegova lastnina.

v subjektivnem.

§ 354. Lastnina, mišljena kot pravica, je oblast, ravnati po svoji volji s stvarino in užitki stvari in vsakega drugega od tega izključiti.

Objektivna in subjektivna možnost pridobitve lastnine.

§ 355. Vse stvari so vobče predmeti lastninske pravice in vsakdo, kogar zakoni izrečno ne izključujejo, je upravičen, da jo pridobi sam po sebi ali po drugem v svojem imenu.

§ 356. Kdor torej trdi, da nasprotuje zakonit zadržek osebi, ki hoče kaj pridobiti, glede njene osebne zmožnosti ali glede na stvar, ki naj se pridobi, ta je dolžan to dokazati.

Delitev lastnine v popolno in nepopolno

§ 357. Ako je pravica na stvarino stvari združena s pravico na užitke v eni in isti osebi, je lastninska pravica popolna in nedeljena. Ako pa ima kdo le pravico na stvarino stvari, drugi pa poleg pravice na stvarino izključno pravice na njene užitke, tedaj je lastninska pravica deljena in za oba nepopolna. Oni se imenuje vrhovni lastnik, ta užitni lastnik.

§ 358. Vsi drugi načini omejitve po zakonu ali po lastnikovi volji ne odpravljajo popolnosti lastnine.

§ 359. Ločitev pravice na stvarino od pravice na užitke izvira ali iz ukrenitve lastnika ali vsled odredbe zakona. Po različnosti razmerja med vrhovnim in užitnim lastnikom posestva, pri katerih je lastnina deljena, imenujejo fevdna, dednozakupna in primska zemljišča. O fevdu se govori v posebnem fevdnem pravu, o dednozakupnih in primskih zemljiščih pa v poglavju o rabokupnih pogodbah.

§ 360. Samo iz plačevanja trajne deče ali vsakoletnih rent od zemljišča se še ne da sklepati, da je lastnina deljena. V vseh primerih, v katerih se izrecno ne kaže, da je pravica natvarinno ločena od pravice na užitke, je vsakega poštenega posestnika imeti za popolnega lastnika.

Solastnina.

§ 361. Ako še nedeljena stvar pripada hkrati več osebam, nastane skupna lastnina. Glede na celoto se solastniki štejejo zgolj za eno osebo, kolikor pa jim pa dokazni deli, strokovno neodločeni, ima vsak solastnik popolno lastnino pripadajočega mu dela.

Pravice lastnika.

§ 362. Vsled pravice, prosto razpolagati s svojo lastnino sme popolni lastnik praviloma svojo stvar po svoji volji rabiti ali nerabljeno pustiti, sme jo uničiti celo ali deloma na druge prenesti ali se ji nepogojno odreči, to je, jo zapustiti.

Omejitev teh pravic.

§ 363. Prav te pravice uživajo tudi nepopolni tako vrhovni kakor užitni lastniki, vendar ne sme nobeden ničesar ukreniti, ker je s pravico drugega v nasprotju.

§ 364. Sploh se izvršuje lastninska pravica le tako, da se s tem niti ne posega v pravice koga drugega, niti se ne prestopajo utesnitve, ki so predpisane v zakonikih za vzdrževanje in pospeševanje občnega blaga.

Lastnik zemljišča sme prepovedati sosedu da vpliva od svojega zemljišča z odtočno vodo, dimom, plini, toploto, smradom, hrupom, pretresanjem in slično toliko, kolikor presega to po krajevnih razmerah običajno mero in bistveno krati v kraju navedeno rabo zemljišča. Neposredni dovod je vsekakor nedopusten brez posebnega pravnega naslova (Nov. III. par. 11).

pospeševanje občnega blaga.

- § 364.a) Kadar pa oškoduje rudniška ali oblastveno odobrena naprava sosednje zemljišče na način, ki presega to mero, ima zemljiški posestnik zgolj pravico, da zahteva po sodišču povračilo povzročene škode, dasi je škoda povzročena po okolnosti, ki na oblastveni razpravi niso bile vpoštevane (Nov.III.par.12).
- § 364.b) Zemljišče se ne sme poglobiti tako, da izgubi sosedovo zemljišče ali zgradba potrebno oporo, razen če posestnik zemljišča poskrbi za drugačno zadostno utrditev. (Nov.IIII parc. 12).
- § 364.c) Z dogovorom ali s poslednjo voljo odrejena prepoved odsvojitve ali obremenitve glede stvari ali stvarne pravice veže le prvega lastnika, ne pa tudi njegovih dedičev ali drugih pravnih naslednikov. Proti drugim osebam učinkuje le ako je osnovana med zakonci, roditelji in otroki, posvojenimi otroki in rejenci ali njih zakonci, ter je vpisana v javni knjigi. (Nov. III. parc. 13).
- § 365. Ako zahteva občni blagor, mora član države za primerno odškodnino odstopiti celo popolno lastnino stvari.
- Tožbe iz lastninske pravice:
- A) Prava lastninska tožba, komu gre in zoper koga?
- § 366. S pravico lastnika, izključiti vsakega drugega od posesti svoje stvari, je spojena tudi pravica, da svojo stvar sodno zahteva z lastninsko tožbo od vsakega imetnika, ki mu jo zadržuje. Vendar nima te pravice tisti, kdor je stvar v svojem lastnem imenu odsvojil ob času, ko še ni bil lastnik, pozneje pa pridobil njeno lastnino.
- § 367. Lastninska tožba ni dopustna zoper poštenega posestnika premične stvari, ako dokaže, da je to stvar pridobil ali na javni dražbi ali od obrtnika, ki je upravičen k temu prometu, ali odplatno od osebe, kateri jo je bil tožnik sam zaupal v rabo, v hrambo ali v kakršnem koli drugem namenu. V teh primerih pridobe pošteni posestniki lastnino in prejšnji lastnik ima le pravico do odškodnine proti tistim, ki so mu za to odgovorni.
- § 368. Ako pa se dokaže, da bi si bil posestniku mogel vzbuditi utemeljen sum proti poštenosti njegove posesti ali že iz narave pridobljene stvari ali z njene očitno prenizke cene, ali iz znanih osebnih lastnosti njegovega prednika, iz njegovega obrta ali drugih razmer, mora kakor nepošten posestnik odstopiti stvar lastniku.

Kaj mora tožnik dokazati?

- § 369. Kdor nastopi lastninsko tožbo, mora dokazati, da ima toženec iztoževano stvar v svoji oblasti in da je ta stvar njegova lastnina.
- § 370. Kdor premično stvar sodno nazaj zahteva, jo mora popisati po znakih, po katerih se razlikuje od vseh podobnih stvari enake vrste.
- § 371. Stvari, ki se ne dajo na ta način razločevati, tako gotovina pomešana z drugo gotovino ali prinosnika glaseče se dolžna pisma, torej praviloma niso predmet lastninske tožbe, ako ne nastopijo take okoliščnosti, iz katerih je moči tožniku dokazati svojo lastninsko pravico in iz katerih je toženec moral vedeti, da ni upravičen, prisvojiti si stvar.

b) Lastninska tožba iz pravno domnevane lastnine tožnika.
Proti kateremu posestniku nastopi ta domneva?

- § 372. Ako tožnik sicer ne dokaže, da je pridobil lastnino zadržane stvari, pač pa dokaže veljaven naslov in pristen način, s katerim je prišel v njeno posest, se vendar smatra za resničnega lastnika proti vsakemu posestniku, ki ne more navesti nobenega naslova ali ne slabi naslov svoje posesti.
- § 373. Ako torej toženec poseduje stvar na nepošten ali nepravičen način, ako mu ni moč navesti nobenega prednika ali le sumnega, ali ako je stvar dobil neodplatno, tožnik pa odplatno, se mora tožniku umakniti.
- § 374. Ako imata toženec in tožnik enak naslov svoje pristne posesti, gre tožencu zaradi posesti prednost.
- § 375. Kdor poseduje stvar v tujem imenu, se more braniti proti lastninski tožbi s tem, da imenuje svojega prednika in se o tem izkaže.

Zakoniti nasledek:

a) zatajene posesti

- § 376. Kdor taji pred sodiščem, da poseduje kakšno stvar, in se mu dokaže, mora tožniku že zgolj zato odstopiti posest, obdrži pa pravico, pozneje začeti svojo lastninsko tožbo.

b) lažne posesti

- § 377. Kdor trdi, da poseduje stvar, ki je ne poseduje, in tožnika s tem premoti, je odgovoren za vso iz tega nastalo škodo.

c) opuščene posesti sporne stvari.

§ 378. Kdor je imel stvar v posesti in jo popusti po vročeni tožbi, je mora tožniku, ako se ta hoče držati pravnega imetnika na svoje stroške nazaj priskrbiti ali povrniti njeno izredno vrednost.

Kaj naj posestnik povrne lastniku.

§ 379. Kaj mora pošteno kakor nepošteno posestnik povrniti lastniku glede izgubljene koristi škode, ki jo je imel, je bilo določeno v prejšnjem poglavju.

Tretje poglavje.

§ 380. OLIGOTO PRIDOBITVE LASTNINE S PRISVOJITVIJO. Pravi se neposredno ali kolikor se smejo zasesti samojihča določa, ker se Pravne potrebnosti za pridobitev. ker se ne popravljajo.

§ 380. Brez naslova in brez pravnega pridobitnega načina se ne more pridobiti lastnina.

§ 380. Naslov in način neposredne pridobitve: svojo lastnino popraviti ne sme noben najditelj izdati najdeno stvar za prisvojitve. ali jo prisvojiti. Je manj ali več kdo lastiti.

§ 381. Pri ničijih stvareh je naslov prirojena svoboda, vzeti jih v posest. Pridobitni način je prisvojitve, s katero se kdo polasti ničije stvari z namenom, da z njo ravna kakor s svojo.

§ 382. Ničije stvari sme pridobiti vsak član države s prisvojitvijo kolikor ni pravna možnost utesnjena po političnih zakonih ali kolikor ne gre nekaterim članom prednost prisvojitve.

1. z lovom živali;

§ 383. To velja zlasti o lovu živali. V političnih zakonih je določeno, kdo ima pravico lova ali ribolova, kako se omejuje čezmerna zarezja divjačine in kako se povrača škoda, povzročena po divjačini, kako naj se zbranjuje, da tuje čebele ne kradejo medu. Kako je kaznovati loveke tatove določajo kazenski zakoniki. Noli prostiti brez odgovornosti v rokah najditelja, se mora dati v sočno hrambo ali izročiti komu drugemu v hrambo, ako bi pa ne bilo moči je hraniti brez nobene škode, pa nje vrednost, izključiti na javni dražbi.

§ 384. Domači čebelni roji in druge domače ali udomačene živali niso predmet prostega lova živali, ampak ima lastnik pravico, zasledovati jih na tujem svetu; vendar naj povrne zemljiškemu posestniku morda povzročeno škodo. Ako lastnik plemenjaka ne zasleduje roja v dveh dneh ali ako je udomačena žival sama od sebe izostala dva in štirideset dni, jih sme na občnem svetu vsakdo zase vzeti in obdržati, na svojem pa zemljiški lastnik.

2. z najdbo ničijih stvari.

§ 385. Nobeden zasebnik ni upravičen prisvojiti si pridelkov, ki jih je torej zapustil, so s političnimi naredbami pridržani državi.

§ 368. Premionine, katerih lastnik noče več obdržati za svoje in jih je torej zapustil, si sme prisvojiti vsak član države.

§ 387. Politični zakoni določajo, koliko se sme smatrati za zapuščene ali koliko se smejo zaseči zemljišča zato, ker se nič ne obdelujejo, ali poslopje, ker se ne popravljajo.

Predpisi o najdbi:

a) izgubljenih stvari,

§ 388. V dvomu ni domnevati, da je koga volja svoje lastnino popustiti, torej ne sme noben najditelj imeti najdeno stvar za zapuščeno in si jo prisvojiti. Še manj si sme kdo lastiti obalno pravico.

§ 389. Najditelj je torej dolžan vrniti stvar prejšnjemu posestniku, ako ga razločno spozna iz znakov stvari ali iz drugih okolišnosti. Ako mu prejšnji posestnik ni znan, mora ako najdena stvar, presega na vrednosti en goldinar, dajti najdbo v osmih dneh razglasiti tako, kakor je v vsakem kraju navedeno, in ako je najdena stvar vredna več kakor dvanajst goldinarjev, naznaniti dogodek krajevnemu oblastvu.

§ 390. Oblastvo naj to naznanilo nemudoma razglasi tako, kakor je v vsakem kraju navada, ne da bi omenilo posebne znake najdene stvari; ako se pa lastnik ne razodene v okolištni primerni dobi in ako vrednost najdene stvari presega pet in dvajset goldinarjev pa trikrat po javnih časnikih. Ako najdene stvari ni moči pustiti brez nevarnosti v rokah najditelja, se mora dati v sodno hrambo ali izročiti komu drugemu v hrambo, ako bi pa ne bilo moči je hraniti brez znatne škode, pa nje vrednost, izključiti na javni dražbi.

3) Zaklada.

- § 391. Ako se prejñnji imetnik ali lastnik najdene stvari javi v dobi enega leta od časa izvršene razglasitve in kakor treba izkaže svojo pravico, se mu izroči stvar ali za njo izkupljeni denar. Obvezan pa je, povrniti, izdatke, in onemu, ki je stvar našel, na zahtevo plačati deset od sto občne vrednosti kot najdbine. Ako je pa po tem preračunu nagrada dosegla vsoto tisoč goldinarjev, naj se glede presežka odmeri le pet od sto.
- § 392. Ako najdene stvari v dobi enega leta nihče po pravici ne zahteva, zažubi najditelj pravico, stvar ali zanjo izkupljeno vrednost rabiti. Ako se pozneje javi prejñnji imetnik, se mu mora po odbitku stroškov in najdnine vrniti stvar ali izkupljena vrednost z morada dobljenimi obrestmi vred. Šele po dobi zastaranja dobi najditelj lastninsko pravico liki pošten posestnik.
- § 393. Kdorkoli zanemari v §388 do 392 navedene predpise, je odgovoren za vse škodljive posledice. Ako jih zanemari najditelj, izgubi tudi najdnino in se zakrivi po okolnostih vrh tega še goljufije po kazenskem zakonu.
- § 394. Kadar je več oseb hkrati našlo stvar, jim grede glede nje enake obveznosti in pravice. Med sonajditelje se šteje tudi, kdor je prvi stvar opazil in za njo stremil. Šetudi si je kdo drugi prej vzela.
- b) skritih predmetov.
- § 395. Kadar se razkrijejo zakopane, vzdane ali drugače skrite stvari neznanega lastnika, se mora to naznani tako, kakor vobče pri najdbi.
- § 396. Ako se lastnik spozna po vnanjih znakih ali drugih okolnostih, se mu mora stvar vročiti; ako pa ne more dokazati, da je že prej vedel o tem, mora najditelju plačati po §391 izmerjeno najdnino.
- § 397. Kadar se lastnik ne da takoj spoznati, mora oblastvo ravnati po predpisih §390 do 392.

c) Zaklada.

§ 398. Ako so odkrite stvari, ki obstoje v denarju, nakitu ali drugih dragocenostih, tako dolgo ležale ne skritem, da ni moči več izvedeti njih prejšnjega lastnika, potem se imenujejo zaklad. Oblastvo mora odkritje zaklada naznaniti deželni gosp oski.

§ 399. Od zaklada pripade tretjina državni imovini. Od ostalih dveh tretjin dobi eno najditelj, drugo lastnik zemljišča. Ako je lastnina zemljišča deljena, pripade tretjina po enakih delih vrhovnemu in užitnemu lastniku.

§ 400. Kdor je pri tem zakrivil nedovoljeno dejanje, kdor je brez vednosti in volje užitnega lastnika poiskal zaklad, ali najdbo zatajil, naj pripade njegov delež ovadniku ali državi, če ni ovadnika.

§ 401. Ako najdejo delavci zaklad po naključju, jim pripade kot najditeljem tretjina. Ako pa jih je lastnik izrečno najel za iskanje zaklada, se morajo zadovoljiti s svojo redno mezdo.

3. O plenu.

§ 402. Predpisi o pravici na plen in na stvari, ki so od sovražnika nazaj vpljenjene, so v vojnih zakonih.

O pravici iz otetbe tuje premične stvari

§ 403. Kdor otme premično stvar neizogibne izgube ali propasti, je upravičen, terjati od lastnika, ki jo nazaj zahteva, povračilo svojega petročka in razmerno nagrado, največ po deset od sto.

Četrto poglavje.

O PRIDOBITVI LASTNINE PO PRIRASTI

Prirast

§ 404. Prirast se imenuje vse, kar nastane iz stvari ali pride k nji na novo, ne da bi bilo lastniku izročeno od koga drugega.

e) od naplava

§ 431. Zemlja, ki je vodovje neposredno naplavi k bregu, pripada Prirast nastane po narodi, po umetnosti ali po obeh hkrati.

f) od odstopane zemlje,

§ 412. I. Prirodna prirast:
a) po prirodnih plodovih,
b) priplod živali.

§ 413. Vse zemljiški posestnik je upravičen, svoj breg utrje-

§ 405. Prirodni plodovi zemljišča, namreč take koristi, ki jih zemljišče daje, ne da bi se obdelovalo, tako: zelišča, gobe, in podobne stevari, priraščajo lastniku zemljišča, kakor tudi lastniku živali vse koristi, ki nastanejo iz živali.

§ 406. Lastnik živali, katero oplodi žival koga drugega, ni temu dolžan nobene nagrade, ako ni bila domenjena.

c) otoki

§ 407. Ako nastane v sredi vodovja otok, so lastniki zemljišč, ležečih ob dolžini otoka na obeh bregovih, izključno upravičeni, prisvojiti si nastali otok po dveh enakih delih in ga razdeliti med seboj po razmerju dolžine svojih zemljišč. Ako nastane otok ne eni polovici vodovja, ima do njega pravice samo lastnik bližnjega brega. Otoki na plovnih rekah so pridržani državi.

§ 408. Ako se napravijo otoki samo zato, ker se voda posuši, ali razdeli v več strug, ali ako se poplavijo zemljišča, ostanejo pravice prejšnje lastnine nedotaknjene.

d) od zapuščene vodne struge

§ 409. Ako voda zapusti svojo strugo, imajo pred vsem zemljiški posestniki, ki trpe škodo po novem toku vode, pravice do odškodovanja iz zapuščene struge ali njene vrednosti.

§ 410. Razem takega odškodovanja pripada zapuščena struga posestnikom na njo meječega obrežja tako, kakor je odrejeno za nastali otok.

§ 417. ... gradnja sicer njegova last, vendar mora celo posestnik plačati odškodovanje gradnje po občni osodi, ako ga ni pridržal na kak ... način, neopredeljen ga pa mora plačati po najvišji osodi in vrh tega še vse druge škoda.

e) od naplava

§ 411. Zemlja, ki jo vodovje neopazno naplavi k bregu, pripada lastniku brega.

f) od odtrgane zemlje.

§ 412. Ako pa sila reke nanese znaten kos zemlje k tujemu bregu, izgubi prejšnji posestnik svojo lastninsko pravico nanj le tedaj, ako je v enem letu ne uveljevi.

§ 413. Vsak zemljiški posestnik je upravičen, svoj breg utrjevati, da ga reka ne iztrga. Vendar nihče ne sme napravljati takih zgradb ali nasadov, ki morejo izpremeniti redni tok rekek ali škodovati plovstvu, mlinom, ribarstvu ali drugim tujim pravicam. Sploh se smeje take naprave delati le z dovoljenjem političnega oblastva.

II. Umetna prirast po predelavi ali združitvi sploh;

§ 414. Kdor predela tuje stvari, kdor jih združi, pomeša ali zmeša s svojimi, s tem še ne pridobi nobene pravice do tuje lastnine.

§ 415. Ako se dajo predelane stvari pripraviti v prejšnji stan, združene, pomešane ali zmešane stvari zopet odločiti, se vsakemu lastniku vrne kaj je njegovo in da odškodnina temu, komur gre. Ako se stvar ne da spraviti v prejšnji stan ali odločiti, postane deležnikom skupna; vendar o-nemu s čigar stvarjo je kdo po svoji krivdi izvršil zdru-žitve, dane na izbiro, ali hoče obdržati cel predmet pro-ti povračilu izboljška, ali ga temu frugemu prepusti tak-isto proti povračilu. Z deležnikom, ki je kriv, se ravna po njegovem poštenem ali nepoštenem namenu. Ako pa ni moči nobenemu delu pripisovati krivde, je pridržana izbira ti-stemu, čigar delež je več vredne.

§ 416. Ako se tuje gradivo porabi le za popravilo stvari, pripade tuje gradivo lastniku glavne stvari, in ta je obvezan, plačati prejšnjemu lastniku vrednost porabljenega gradi-va po svojem poštenem namenu.

zlasti pri zgradbi.

§ 417. Ako kdo na lastnem svetu zgradi stavbo in je porabil tuje gradivo za to, ostane zgradba sicer njegova last, vendar mora celo pošten graditelj plačati oškodovanemu gradivo po občni ceni, ako ga ni pridobil na kak §367 navedeni način, nepošteni ga pa mora plačati po najvišji ceni in vrh tega še vso drugo škodo.

§ 425. Kdo se ne dajo nobene lastnine. Lastnino in vse stvarne pravice sploh je moči pridobiti le po pravni ločitvi in prevzemu, izvzema v nekem določeno primeru.

- § 418. Ako je kdo nasprotno zidal z lastnim gradivom brez lastnikove vednosti in volje na tujem svetu, pripada zgradba zemljiškemu lastniku. Pošten graditelj sme zahtevati povračilo potrebnih in koristnih stroškov, z nepoštenim se ravna kakor s poslovodjem brez naloga. Ako je lastnik zemljišča vedel za gradnjo in je ni takoj prepovedal poštenemu graditelju, sme terjati le občno vrednost za svet.
- § 419. Ako je zgradba nastala na tujem svetu in s tujim gradivom, priraste tudi v tem primeru lastnina na njen zemljiškemu lastniku. Med zemljiškim lastnikom in graditeljem nastanejo iste pravice in obveznosti, kakor v prejšnjem paragrafu, in graditelj mora plačati prejšnjemu lastniku gradiva, občno ali najvišje vrednost po svojem poštenem ali nepoštenem namenu.

III. Zmešana prirast.

- § 420. Kar je doslej določeno o zgradbah, zgrajenih s tujim gradivom velja tudi, kašar je polje posejano s tujim semenom, zasajeno s tujimi sadikami. Tak prirastek pripada lastniku zemljišča, da so le rastline že ukoreninjene.
- § 421. Lastnina drevesa se ne določa po koreninah, ki se širijo v sosednje zemljišče, marveč po deblu, ki se dviga iz zemljišča. Ako drevo stoji na mejah več lastnikov, jim je drevo skupno.
- § 422. Vsak zemljiški lastnik sme izruvat korenine tujega drevesa iz svojega sveta in odsekati ali drugače porabiti veje, ki vise v njegov zračni prostor.

Peto poglavje.

O PRIDOBITVI LASTNINE PO IZROČITVI.

Posredna pridobitev

- § 423. Stvari, ki ne imajo lastnika, se pridobe posredno, kadar preidejo na praven način od lastnika na koga drugega.

Naslov pridobitvi.

- § 424. Naslov posredne pridobitve je pogodba, odredba za primer smrti, sodniški izrek ali naredba zakona.

Način posredne pridobitve.

- § 425. Naslov sam še ne daje nobene lastnine. Lastnino in vse stvarne pravice sploh je moči pridobiti le po pravni izročitvi in prevzemu, izvzemši v zakonu določene primere.

Način izročitve: 1 pri premičninah:

a) telesna izročitev,

§ 426. Premičnine je moči praviloma prenesti na drugega le s telesno izročitvijo iz roke v roko.

b) izročitev z znamenji,

§ 427. Pri takih premičninah, pa, ki po svoji kakovosti ne pripuščajo telesne izročitve, kakor pri dolgovnih terjatvah, voznem blagu, pri zalogi blaga ali drugi skupni stvari, dopuščajo zakoni izročitev z znamenji s tem, da lastnik izroči prevzemniku listine, ki izkazujejo lastnino, ali orodje, s katerim more prevzemnik stvari vzeti v izključno posest, ali, da se spoji s stvarjo znak, iz katerega v lahko vsakdo razločno spozna, da je stvar prepuščena drugemu.

c) z izjavo.

§ 428. Z izjavo se stvar izroči, ako odsvojitelj na dokazan način razodene svojo voljo, da bo de stvar v bodoče v prevzemnikovem imenu ali, da naj prevzemnik stvar, ki jo je imel doslej brez stvarne pravice, poseduje za naprej in iz stvarne pravice.

Posledica glede poslanih stvari.

§ 429. Praviloma se štejejo poslane stvari za izročene šele tedaj, kadar jih prevzemnik dobi, razen, če ni ta sam določil ali odobril načina, kako naj se pošljejo.

ali več osebam odsvojenih.

§ 430. Ako je lastnik odsvojil prav isto premičnino dvema raznima osebama, eni z izročitvijo, drugi brez izročitve, gre tistemu, komur je bila najprej izročena, vendar je odgovoren lastnik oškodovanemu delu.

2. Pri nepremičninah in zgradbah

Izročitev nepremičnin z vknjižbo v javne knjige
(Nov. III. par. 15).

§ 431. Da se prenese lastnina nepremičnin, se mora pridobiti posel vpisati v javne knjige, ki so za to določene. Ta vpis se imenuje vknjižba (intabulacija).

Zlasti o pridobitvi:

- § 439. Izvršna je tista, ki je izpovedala, kakor tudi njegovemu nasprotniku, s predznamba, a) s pogodbo,
- § 432. V ta namen se mora sestaviti o pridobitnem poslu poverjena listina, v obliki predpisani za veljavnost posla, ali veljavna javna listina (Nov. III. par. 16).
- § 433. Listina mora obsegati natančno navedbo oseb, ki izročajo ali prevzemajo listino, nepremičnino, ki se naj izroči, s njenimi sestavnimi, pravni naslov izročitev, nadalje kraj in čas sklenjene pogodbe, in izročnik mora v tej ali posebni listini izrecno izjaviti, da privoljuje vknjižbo (Nov. III. par. 17).
- § 434. Radi prenosa lastnine na nepremičninah, ki niso vpisane v zemljiški knjigi, se mora položiti sodišču listina, opremljena z zahtevami §§ 432 in 433. Mesto dovoljenja za vknjižbo stoji izrečeno privoljenje za polog listine (Nov. III. par. 18).
- § 435. Isto velja tudi za prenos lastnine na zgradbah, zgrajenih na tujem svetu v namenu, da ne ostanejo vedno na njem, ako niso pritiskline stavbne pravece (Nov. III. §19).
- § 436. Ako naj se lastnina nepremičnin ali zgradbe prenese v sled delitve ali sodnega prisojila dediščine, je tudi potrebna vknjižba (§§ 431 do 433) ali polog listine (§§ 434, 435). (Nov. III. §20).
- § 437. Takisto je za pridobitev lastnine na voljeni nepremičnini ali zgradbi potrebno, da se stvar izroči volilojemniku po §§431 do 435. (Nov. III. §21).

Pogojni vpis v javno knjigo ali predznamba.

- § 438. Ako ima tisti, ki zahteva listino nepremičnine, o tem sicer verodostojno listino, pa ne take, ki bi ustrezala vsem zahtevam predpisanim za vknjižbo v §§ 434 in 435 (sedaj §§ 432 in 433), more vendar, da ga nihče ne prehititi v pravici, izposlovati pogojni vpis v javno knjigo, ki se imenuje predznamba (prenotacija). S tem zadobi (e-sodniški izrekom predznamba, se) pogojno lastninsko pravico in se šteje, čim je opravičil s sodniškim izrekom predznamba, za pravega lastnika odtlej, ko je po zakonitem redu vložil prošnjo za predznamba.

§ 439. Izvršeno predznambo je treba naznaniti tako tistemu, ki jo je izposloval, kakor tudi njegovemu nasprotniku, z vročitvijo v lastne roke. Kdor je prosil za predznambo, mora v štirinajstih dneh od dneva vročitve, vložiti redno tožbo, da dokáže lastninsko pravico, sicer naj se izposlovana predznamba izbriše na prošnjo nasprotnika.

Predpis o koliziji vknjižn.

§ 440. Ako lastnik prepusti isto nepremičnino dvema raznima osobama, pripade tisti, ki je prej prosila za vknjižbo.

§ 441. Posledice pridobitve:
a) glede posesti,

§ 441. Čim je listina o lastninski pravici vpisana v javno knjigo, stopi novi lastnik v pravično posest.

§ 442. b) glede s tem spojenih pravic,

§ 442. Kdor pridobi lastnino stvari, dobi s tem spojene pravice. Pravic, ki so utesnjene na izročnikovo osebo, ne more izročiti, sploh ne more nihče odstopiti drugemu več pravic, kakor jo ima sam.

§ 443. c) glede bremen.

§ 443. Z lastnino nepremičnih se prevzamejo tudi bremena, ki se jih drže in so v javnih knjigah zaznamovana. Kdor v te knjige ne pogleda, trpi v vseh primerih za svojo malomarnost. Druge terjatve in zahteve, ki jih ima kdo do prejšnjega lastnika, ne preidejo na novega pridobitelja.

Prestanek listinske pravice.

§ 444. Lastnina sploh ne more izgubiti po lastnikovi volji, po zakonu in po sodniškem izreku. Lastnina nepremičnin pa postane le z izbrisom iz javnih knjig.

Veljavnost teh predpisov za druge stvarne pravice.

§ 445. Po predpisih tega poglavja o načinu pridobivanja in prestopu lastninske pravice na nepremičninah naj se ravna tudi pri drugih stvarnih pravicah, ki se tičejo nepremičnin.

Oblika in pažnja pri vknjižbah.

§ 446. Na kakšen način in kakšno pažnjo sploh naj se ravna pri vknjižbi stvarnih pravic, je določeno v posebnih ukazih o uredbi deželnih desk in zemljiških knjig.

Šesto poglavje.

O ZASTAVNEM PRAVU.

Pojem zastavne pravice in zastave.

§ 447. Zastavna pravica je stvarna pravica, ki se upniku podeli, da dobi iz stvari poplačilo, ako se obveznost ne izpolni ob določenem času. Stvar, na kateri ima upnik to pravico, se imenuje sploh zastava.

Vrsta zastave.

§ 448. Zastava more biti vsaka stvar, ki je v prometu. Ako je premična, se imenuje ročna zastava ali zastava v ožjem pomenu, ako je nepremična, se imenuje hipoteka ali zemljiška zastava.

Naslov zastavne pravice.

§ 449. Zastavna pravica se nanaša sicer vedno na veljavno terjatev, pa vsaka terjatev ne daje naslova za pridobitev zastavne pravice. Naslov temelji na zakonu, na sodniškem izreku, na pogodbi ali na lastnikovi poslednji volji.

§ 450. Primeri, v katerih zakon komu podeljuje zastavno pravico, so navedeni na zadevnem mestu tega zakonika in pri postopanju v konkurzih. Kdaj da sme sodišče podeliti zastavno pravico, določa sodni red. Ako naj se pridobi zastavna pravica s privoljenjem dolžnika ali koga drugega, ki zastavi zanj svojo stvar, služijo za pravec predpisi o pogodbah in volilih.

Način pridobitve zastavne pravice:

- a) s telesno izročitvijo,
- b) z vknjižbo v javne knjige ali s sedbo polozbo listine.

§ 451. Da se zastavna pravica rečnično pridobi, mora upnik, ki ima naslov, zastavljeno stvar, ako je premična, vzeti v krambo, ako pa je nepremična, dati svojo terjatev vknjižiti tako, kakor je predpisano za pridobitev lastnine nepremičnin. Naslov sam daje le osebno pravico do stvari, ne pa stvarne pravice na stvari.

Zastavna pravica na nepremičnine, ki niso vknjižene (§434) ali na zgradbe (§435) se pridobi s sodno položbo poverjene zastavne listine. Listina mora obsegati natančno določeni § 438 zastavni predmet in terjatev z denažno vsoto, določeno s številkami, pri obrestni terjatvi tudi višino obresti, dalje izrečno privoljenje zastavnika za sodno položbo (Nov. III. §22).

c) z izročitvijo z znamenji,

§ 452. Ako se zastavljajo tudi premične stvari, ki ne pripuščajo telesne izročitve iz roke v roko, je treba, kakor pri prenosu lastnine (§ 427), se posluževati takih znamenj, iz katerih more vsakdo lahko doznati, da so zastavljene. Kdo na to ne pazi, je odgovoren za škodljive posledice.

§ 450. Ako je d) s predznambo.

§ 453. Ako se terjatev ne vknjiži v javne knjige, ker listina nima zakonite obličnosti, se da upnik lahko predznamenovati (prenotirati). S to predznambo dobi pogojno zastavno pravico, ki preide, ako se terjatev opraviči po načinu, navedenem gori v §§ 438 in 439, v nepogojno od trenutka, ko je bila po zakonitem redu vložena prošnja za predznambo.

§ 452. Pridobitev podzastave.

§ 454. Imetnik zastave sme svoje zastavo, kolikor ima na njo pravico, dalje zastaviti drugi osebi in zastava postane potem podzastava, ako si ta oseba da zastavo obenem izročiti ali podzastavitev vpisati na zastavno pravico v javnih knjigah.

§ 455. Ako je lastnik obveščen o daljnji zastavi, sme plačati svoj dolg upniku le z voljo tistiega, ki ima podzastavo, ali pa ga mora sodno založiti, sicer ostane zastava imetniku podzastave zavezana.

§ 456. Zastavitev tuje stvari.

§ 456. Ako se tuja premična stvar zastavi brez privoljenja lastnika, ima ta praviloma sicer pravico, stvar nazaj zahtevati; kadar pa lastninska tožba zoper poštenega posestnika (§ 367) ni dopustna, je obvezan, ali odškodovati poštenega imetnika, zastave, ali popustiti zastavo in se zadovoljiti s pravico do povračila zastavniku.

§ 457. Objektivni obseg zastavne pravice.

§ 457. Zastavna pravica se razteza na vse dele, ki so presta zastavnikova lastnina, na prirast in pritiklino zastave, zato tudi za plodove, dokler še niso odločeni ali prejeti. Ako torej dolžnik zastavi upniku svoje blago, drugemu pa kasneje njegove plodove, je kasnejša zastavitev veljavna le, glede že odločenih in prejetih plodov.

Pravice in obveznosti zastavnega upnika:

A) ako se izkaže, da je zastava nezadostna,

§ 458. Ako se izkaže, da je vrednost zastave po zastavodolčevi krivdi ali zaradi šele pozneje razodete pomanjkljivosti stvari več ne zadošča na pokritje dolga, je upnik upravičen, zahtevati od zastavodolca drugo primerno zastavo.

B) pred dospelostjo,

§ 459. Brez zastavodolčevega dovoljenja ne sme upnik rabiti zastavnega predmeta, mora ga namreč dobro hraniti in, ako se izgubi po njegovi krivdi, za to odgovoren biti. Ako se izgubi brez njegove krivde, zato ne izgubi svoje terjatve.

§ 460. Ako je upnik zastavo dalje zastavil, je odgovoren celo za tako naključje, po katerem bi se zastava pri njem ne bila uničila ali poslabšala.

C) po dospelosti terjatve.

§ 461. Ako zastavni upnik po tretoku določenega časa ne dobi plačila, je upravičen sodno zahtevati dražbo zastave. Sodišče mora pri tem postopati po predpisu sodnega reda.

§ 462. Pred dražbo stvari je dopustiti vsakemu na njem vpisanemu zastavnemu upniku, da odkupi terjatev zaradi katere je zapročena dražba.

§ 464. Ako se dolžni znesek ne izkupi iz zastave, povrne dolžnik, kolikor manjka, njemu pa pripade tudi to, kar se izkupi nad dolžni znesek.

§ 465. Koliko je zastavni upnik dolžan, držati se svoje zastave ali upravičen, poseči po drugi inovini svojega dolžnika, določa sodni red.

§ 466. Ako je dolžnik v zastavni dobi prenesel na koga drugega lastnino stvari, ki je zastavljena, je upniku dane na voljo, najprej iskati svojo osebno pravico proti dolžniku in potem svojo popolno plačilo iz zastavljene stvari.

Prestanek zastavne pravice.

§ 467. Ako se zastavljena stvar uniči, ako se upnik zakonito odreče svoji pravici nanjo, ali ako jo vrne dolžniku brez pridržka, prestane sicer zastavna pravica, terjatev pa še ostane.

- § 468. Zastavna pravica prestane dalje s časom, na kateri je bila utešnjena, torej tudi s časom pravico zastavodalca na zastavljeno stvar, ako je bila taokolnost upniku znana ali je utegnila biti znana iz javnih knjig.
- § 469. Po plačilu dolga prestane zastavna pravica. Zastavodalec je pa obvezan, dolg poplačati le, če se mu zastava hkrati vrne. Da se odpravi hipoteka, ne zadošča samo poplačilo dolga, hipotečno posestvo ostane zastavljeno dotlej, dokler ni dolg izbrisan iz javnih knjig. Dotlej more lastnik posestva na podlagi pobotnice ali druge listine, ki dokazuje, da je prestla zastavni dolg, prenesti zastavno pravico na novo terjatev, ki ne presega zneskavpisane zastavne pravice (Nov. III. §33).
- § 469. a) Tej pravici razpolaganja se ni moči odreči ob ustanovitvi zastavne pravice. Ako se zaveže lastnik komu drugemu da izbrise določeno hipoteko, ne sme razpolagati s hipoteko, ako je ta zaveza zaznamovana v javni knjigi pri hipoteki (Nov. III. §34).
- § 470. Kadar se po plačilu dolga (§469) ali po nastali združitvi (§1446) hipotečno posestvo proda na prisilni dražbi ali dovoli njega prisilna uprava, preden je knjižno izbrisana zastavna pravica, se ob razdelitvi izkupila ni treba ozirati na zastavno pravico. Samo kolikor obstoji z zastavno pravico zavarovana terjatev se proti tretjemu ali kolikor gre lastniku povračilo za nje plačilo (§1358), se odkáže lastniku na njo pripadajoči del (Nov. III. §35).

Zadržana pravica.

- § 471. Kdor je zavezan izročiti kakšno stvar, jo mora zadržati v zavarovanje svojih dospelih terjatev zaradi tega, kar je za stvar potrošil ali kar je imel škodo, povzročeno po stvari, s tem učinkom, da ga je moči obsoditi na izročitev le, če mu je plačana protiterjatev iz roke v roko. Izvrševanje zadržane pravice se more odvrniti z zavarščino, zavarščina s poroki je izključena. (Nov. III. §52).

Sedmo poglavje.

O SLUŽNOSTIH (SERVITUTAH).

Pojem pravice služnosti.

- § 472. S pravico služnosti je lastnik zavezan, kaj trpeti ali opuščati glede svoje stvari v korist koga drugega. To je stvarna pravica, ki učinkuje napram vsakemu posestniku služne stvari.

b) poljskih služnosti.

Razvrstitev služnosti v zemljiške služnosti in osebne:

§ 473. Ako se pravica služnosti zveže s posetjo zemljišča v svrhu njegovega koristnejšega in udobnejšega uživanja, tedaj nastane zemljiška služnost, sicer je služnost osebna.

V poljske in hišne služnosti.

§ 474. Za zemljiške služnosti je treba dveh zemljiških posestnikov, katerih eden ima kot zavezanec služno, drugi pa kot upravičenec gospodujoče zemljišče. Gospodujoče zemljišče je namenjeno ali kmetijstvu ali drugi rabi, torej se tudi razločujejo poljske in hišne služnosti.

Navadnejše vrste: a) hišnih služnosti.

§ 475. Hišne služnosti so navodno:

- § 476. 1. Pravica naslanjati breme svojega poslopja na tuje poslopje,
2. vtakniti gredo (bruno) ali škarnico v tujo steno,
3. odpreti okno v tuji steni ali zaradi luči ali zaradi razgleda,
- § 477. 4. zidati streho ali pomol nad sosedovim zračnim prostorom,
5. spuščati dim skozi sosedov dimnik,
6. odvajati kapnico na tuje zemljišče,
7. izlivati ali prevajati tekočine na sosedovo zemljišče.

Valeđ teh ali sličnih služnosti je hišni posestnik upravičen kaj započeti na zemljišču svojega soseda, kar mora ta trpeti.

§ 476. Valeđ drugih hišnih služnosti je posestnik služnega zemljišča zavezan, kaj opustiti, kar bi sicer smel storiti. Take so:

- § 481. 8. svoje hiše ne povišati,
9. je ne znižati,
10. gospodujočemu poslopju ne odvzeti luči in zraka,
11. ali razgleda
12. ne odvajati kapnice svoje hiše od zemljišča soseda, ki ne utegne biti koristna za namakanje njegovega vrta ali za polnjene njegovega vodnjaka ali kako drugače.

Pravne razmerje pri služnostih.
Četni predpisi o uravnani služnosti.

§ 482. Vse služnosti oglašajo v zem. knj. posestnik služne stvari praviloma ni zavezan, kaj storiti, ampak le kadar drugemu dovoljati izvrševanje pravice ali opustiti to, kar bi bil sicer kot lastnik upravičen storiti.

b) poljskih služnosti.

§ 477. Poglavitne poljske služnosti so:

1. Pravica, imeti stezo, živinogonjo ali kolovoz na tujem zemljišču,
2. zajemati vodo, napajati živino, odvajati in dovajati vodo,
3. čuvati in pasti živino,
4. sekati drva, nabirati suhljad in dračje, poborati želod, grabiti listje,
5. loviti divjačino, ribe, ptiče,
6. lomiti kamenje, kopati pesek, žgati apno.

Vrsta osebnih služnosti.

§ 478. Osebne služnosti so: potrebna raba stvari, uživanje in stanovanje.

Nepravilna in navidezna služnost.

§ 479. Moči je pa tudi služnosti, ki so ob sebi zemljiške služnosti, dopuščati samo osebi, ali pa je moč ugoditi, ki so praviloma služnosti, dopuščati le do preklica. Nekladnosti z naravo služnosti se pa ne domnevajo, kdor jih trdi, jih je dolžan dokazati.

Pridobitev pravice služnosti - naslov za pridobitev.

§ 480. Naslov za služnost zemelji na pogodbi, na izjavi poslednje volje, na pravoreku, izrečenem pri delitvi skupnih zemljišč, ali končno na zastaranju.

Način pridobitve.

§ 481. Stvarna pravica služnosti na predmete, ki so vpisani v javnih knjigah, se da pridobiti le z vpisom v te knjige.

Na zemljišča, ki niso vpisana v zemljiške knjige (§ 434) ali na zgradbe (§ 435) se pridobi stvarna pravica s sodno položbo poverjene listine o dovoljeni služnosti, na druge stvari, pa na gori (§§ 426 do 428) navedene načine izročitve (Nov. III. § 23).

Pravno razmerje pri služnostih.

Občni predpisi o pravihi služnosti.

§ 482. Vse služnosti soglašajo v tem, da posestnik služne stvari praviloma ni zavezan, kaj storiti, ampak le komu drugemu dopuščati izvrševanje pravice ali opuštati to, kar bi bil sicer kot lastnik upravičen storiti.

§ 383. Torej mora tudi potrošek za vzdrževanje in popraviljanje stvari, ki je določena za služnost praviloma trpeti upravičenec. Ako pa rabi to stvar tudi zavezanec, mora sorazmerno prispevati k potrošku in se more le tedaj, če jo odstopi upravičencu oprostiti prispevka tudi brez njegovega privoljenja.

§ 484. Posestnik gospodujočega zemljišča more sicer svojo pravico izvrševati na njemu poljuben način, vendar se služnosti ne smejo razširjati, marveč se morajo utesnjevati, kolikor to dopušča njihova narava in namen ustanovitve.

§ 485. Nobena služnost se ne da samolastno odločiti od služne stvari, niti prenesti na drugo stvar ali osebo. Tudi se šteje vsaka služnost za nedeljivo, kolikor se pravica, ki se drži zemljišča, ne more s povečanjem, pomanjšanjem ali razkosanjem zemljišča niti izpremeniti niti deliti, razen v primeru, označenem v § 847 (Nov. III. § 26).

§ 486. Eno zemljišče more služiti več osebam hkrati, da le starejše pravice e koga drugega zaradi tega ne trpe.

Uporaba na zemljišče služnosti zlasti na pravico, imeti breme, grede na tujem poslopju ali prevajati dim.

§ 487. Po tukaj ustanovljenih načelih je treba določati pravne razmere pri posebnih vrstah služnosti. Kdor mora torej nositi breme sosednjega poslopja, dopuščati tujo grede v svoji steni, ali prehod tujega dima skozi svoj dimnik, ta mora sorazmerno prispevati k vzdrževanju v to določenega zidu, stebra, stene ali dimnika. Ne more se pa od njega zahtevati, da bi dal podpreti gospodujočega zemljišča ali popravljati sosedov dimnik.

Pravica do okna.

§ 488. Pravica do okna se raztega le na svetlobo in zrak, razgled se mora posebej dovoliti. Kdor nima pravice do razgleda, tega je moči prisiliti, da okno zamreži. S pravico do okna je spojena dolžnost, zavarovati odprtino, kdor zanemari to zavarovanje, je odgovoren za škodo, ki bi nastala iz tega.

Pravica do kapa.

§ 489. Kdor ima pravico do kapa, sme napraviti, da se odteka kapnica na tujo streho preste ali po žlebovih, sme tudi povišati svojo streho, vendar mora to tako ukreniti, da vsled tega služnost ne postane nadležnejša. Prav tako mora za časa odkidati obilo zapali sneg, kakor tudi vzdrževati za odtok namenjene žlebove.

Pravica odvajati deževnico.

§ 490. Kdor ima pravico, napeljevati deževnico s sosedne strehe na svoje zemljišče, mora sam trpeti stroške za žlebove, kadi in druge zraven spadajoče naprave.

§ 491. Ako je za odvajanje tekočin treba jarkov in prekopov, jih mora napraviti lastnik gospodujočega zemljišča; on jih mora tudi v redu pokrivati in snažiti in tako olajšati breme služnega zemljišča.

Pravica steze, živinogoje in kolovoza.

§ 492. Pravica steze obsega pravico, po tej stezi hoditi, dati se nositi od ljudi in puščati druge ljudi k sebi prihajati. Z živinogojo je spojena pravica, rabiti samokolnico, s kolovozom pa pravica, voziti z eno ali več vpregami.

§ 493. Nasprotno se ne sme brez posebnega dovoljenja pravica hoje razširiti na pravico ježe ali se da nositi od živali; niti pravica živinogonje na pravico, vlačiti težka bremena čez služno zemljišče, niti pravica voziti na pravico, goniti prosto puščeno živino čez zemljišče.

§ 494. K vzdrževanju pota, mostov in brvi prispevajo sorazmerno vse osebe ali zemljiški posestniki, ki imajo pravico, jih rabiti, torej tudi posestnik služnega zemljišča, kolikor ima korist od njih.

Prostor za te služnosti.

§ 495. Prostor za te tri služnosti mora biti primeren potrebni rabi in krajevnim okolnostim. Ako postanejo pota in steze nerabne veled poplave ali veled drugega naključja, se mora odkazati do postavitve v prejšnje stanje nov prostor, če ni že politično oblastvo ničesar ukrenilo.

Pravica, zajemati vodo.

§ 496. S pravico, zajemati tudi tujo vodo, je dopuščen tudi dohod do nje.

Pravica vodovoda.

§ 497. Kdor ima pravico, dovajati vodo s tujega zemljišča na svoje ali odvajati od svojega zemljišča na tuje, je tudi upravičen, napraviti za to potrebne cevi, žlebove in zatvornice na lastne stroške. Obseg teh naprav, ki se ne sme prekoračiti, se ustanovi po potrebah gospodujočega zemljišča.

Pravica pašna.

§ 498. Ako pri pridobitvi pašne pravice ni bila določena vrsta in število živine pašne, dalje čas in mera uživanja, naj se štiti mirna tridesetletna posest. V dvomljivih primerih služijo za pravec ti-le predpisi.

Zakonite določbe:

a) o vrsti pašne živine;

§ 499. Pašna pravica se razteza, kolikor se ne nasprotujejo politične in gozdarstvu dane naredbe, na vse vrste vprežne živine, goved in ovac, ne pa na prašiče in perutnino, enako ne na koze na goznatih krajih. Nečista, nezdrava in tuja živina je vedno izključena od paše.

b) o njenem številu;

§ 500. Ako je število pašne živine zadnjih trideset let menjavalo, se mora vzeti srednje število iz gonje prvih treh let. Ako se tudi to ne dožene, se je treba pravično ozirati deloma na obseg, deloma na kakovost paše, in upravičencu vsaj to ni dopuščeno, da pase na tujem več živine kot je je moral prezimiti s krmom, pridelano na gospodujočem zemljišču. Živine pri siscu ni šteti v določeno število.

c) pašna doba;

§ 501. Pašna doba se določa sicer vobče po običaju, ki je uveden in priznan v vsakem posameznem kraju, vendar se ne sme s pašo nikdar ovirati ali obteževati po političnih predpisih urejeno gospodarstvo.

d) o meri uživanja;

§ 502. Uživanje pašne pravice ne obsega nobene druge porabe. Upravičenec ne sme trave kositi in praviloma tudi ne izključevati lastnika zemljišča od sopaše, še manj pa kvariti pašno zemljišče samo. Ako se je bati škode, mora imeti pastirja, da varuje živino.

Uporaba teh določb na druge služnosti.

§ 503. Kar je dotod predpisano glede pašne pravice, je treba primerno uporabljati tudi na pravice lova živali, sekanja drv, lomljenja kamenja in na druge služnosti. Kdor meni, da more te pravice opirati na solastnino, se morajo o tem nastali spori odločati po načelih, ki so v poglavju o skupnosti lastnine.

Osebne služnosti, zlasti:

Pravica rabe:

§ 504. Če ni dogovorjeno nič drugega, se določa izvrševanje osebnih služnosti po teh-le načelih: služnost rabe je v tem, da je kdo upravičen, rabiti tujo stvar brez poškodbe tvare zgolj za svoje potrebe.

Določba glede užitkov:

§ 505. Kdor ima torej pravico, rabiti kakšno stvar, ta sme, ne glede na svoje ostale imovino, imeti od nje svojemu stanu, svojemu obrtu in svojemu hišnemu gospodarstvu primerno korist.

§ 506. Potreba se določa po času, ko je bila raba dovoljena. Poznejše izpremembe v stanu ali obrtu upravičenca ne dajo pravico do obširnejše rabe.

Glede tvarine;

§ 507. Upravičenec ne sme izpremeniti tvaritve stvari, dovoljene mu za rabo, tudi ne sme prenesti pravice na nikogar drugega.

in bremen.

§ 508. Vsi užitki, ki se dajo dobivati iz stvari brez motenja tistega, ki ima pravico rabe, pripadajo lastniku. Ta je pa zavezan, nositi vsa redna in izredna bremena, ki se držijo stvari, in je na svoje stroške vzdrževati v dobrem stanu. Le ako stroški presegajo tisto korist, ki preostaja lastniku, mora upravičenec plačati presežek ali odstopiti od rabe.

2. Pravica uživanja.

§ 509. Uživanje je pravica, uživati tujo stvar z varovanjem tvarine brez vsake omejitve.

Koliko se utegne raztezati na potrošne stvari.

§ 510. Potrošne stvari niso same ob sebi predmet rabe ali uživanja, marveč le njihova vrednost. Z gotovino sme upravičenec poljubno razpolagati. Ako pa se dovoli že naložena glavica v užitek ali rabo, mora upravičenec terjati le obresti.

Uživalčeve pravice in obveznosti.

§ 511. Uživalec ima pravico do popolnega tako navadnega kakor izvanrednega donosa; njemu pripada torej tudi čisti dohodek iz rudniških deležev, ki se dobi po obstoječem rudniškem redu, in les posekan po gozdarskih pravilih. Do zaklada, ki se najde v zemljišču, določenem za uživanje nima pravice.

Osobito:

a) glede bremen, ki se držijo stvari;

§ 512. Za čist donos pa se more šteti le to, kar preostane po odbitku vseh potrebnih izdatkov. Uživalec prevzame torej vsa bremena, ki so bila ob času dovoljenega uživanja spojena

s služno stvarjo, torej tudi obresti na njej vpisanih glavnice. Njega zadenejo vse redne in izredne dajatve, ki iz užitkov, prejetih v dobi uživanja, tudi trpi stroške, brez katerih se plodovi ne dosežejo.

b) glede vzdrževanja stvari;

§ 513. Uživalec je zavezan, vzdrževati služno stvar kakor dober gospodar v takem stanu, kakor je jo prevzel, in jo iz donosa oskrbovati, popravljati, dopolnjevati ter obnavljati. Uživalec pa ni odgovoren, ako se navzlic temu vrednost služne stvari zmanjša brez njegove krivde samo vled zakonitega uživanja.

c) glede gradenj;

§ 514. Ako lastnik na uživalčovo naznanilo izvrši svojih stroških gradnje, ki so postale potrebne vled starosti poslopja ali po naključju, mu je uživalec dolžan povrniti obresti uporabljene glavnice v meri, v kateri se je s tem izboljšalo uživanje.

§ 515. Ako lastnik ne more ali noče tega storiti, je uživalec upravičen, ali da gradnjo izvrši in po dokončanem uživanju terja povračilo prav tako, kakor pošten posestnik, ali da zahteva primerno povračilo za izgubo pri uživanju, ker se je gradnja opustila.

§ 516. Uživalec ni zavezan brez popolne odškodbe dopustiti gradenj, ki niso potrebne, dasi bi bile sicer koristne za pomožitev donosa.

d) glede stroškov za izboljšanje.

§ 517. Uživalec sme nazaj vzeti, kar je brez lastnikovega privoljenja porabil za pomožitev trajnih užitkov; povračilo za užitke, ki obstojajo že vled izboljšanja, pa more terjati le, kolikor ga je upravičen terjati poslovodja brez naloga.

Dokazilo o tem.

§ 518. Da se olajša dokaz medsebojnih terjatev, naj napravita lastnik in uživalec poverjen popis vseh služnih stvari. Ako se je to opustilo, se domneva, da je uživalec dobil stvari z vsemi za redno rabo potrebnimi komadi v rabnem stanju srednje kakovosti.

Odkaz užitkov ob prestanku uživanja.

§ 519. Po dokončanem uživanju pripadajo še stoječi plodovi lastniku, vendar mora ta povrniti za dosego plodov izdane stroške uživalcu ali njegovim dedičem enako kakor poštemu posestniku. Do drugih užitkov imajo uživalec ali njegovi dediči pravico po tem, kolikor časa je trajalo uživanje.

Koliko je zavezan dati zavarovanje, kdor je upravičen do rabe ali uživanja.

§ 520. Praviloma more lastnik zahtevati od tistega, ki je upravičen do rabe ali uživanja zavarovanje stvarine, le ako se pojavi nevarnost. Ako se ne da zavarovanje, najse stvar prepusti lastniku proti primerni odpravnini ali izroči po okolnosti v sodno upravo.

3. Služnost stanovanja.

§ 521. Služnost stanovanja je pravica, rabiti za svoje potrebo hišne dele, pripravne za stanovanje. Ona je torej služnost rabe stanovalnega poslopja. Ako pa se komu prepuste za uživanje nekvarno stvarini vsi za stanovanje primerni hišni deli brez utesnitve, je to uživanje stanovalnega poslopja. Po tem je gornja predpise uporabljati na pravno razmerje med upravičencem in lastnikom.

§ 522. V vsakem primeru obdrži lastnik pravico, razpolagati z vsemi hišnimi deli, ki ne spadajo k pravnemu stanovanju. Tudi se mu ne sme obteževati potrebno nadziranje njegove hiše.

Tožbena pravica glede služnosti.

§ 523. Glede služnosti je tožbena pravica dvojna. Ako kdo trdi napram lastniku pravico služnosti ali pa se more lastnik pritožiti, ker kdo lasti služnost. V primeru, prvem mora lastnik, prav tožnik dokazati pridobitev služnosti ali vsaj nje posest kot stvarne pravice, v drugem pa, da si kdo lasti služnost na njegovi stvari.

Prestanek služnosti. Vobče.

§ 524. Služnosti prestanejo vobče na tiste načine, kakor se po tretjem in četrtem poglavju tretjega dela razveljavljajo pravice in obveznosti sploh.

Posebna odredba glede njih pristanka:

a) valed uničenja služnega ali gospodujočega zemljišča;

§ 525. Uničenje služnega ali gospodujočega zemljišča ustavi sicer služnost, brž ko pa je zemljišče ali poslopje postavljeno zopet v prejšnji stan, zadobi služnost zopet prejšnjo moč.

b) valed združenja;

§ 526. Ako se lastnina služnega in gospodujočega zemljišča združi v eno osebo, prestane služnost sama po sebi. Ako se pozneje eno teh zemljišč zopet odsvoji, ne da bi bila med tem služnost izbrisana v javnih knjigah, je novi posestnik gospodujočega zemljišča upravičen, izvrševati služnost.

c) vsled poteka časa.

§ 527. Ako je mogel imetnik služnosti izvedeti iz javnih knjig ali na drug način zgolj časno pravico tistega, ki je ustanovil služnost, ali čas, za kateri je bila omejena, tedaj prestane vsled poteka tega časa služnost sama po sebi.

§ 528. Služnost, ki se komu podeli dotlej, da tretji doseže določeno starost, prestane šele ob določenem času, četudi je tretji umrl pred to starostjo.

Prestanek osebnih služnosti posebej.

§ 529. Osebnostne služnosti prestanejo s smrtjo. Ako se izreče razširjenje na dediče, je kot take v dvomu šteti le prve zakonite dediče. Rodbini podeljena pravica pa preide na vse njene člane. Od občine ali druge moralne osebe pridobljena osebna služnost traja dotlej, dokler moralna oseba obstoji.

Za stalne rente to ne velja.

§ 530. Stalne rente letne niso osebna služnost in se daje torej po svoji naravi prenesti na vse naslednike.

Šestnajsto poglavje.

O SKUPNOSTI LASTNINE IN DRUGIH STVARNIH PRAVIC.

Vir skupnosti.

§ 825. Kadarkoli ima lastnina iste stvari ali iste pravice več oseb nerazdeljeno, obstoji skupnost. Osnovana je na naključnem dogodku, na zakonu, na izjavi poslednje volje ali na pogodbi.

§ 826. Po različnosti virov, iz katerih poteka skupnost, so tudi pravice in dolžnosti deležnikov pobližje določene. V sedemindvajsetem poglavju so posebni predpisi o skupnosti in imovine, nastale iz pogodbe.

§ 827. Kdor zahteva delež na skupni stvari, mora svojo pravico dokazati, ako jih ostali deležniku ugovarjajo.

Skupne pravice deležnikov.

§ 828. Dokler vsi deležniki soglašajo, zastopajo le eno osebo in imajo pravice, poljubno ravnati s skupno stvarjo. Čim so nesložni, ne sme noben deležnik izvršiti na skupni stvari nobene izpremembe, s katero bi se razpolagalo o deležu drugega.

Deležnikova pravica na svoj delež.

- § 829. Vsak deležnik je popolen lastnik svojega deleža, kolikor ne krši pravic svojih sodeležnikov, more svoj delež ali njegove užitke svojevoljno in neodvisno zastaviti, voliti ali sicer odevojiti (§ 361).
- § 830. Vsak deležnik je upravičen, zahtevati račun in razdelitev donosa. Praviloma sme zahtevati tudi razdružitev skupnosti, vendar ne ob neugodnem času ali v škodo ostalih. Pristati more torej na okolnostim primeren pač neizogiben odlog.
- § 831. Ako se je deležnik zavezal k nadaljevanju skupnosti, ne sme sicer izstopiti pred pretekom roka, toda ta obveznost se razveljavlja kakor druge obveznosti in ne sega na dediče, ako niso ti sami v to privolili.
- § 832. Tudi naredbo koga drugega, s katero se nameni stvar za skupnost, morajo izpolnjevati sicer prvi deležniki, ne tudi njihovi dediči. Ne more biti obveznosti na neprenehljivo skupnost.
- Pravice deležnikov na skupni stvari:
- a) gléde ¹imovine ²glavnine; ³
- § 833. Posest in uprava skupne stvari gre vsem deležnikom skupaj. V stvareh, ki se tičejo zgolj redne uprave in rabe glavne imovine, odloča večina glasov, ki se ne štejejo po osebah, marveč po razmerju deležev deležnikov.
- § 834. Pri važnih izpremembah pa, ki se predlagane v ohranitev ali boljše rabo glavne imovine, smejo preglasovati zahtevati varnost za bodočo škodo ali, ako se ta odreče, izstop iz skupnosti.
- § 835. Ako nočejo izstopiti ali ako bi se izstop primeril ob neugodnem času, naj odloči šreb, razsodnik, ali kolikor o tem niso soglasno edini, sodnik, ali naj se izvrši izprememba nepogojno ali proti zavarovanju ali ne. Tako se odloča tudi ob enakih glasovih članov.
- § 836. Ako je postaviti upravitelja skupnih stvari, odloči o njegovem izboru večina glasov, ako pa te ni, sodnik.
- § 837. Upravnik skupne imovine se šteje za pooblaščenca. Z ene strani je zavezan, polagati reden račun, z druge strani pa je upravičen, odračunati vse koristne izdatke. To velja tudi tedaj, kadar upravlja deležnik skupno imovino brez naročila ostalih deležnikov.

§ 838. Ako uprava prepuščena več osebam, odloča tudi med njimi večina glasov.

b) glede užitkov in bremen

§ 839. Skupni užitki in bremena se odmerjajo po razmerju deležev. V dvomu se šteje, da so deleži enaki, kdor trdi nasprotno, mora to dokazati.

§ 840. Navadno je treba dosežane užitke deliti v naravi. Ako pa tak način delitve ni možen, je vsak upravičen, da zahteva javno dražbo. Izkupiček se izplača deležnikom sorazmerno.

c) glede delitve

§ 841. Pri delitvi skupne stvari, ki se mora izvršiti po prestatku skupnosti, ne velja večina glasov. Delitev se mora izvršiti v zaževoljstvo vsakega deležnika stvari. Ako se ne morejo zediniti, odloči žreb ali razsodnik ali, ako soglasno ne določijo eden ali drug način delitve, sodnik.

§ 842. Razsodnik ali sodnik odloči tudi, ali potrebuje pri delitvi zemljišč ali zgradb deležnik alužnost, da more uživati svoj delež, in pod katerimi pogoji mu je je dovoliti.

§ 843. Ako skupne stvari sploh ni moči deliti ali ne brez znatnega zmanjšanja vrednosti, jo je treba prodati na sodni dražbi, kupnino pa razdeliti med deležnike, in sicer ako to zahteva tudi le en deležnik.

§ 844. Služnosti, mejniki in za skupno rabo potrebne listine niso deljive. Listine hrani, ako sicer ni nič na poti, najstarejši deležnik. Ostali dobe na svoje stroške poverjene prepise. Zemljiške služnosti ostanejo če ni dogovora, dalje v prid vsem delom: toda služnost se s tem ne sme razširiti ali postati za služno zemljišče nadležnejša. Ako je izvrševanje služnosti le posameznim delom v korist, ugane pravica glede ostalih delov. (Nov. III. §27).

§ 845. Pri delitvah zemljišč se morajo vzajemne meje po različnosti lege razločno in neizpremenljivo označiti s stebri, mejniki ali koli. Reke, gore in ceste si naravne meje. Da se zbrani prevara ali zmota, naj se vsekakor vsekajo v kamen, stebre ali kole, ki služijo res za meje, križi, grbi, številke ali druge oznake, ali naj se zakopljejo pod nje.

§ 846. Izvršeni delitvi je treba napraviti listine. Deležnik nepremičnine dobi stvarno pravico na svoj delež tudi šele s tem, da se o tem napravljena listina vpiše v javne knjige (§ 436).

- § 847. Zgolj delitev katerekoli skupine, prav skupne imovine ne more biti drugemu v škodi, vse njemu pristoječe zastavne, služnostne in druge stvarne pravice se izvršujejo po delitvi kakor pred njo. Ako pa se tiče izvršenje zemljiške služnosti le enega dela, ugasne pravica glede ostalih delov (Nov. III. § 28).
- § 848. Tudi osebne pravice, ki gredo komu drugemu proti skupnosti, obdrže vkljub izstopu svojo prejšnjo moč. Enako = ne sme tisti, ki je dolžan skupnosti, plačati posamezniku. Taki dolгови se morajo plačati celi skupnosti, ali tistemu, ki jo redno zastopa (Nov. III. § 29).
- § 848a. Ako daje služnost ali druge stvarno breme pravico na užitek, sme pri delitvi gospodujočega zemljišča vsak upravičeni, pri delitvi obremenjenega zemljišča pa vsak obremenjeni zahtevati, da uredi sodišče izvrševanje. Izvrševanje se mora urediti glede na lastnosti in določeno svrho pravice kakor na razmerje velikost in na gospodarsko posebnost posameznih zemljiških delov, ne da bi postlao breme nadležnejše tako, kakor ustreza pravično vsem interesentom (Nov. III. § 30).
- § 849. Kar je doslej določeno o skupnosti spleh, je uporabno tudi za pravice in stvari, ki gredo dobrini kot skupnosti, n.pr. za ustanove, fidejkomise in slično.
- § 850. Obnavljanje in poprava mej.
- § 850. Ako so mejniki med dvema zemljiščema vsled katerihkoli okolišnosti tako poškodovani, da bi utegnili postati povsem nepoznati, ali ako so meje zares nepoznate ali sporne, ima vsak sosed pravico, zahtevati sodno obnavljanje ali popravo mej. Radi tega je pozvati sosedo na razpravo v nespornem postopanju s pristavkom, da bo meja določena in zamejičena vkljub temu, če povabljeni izostane, (Nov. III. § 1).
- § 851. Ako so meje postale zares nepoznate ali sporne, se določijo po zadnjem mirnem posestnem stanju. Ako ni moči tega določiti, mora sodišče sporni prostor razdeliti po pravičnem predudarku.
- § 852. Posebej se odredi koliko je vsaki stranki pridržano, da uveljavlja svoje boljše pravice s pravdo. (Nov. II. § 2).
- §. 852. Najvažnejša dokazila za popravo mej so: izmerjenje in popis ali tudi načrt spornega zemljišča, potem javne knjige in druge listine, ki se nanj nanašajo, končno izpovedbe izvedenih prič in mnenja, ki ga oddajo izvedenci po izvršenem ogledu.

§ 853. Stroške postopanja morajo plačati sosedje po meri svojih mej. Predlagatelj mora plačati stroške postopanja, ako razprava pokaže, da ni bilo treba obnavljanja ali poprave mej, ker meja ni bila sporna ali ker je bila zaostri poznata, ali ker so bili drugi deležniki voljni, da se izvensodno mejiči. Stroške zastopanja trpi zastopani sam.

Ako je bilo postopanje povzročeno z motenjem mirne posesti, sme sodišče naložiti stroške docela ali deloma stranki, ki je spor povzročila. (Nov. II. § 3.)

Domnevena skupnost.

§ 854. Razori, plotovi, ograde, lesene ograje, zidovi, zasebni pōtoki, jarki, prazni prostori in druge enake pregraje, ki so med sosednimi zemljišče, se štejejo za skupno lastnino, ako grbi, napisi ali drugi znaki in dokazila ne dokazujejo nasprotnega.

§ 855. Vsak sodeležnik sme skupni zid rabiti na svoji strani do polovice v debelini, napraviti tudi slepa vrata in vzdne o-mare tam, kjer ni na nasprotni strani. Vendar se zgradba ne sme spravljati v nevarnost radi dimnika, ognjišča ali drugih naprav, sosed pa nikakor ne ovirati v rabi svojega deleža.

§ 856. Vsi solastniki prispevajo sorazmerno k vzdrževanju takih skupnostnih pregraj. Kjer so pregraje dvojne, ali je lastnikna deljena, trpi vsak stroške za vzdrževanje tega, kar je zgolj njegovo.

§ 857. Ako stoji pregraja tako, da leže ali vise opeke, letve ali kamni le na eno stran, ali ako so slopi, stebri, podstavki koli zakopani na eni strani, je v dvomu na tej strani nerazdeljena lastnina pregraje, ako ne kažejo obojne obremenitve, vložki in drugi znaki ali drugi dokazi nasprotno. Tudi tisti se šteje za izključnega posestnika zidu, ki je nesporno v posesti enako visokega in debelega zidu, ki se rezteza v isti smeri.

§ 858. Izključni posestnik praviloma ni dolžan, da znova gradi svoj razpadli zid ali plot, v dobrem stanju jih mora držati le, ako bi se bilo radi odprtine bati škode in za mejača. Vsak lastnik je pa zavezan, da skrbi na desni strani svojega glavnega vhoda za potrebno ogrado svojega prostora in za pregrado od tujega prostora.

§ 858. Obljuba (ponudba) je izjava volje, s katero se določil ponudnik. Ako takega ni, se nima ponudba, storjena pri-
O OSEBNIH PRAVICAH NA STVARI. JETI,
odstotoma sicer dana ponudba pa najpogosteje do časa, do ka-
terega vse po Sedemnajsto poglavje ponudba do in praviloma,
pridobitni in v roku od-
podi O pogodbah in pravnih poslih sploh.
(Nov. III. § 78).

Osnova osebnih pravic na stvari.

§ 859. Osebnne pravice na stvari, po katerih je oseba zavezana, da
drugi kaj da ali stori, so osnovane neposredno na zakonu
ali na pravnem velja poslu ali na zadobljeni poškodbi.
(Nov. III. § 79).

Javna obljava.

§ 860. Obljuba nagrade za kakšno delo ali kakšen uspeh (javna ob-
ljuba), namenjena nedoločenim osebam, je obvezna z javnim
razglasom. Javna obljava, ki je predmet tekmovanja za
nagrado, je veljavna le, ako je v razglasu določen rok za
tekmovanje (Nov. III. § 76).

§ 860. a. Dokler delo ni izvršeno, se sme javna obljava preklicati
v isti obliki, v kateri je bila razglašena, ako se temu
inače v razglasu ni odreklo izrečno ali z določitvijo roka.
Preklic je brez moči proti tistemu, ki je izvršil delo
glede na javno obljubo, ako dokaže, da mu preklic v tem
času brez lastne krivde ni bil znan.

§ 860. b. Ako je delo izvršilo več oseb, gre nagrada, ako javna
obljuba nerazdeva drugačne volje, onemu, ki je prvi iz-
vršil delo, in ako so ga izvršili hkrati, vsem po enakih
delih (Nov. III. § 77).

Sklepanje pogodbe. (Nov. III. § 80):

§ 681. Kdor izreče, da hoče na koga prenesti svoje pravice, to je
da mu hoče kaj dopustiti, kaj dati, da hoče zanj kaj storiti
ali zaradi njega kaj opustiti, obljubi, ako drugi veljavno
sprejme obljubo, nastane s soglasno k voljo obeh pogodba. Dok-
ler traja dogovarjanje in obljava še ni storjena ali ni spre-
jeta ne v naprej, ne pozneje, ne nastane pogodba.

§ 866. Kdor svobodno trdi, da je sklenil sklepati pogodbo, in v tem
veru drugega, ki o tem ni navedel lahko posredovati, je
zavezan dati zadobljenje.

§ 867. Kaj je treba s veljavnost pogodbe s občino, ki je po poseb-
nih varstvenih javnih zakonih (§ 27), ali s zunanjih posredovanih
skladi in ustanovah, je prvotni in njeje ustava in je velj-
avni zakonov (§ 230).

- § 862. Obljuba (ponudba) mora biti sprejeta v roku, ki ga je določil ponudnik. Ako takega ni, se mora ponudba, storjena prisotnemu ali po telefonu od osebe do osebe, takoj sprejeti, odsotnemu sicer dena ponudba pa najpozneje do časa, do katerega sme ponudnik, če je njegova ponudba došla pravočasno, pričakovati odgovor, ako je bil pravočasno in v redu odposlan, če ne, ponudba prestane. Pred potekom sprejemnega roka se ponudba ne more preklicati, tudi ne prestatne, ako ena stranka tekom sprejemnega roka umre, ali izgubi opravilno sposobnost, če okoliščini ne razdejavajo drugačne volje ponudnikove (Nov. III. §81).
- § 862. a. Sprejem velja za pravočasen, ako je izjava prispela ponudniku v sprejemnem roku, kljub njeni zakasnitvi pa je pogodba sklenjena, ako je moral ponudnik spoznati, da je bila sprejemna izjava pravočasno odposlana, pa vendar svojega odstopa drugi strani ni nemudoma sporočila (Nov. III. §82).
- § 863. Volja se more izjaviti ne le izrečno z besedami in s sploh uvojenimi znaki, marveč tudi molče s takimi dejanji, ki po preudarku vseh okoliščini ne dopuščajo nobenega pametnega razloga, dvomiti o tem.
- § 864. Glede na pomen in učinek dejanj in opustitev je gledati na navade in običaje, veljavne v poštenem prometu (Nov. III. §83).
- § 864. Ako z ozirom na naravo posla ali na prometni običaj ni pričakovati izrečne sprejemne izjave, je pogodba sklenjena, ako se je dejansko ustreglo ponudbi v roku, ki je za to določen ali primeren okoliščini (Nov. III. § 84).

Zahteve veljavne pogodbe.

- § 865. Kdor nima pameti, kdor tudi otrok pod sedmimi leti ni zmožen obljubiti ali obljubo sprejeti. Druge osebe, pa ki so odvisne od očeta, varuha ali skrbnika, smejo sicer sprejeti obljubo, storjeno zgodaj v njihovo korist, ako pa prevzamejo s tem združeno breme ali ako sami kaj obljubijo, je odvisna veljavnost pogodbe po predpisih tretjega in četrtega poglavja, prvega dela praviloma od privoljenja zastopnika ali hkrati tudi sodišča. Dokler ni tega privoljenja, ne more druga stranka odstopiti, more pa zahtevati primeren rok za izjavo.
- § 866. Kdor zvijsko trdi, da je zmožen sklepati pogodbe, in s tem vara drugega, ki o tem ni mogel lahko posredovati, je zavezan dati zadoščenje.
- § 867. Kaj je treba z veljavnost pogodbe z občino, ki je pod posebnim varstvom javne uprave (§ 27), ali z njenimi posameznimi člani in namestniki, je povzeti iz njega ustava in iz političnih zakonov (§ 290).

§ 868. Kazenski zakonik o hudodelstvih določa, koliko sme hudo-
delec sklepati veljavne pogodbe.

Resnična privoljenja.

§ 869. Privoljenja v pogodbo se mora izjaviti prosto, resno določeno
in razumljivo. Ako je izjava nerazumljiva, povsem nedoločna
ali ako se obljuba sprejme pod drugimi določbami, kakor pod
onimi, pod katerimi je storjena, pogodba ne nastane. Kdor
se posluži nejasnih izrazov, da bi drugega prevaril, ali
kdor započne dejanje na videz, na zadoščenje.

§ 870. Kdor je bil od druge stranke z zvijačo ali z nepravilnim
in utemeljenim strahom (§ 55) zaveden k pogodbi je ~~ni~~ ni
dolžan držati (Nov. III § 85).

§ 871. Ako je bila ena stranka o vsebini svoje ali drugi stranki
došle izjave v zmoti, ki se tiče glavne stvari ali njene
bistvene kakovosti, na kar je namen posebno meril in bil
izrečen, ne nastane za njo nobena obveza, ako je bila v zmoti
od druge stranke povzročena ali je morala po okolišnih
očividno vzbuditi njeno pozornost ali je bila njej še pra-
vočasno pojasnjena. (Nov. III. § 86).

§ 872. Ako se pa zmeta ne tiče ne glavne stvari, ne kakšne njene
bistvene kakovosti, marveč postranske okoliščine, ostane po-
godba še vedno veljavna, ako sta oba stranki pristali na
glavni predmet in nista izrekli, da je stranska okoliščina
poglaviti namen, toda povzročitelj zmote mora premoštenemu
plačati primerno odškodnino.

§ 874. V vsakem primeru mora tisti, ki je povzročil pogodbo z zvi-
jačo ali z nepravilnim strahom, dati zadoščenje za škodljive
nasledke.

§ 875. Ako je bil kateri pogodnik od tretje osebe z zvijačo ali
z nepravilnim utemeljenim strahom k pogodbi zaveden ali
z zmotno izjavo zapeljan, pogodba velja, le tedaj,
kadar je druga stranka udeležila dejanje tretje osebe ali
je morala zanje očitno vedeti, je treba uporabiti §§ 870
do 874. (Nov. III. § 87).

§ 876. Gornje določbe (§§ 869 do 875) je primerno uporabiti na
druge izjave volje, ki jih je treba podati nasproti drugi
osebi (Nov. III. § 88)!

§ 877. Kdor zahteva, da se razveljavi pogodba, ker ni privoljena,
mora tudi vse vrniti, kar je dobil iz take pogodbe v svojo
korist.

Možnost in dopustnost.

§ 878. Kar je naravnost nemogoče, nemore biti predmet veljavne
pogodbe, ako je mogoče in nemogoče hkrati pogojeno, ostane
pogodba v prvem delu veljavna, ako pogodba inace ne razodeva,
da ni moči ločiti nobene točke od druge. Kdor je ob sklepanju

§ 883. pogodbe za nemogočnost vedel ali moral vedeti, mora drugi stranki, ako za njo ne velja isto, povrniti škodo, ki jo je pretrpela zaradi zaupanja v veljavnost pogodbe (Nov. III. § 85).

§ 879. Pogodba, ki greši zoper zakonito prepoved, ali zoper dobre šege je nična.

Zlasti so nične nastopne pogodbe:

1. ako je kaj pogojeno za posredovanje ženitne pogodbe,
2. ako pravni zastopnik sebi poverjeno pravdo docela ali deloma odkupi, ali si da obljubiti določen del zneska, presojenega stranki,
3. ako se dediščina ali volilo, ki se pričakuje od druge osebe odsvoji, ve za njenega življenja,
4. ako kdo izkorišča lahkomišelnost drugega s tem, da pusti sebi ali drugemu obljubiti, ali dati za dajatev protidajatev, ki po imovinski vrednosti očitno ni v razmerju z vrednostjo dajatve. (Nov. III. § 90).

§ 880! Ako je predmet, o katerem je bila sklenjena pogodba, odtegnjen prometu. pred izročitvijo, je to prav tako kakor da bi pogodba ne bila sklenjena.

§ 880 a. Ako je kdo obljubil drugemu dajatev tretje osebe, velja, to kot obljuba njegovega prizadevnja pri tretji osebi, ako pa je jamčil za uspeh, je odgovoren za polno zadoščenje, ako izostane dajatev tretje osebe (Nov. II. § 91). § 105 pri § 878.

Pogodbe v korist tretjim osebam.

§ 881. Ako si je dal kdo obljubiti dajatev za tretjo osebo, sme terjati, da se to za njo izvrši.

Ali in kdaj pridobi tudi tretja oseba neposredno pravico, da zahteva od tistega, ki je obljubil izpolnitev, je presoditi iz dogovora in iz narave in iz namena pogodbe. V dveh primerih pridobi tretji to pravico, ako naj bi dajatev zlasti njej v korist.

Pravica na dajatve, ki jih je ob odstopu zemljišča obljubil prevzemnik v korist tretji osebi, velja, ako ni drugega dogovora, da je tretja oseba pridobila z izročitvijo zemljišča (Nov. III § 106.)

§ 882. Ako se druga oseba odreče iz pogodbe pridobljeni pravici, velja, da pravica ni pridobljena.

Ugovori iz pogožbe grede tistemu, ki je obljubil tudi proti tretji osebi (Nov. III. § 107).

Oblika pogodb.

- § 883. Pogodba se mora skleniti ustno ali pisмено pred sodiščem ali izven njega, s pričami ali brez njih. Ta različnost oblike ne dela glede obveznosti prav nobenih razlik razen v primerih, določenih v zakonu.
- § 884. Ako so si stranke za pogodbo pridržale uporabo določene oblike, se domneva, da nočejo biti vezane, preden ni to izpolnjeno (Nov. III. § 92).
- § 885. Ako sicer še ni bila napravljena redna listina, paš pa sestavek o glavnih točkah in se ga stranke podpisale (punktacija) ustanavlja tudi že tak sestavek tiste pravice, in obveze, ki so v njem izrečene (Nov. III. § 93).
- § 886. Pogodba, za katero določa zakon ali volja strank pisмено obliko, se sklene s tem, da jo podpiseta stranki, ali ako ne znata ali radi hibe ne moreta pisati, s tem, da pristavita svoj sodno ali notarsko poverjeni ročni znak ali da pristavita svoj ročni znak pred dvema pričama, katerih ena podpiše ime stranke. Sodna ali notarska posvedočba nadomešča pismeni sklep pogodbe. Mehanični posnetek svojeročnega podpisu zadošča le tam, kjer je v poslovnem prometu običajen (Nov. III § 94).

Skupna obveznost ali upravičenost.

- § 888. Ako dve ali več oseb obljubi komu isto pravico do kakšne stvari ali jo od njega sprejme, se deli tako terjatev kakor dolg po načelih skupnosti lastnine.
- § 889. Razen primerov, določenih v zakonu, je torej od več sodolžnikov deljive stvari odgovoren vsak le za svoj delež, in enako se mora od več sodeložnikov deljive stvari, vsak zadovoljiti z delom, ki mu gre.
- § 890. Ako pa se tiče nedeljivih stvari, jih sme upnik, ako je sam terjati od vsakega sodolžnika. Ako je pa več upnikov in le en dolžnik, ta ni obvezen, izročiti stvar posameznemu soupniku brez zavarovanja, zahtevati sme, da se zedinijo vsi soupniki ali da se stvar shrani na sodišču.

Korealnost.

- § 891. Ako obljubi več oseb isto celoto nerazdelno tako, da se izrecno obveže eden s za vse in vsi za enega, je odgovoren vsak poedinec na celoto. Od upnika je potem odvisno, hoče li terjati od vseh ali od nekaterih dolžnikov vse ali po deležih, ki si jih on izbere, ali od enega samega. Celoto po vloženi tožbi obdrži to pravico izbora, ako od nje odstopi in ako ga eden ali drug sodolžnik le delno poplača, sme terjati ostanek od ostalih.

- § 892. Ako pa je eden obljubil več osebam isto celoto in jih je izrecno upravičil, da je morejo zahtevati nerazdelno, mora dolžnik plačati vse tistemu teh upnikov, ki ga za to najprej = terjaja.
- § 893. Čim je en sodolžnik plačal upniku vse, ne sme ta od ostalih sodolžnikov ničesar več terjati, čim pa je plačal dolžnik enemu soupniku vse, nimajo ostali soupniki ničesar več zahtevati.
- § 894. Sodolžnik ne more s tem, da sklene z upnikom težje pogoje, ostalim nobene škode naprtiti, in odpust ali oprostitev ki jo dobi sodolžnik za svojo osebo ostalim ni v korist.
- § 895. Po posebnih pravnih razmerah, ki veljajo med soupniki, je treba določiti, koliko je izmed več soupnikov, ki jim je bila obljubljena nerazdelno ista celota odgovoren ostalim upnikom tisti, ki je dobil vse terjatev za vse. Ako ni takega razmerja, drug drugemu ni dolžan dati odgovor.
- § 896. Nerazdelno obvezen sodolžnik, ki je plačal vse dolg iz svojega je upravičen terjati od ostalih povračilo, dasi mu pravica ni bila odstopljena, in sicer po enakih delih, ako ni med njimi nobenega drugega posebnega razmerja. Ako je bil eden od njih nesposoben, zavezati se, ali ako je nezmožen, izpolniti svoje obvezo, morajo tak primanjklaj tudi vsi sozavezanci prevzeti. Oprostitev, ki jo je odselej dosegel sozavezanec, ostalim pri terjanju povračila ne more biti v škodo (§ 894).
- § 894. Ako ni ustreznih pogojev dolžnik sam za izpolnitev pogodbe, Postranske določbe pri pogodbah:
1. pogoji:
- § 897. Glede pogojev pri pogodbah veljajo vobče isti predpisi, ki so bili postavljeni o pogodbah, pristavljenih izjavam poslednje volje.
- § 898. Dogovori pod takimi pogoji, ki jih je pri poslednji volji šteti, da niso postavljeni, se neveljavni.
- § 899. Ako je v pogodbi predpisani pogoj izpolnjen še že pred pogodbo, se mora po pogodbi ponoviti le takrat, ako je pogoj kakšno dejanje tistega, ki naj pravico pridobi, in če ga ta ponoviti more.
- § 900. Pod odlozivim pogojem obljubljena pravica preide tudi na dediče.

2. nagib.

§ 901. Ako se stranke nagib ali končni namen svojega privoljenja izrečeno postavile kot pogoj, se smatra nagib ali končni namen kakor kakšen drug pogoj. Sicer so take izjave za veljavnost odplatnih pogodb brez vpliva, pri neodplatnih pogodbah je treba uporabljati predpise, ki so postavljeni za naredbe poslednje volje.

3. čas, kraj in način izpolnitveš,

§ 902. Rok, določen s pogodbo ali z zakonom, je treba preračunati, ako ni drugače ustanovljeno, tako da se pri roku določenem po dnevih, ne šteje dan, na katerega pade dogodek, od katerega teče rok.

Konec roka, določenega po tednih, mesecih ali letih, pade na tisti dan zadnjega tedna ali zadnjega meseca, ki ustreza po svojem imenu ali svoji številki dnevu dogodka, s katerim začne teči, ako pa ni tega dneva v zadnjem mesecu, na poslednji dan tega meseca.

Pol meseca je petnajst dni, sredina meseca je petnajsti dan tega meseca. (Nov. III. § 98).

§ 903. Pravica, katere pridobitev je vezana na določen dan, se pridobi s pričetkom tega dneva. Pravne posledice neizpolnitve obveze ali zamude nastopijo šele, ko poteče zadnji določeni dan na nedeljo ali priznan praznik, stopi na njegovo mesto slediči delavnik, ako ni drugače dogovorjeno. (Nov. III. § 99).

§ 904. Ako ni ustanovljen noben določen čas za izpolnitev pogodbe, sme se izpolnitev zahtevati takoj, to je brez nepotrebne odloga. Ako je zavezanec pridržal čas za izpolnitev svoji volji, se mora ali čakati na njegovo smrt, in se držati dedičev, ali ako gre zgolj za osebno, nepodeljivo dolžnost, se mora zahtevati, da določi sodnik čas izpolnitve kakor je prav. To se zgodi tudi, ako je zavezanec obljubil, izpolniti kolikor mogoče in možno. Sicer pa je uporabljati tudi tukaj predpise, ki so ustanovljeni gori (§§ 704 - 706) glede časovne določitve, pristavljene poslednjim naredbam.

§ 905. Kadar kraja izpolnitve ni moči določiti ne iz dogovora ne po pravni naravi ali namenu posla, je treba izpolniti tam, kjer je imel dolžnik ob času sklenitve pogodbe svoje domovališče, ali ako je obvezna nastala v obratu obratnega ali poslovnega podjetja dolžnikovega, na mestu poslovalnice. Glede mere, uteži in denarne vrste, se je treba ozirati na kraj izpolnitve.

Denarna plačila mora v dvomu dolžnik poslati na lastno nevarnost in stroške upniku na njegovo domovališče (poslovalnico). Ako se je po postanku terjatve domovališče izpremenilo, nosi upnik s tem povzročene povečanje nevarnosti in stroškov (Nov. III. § 100). Glej nov, III § 104 pri 884 §)!

§ 906. Ako je moči obljube povsem izpolniti na več načinov, ima zavezanec pravico voliti, ne sme pa sam po sebi odstopiti pätem, čim je izvolil.

§ 907. Ako je pogodba sklenjena izrečno s pridržkom izbora in je ta onemogočen po naključnem uničenju enega ali več na izbor danih predmetov, stranka, ki ima pravico izbirati, ni vezana na pogodbo. Ako pa zadene krivda zavezanca, mora ta odgovor dati upravičencu, ker je onemogočil izbor.

4. zadevek (ara);

§ 908. Kar se da ob sklepanju pogodbe naprej, je šteti, razen če se ni kaj posebnega dogovorilo, zgolj kot znak sklepa ali kot zavarovanje za izpolnitev pogodbe in se imenuje zadevek (ara). Ako se pogodba po krivdi ene stranke ne izpolni, sme nektera stranka sprejeto aro obdržati ali dvojni znesek are, ki jo je dala, nazaj terjati. Ako se pa noče s tem zadovoljiti, sme zahtevati izpolnitev, ali ako ta ni mogoča, povračilo.

§ 909. Ako se ob sklepanju pogodbe določi a znesek, ki ga mora ena ali druga stranka plačati, ako hoče odstopiti od pogodbe pred izpolnitvijo, je pogodba sklenjena proti skesnini. V tem primeru se mora ali izpolniti pogodba ali plačati skesnina. Kdor pogodbo tudi le deloma izpolni ali sprejme to, kar je drugi četudi le doma dal v izpolnitev, ne sme več odstopiti niti proti plačilu skesnine.

§ 910. Ako se da zadevek (ara) in hkrati pogodi pravica za odstop, ne da bi bila določena posebna skesnina, nadomešča zadevek (ara) skesnino. V primeru odstopa izgubi torej dajalec zadevek (aro) aš pa ga vrne prejemalec dvojno.

§ 911. Kdor je oviran v izpolnitvi pogodbe ne po golem naključju, marveč po svoji krivdi, mora prav tako plačati skesnino.

6. postranski podatki.

§ 912. Upnik je včasih upravičen, terjati od svojega dolžnika poleg glavnega dolga tudi postranske pripade. Ti so prirast in plodovi glavne stvari, določene ali zamudne obresti ali povračilo povzročene škode ali tega, kar je drugemu na tem, da se obveznost ni izpolnila kakor treba, končno znesek, ki si ga je ena stranka pogodila za ta primer.

§ 913. V prvem in četrtem poglavju drugega dela je bilo določeno, koliko je s stvarno pravico zavezana pravica na prirast ali na plodove. Zaradi zgolj osebne pravice nima upravičenec še nobene pravice na postranske pripadke. Kolikor ima upnik pravice do njih spoznati deloma iz posebnih vrst in določb pogodb. Deloma iz poglavja o pravici na povračilo škode in pravici na zadoščenje.

Pravilo za razlago pri pogodbah.

§ 914. Pri razlagi pogodb se ni držati doslovnega smisla izraza, preiskovati se mora marveč namen strankin umeti pogodbo tako, kakor to ustreza običaju poštenega prometa (Nov. III. § 102)!

§ 915. Pri enostransko obveznih pogodbah velja v dvomu, da si je hotel zavezanec naložiti prej manjše kakor težje breme, pri dvostransko obveznih se tolmači nejasna izjava na škodo tistega, kdor se je poslužil (§ 869).

§ 916. Izjava volje, ki se izrazi napram drugemu v sporazumu z njim na videz, je nična. Ako naj se s tem prikrije drug posel, ga je treba presojeti po njegovi pravi kakovosti.

Tretja oseba, ki je v zaupanju na izjavo pridobila pravice, ni moči ugovarjati posla na videz (Nov. III. § 103).

Občne odločbe o odplatnih pogodbah in poslih.

§ 917. Pri odplatni pogodbi se dajejo ali stvari za stvari ali dejanja, h katerim spadajo tudi opuščanja, za dejanja ali končno stvari za dejanja in dejanja za stvari (Nov. III. § 109). Glej pripombe pri § 921.

§ 918. Ako ena stranka odplatene pogodbe ali ne izpolni o pravem času, na pravem kraju ali ne na pogojeni način, sme druga stranka zahtevati ali izpolnitev in povračilo škode radi zamude ali izjaviti, določivši primeren rok za naknadno izpolnitev, da odstopi od pogodbe.

Ako je izpolnitev za obe strani deljiva, se sme odstop zaradi zakasnitve delne dajatve izjaviti le glede poedinih ali tudi vseh še neizpolnjenih delnih dajatev. (Nov. III. § 110).

§ 919. Krovosnik se sme poslužiti pravne domneve, da je bila hiša že pred izročitvijo živinčeva le, ako o zapadli nagoti takej ovrsti izročitelja, ali če je ta davoten, občinskega predstojnika ali da preiskati živinče po izvedenca ali predlaga sodni sprajsa dokaza v zavarovanje dokaza (Nov. III § 115). Glej nov. III. § 126 - pri § 923.

§ 919. Ako je izpolnitev pogojena za točno določen čas, ali v točno določenem roku, kerbi bil sicer upravičen odstop, mora tisti, ki ima pravico odstopiti, to je po preteku časa drugemu, brez odloga naznaniti, ako hoče vztrajati na izpolnitvi, če to opusti, pozneje ne more več vztrajati na izpolnitvi, isto velja ako je posneti iz narave posla ali iz namena dajatve, znanega zavezancu, da zamujena dajatev ali v primeru zamude delne dajatve, tudi še ostale dajatve prejemniku niso na korist. (Nov. III. § 111).

§ 920. Ako se izpolnitev onemogoči po krivdi zavezanca ali vsled naključja, za katero je on odgovoren, sme druga stranka ali zahtevati povračilo, škode, radi neizpolnistve ali odstopiti od pogodbe. Ako je izpolnitev deloma onemogočena, ima pravico da odstopi, ako je posneti iz narave posla ali iz namena dajatve, znanega zavezancu, da mu delna izpolnitev ni v korist (Nov. III, § 112).

§ 921. Odstop od pogodbe ne krati pravice na povračilo škode, povzročene s tem, ker pogodba po krivdi ni izpolnjena. Če sprejeto odplačilo je treba dati nazaj ali povrniti tako, da nima nobena stanka dobička ali škode drugega. (Nov. III, § 113).

Jamčenje

§ 922. Kdor prepusti stvar drugemu na odplaten način, jamči, da ima stvar lastnosti, ki so izrečno pogojene ali običajno pri njej domnevana in da je je moči rabiti in upotrebati po naravi posla ali sklenjenega dogovora.

Primeri jamčenja.

§ 923. Kdor terej pridaje stvari lastnosti, ki jih nima, in ki so bile izrečno ali po naravi posla molče pogojene, kdor zamolči njene navadne hibe in bremena, kdor odsvoji stvar, ki je ni več, ali tujo stvar kot svojo, kdor lažno trdi, da je stvar sposobna za določeno rabi ali da je prosta tudi navadnih hib in bremen, jamči zato, ako se pokaže nasprotno.

§ 925. Z naredbi se določi, koliko se domneva, da je bilo živinče bolno že pred izročitvijo, ako se v določenih rokih pojavijo izvestne bolezni ali hibe (Nov. III, § 118).

§ 926. Prevzemnik se sme poslužiti pravne domneve, da je bila hiba že pred izročitvijo živinčeta le, ako o zapaženi napaki takoj obvesti izročitelja, ali če je ta odsoten, občinskega predstojnika ali da preiskati živinče po izvedencu ali predlaga sodni sprejem dokaza v zavarovanje dokaza (Nov. III § 11§). Glej nov. III. § 126 - pri § 933.

- § 927. Ako pusti prevzemnik to previdnost v nemar, mora dokazati, da je imela žival hibo že pred izročitvijo. Vselej pa je tudi izročitelju dovoljen dokaz, da je grajana hiba nastala šele po izročitvi (Nov. III, § 120). Glej nov. III. § 126 pri § 933.
- § 928. Ako hibe stvari bijejo v oči in ali ako se bremena, ki so na stvari, razvidna iz javnih knjig, se ne jamči razen za zvijsačno zamolčanje hibe ali za izrečno obljubo, da je stvar brez vseh hib in bremen (§ 443). Za dolgove in zastanke ki so na stvari, se mora vselej jamčiti (Nov. III, § 121). Glej nov. III, § 126 pri § 933.
- § 929. Kdor vedoma pridobi tujo stvar, ima prav tako malo pravico na jamčenje, kakor tisti, ki se je temu izrečno odpovedal.
- § 930. Ako se stvari izroče počez, to je tako, kakor stoje in leže, brez števila, mere in teže, izročitelj ni odgovoren za napake, ki se pokažejo, razen ako bi manjkalo kakšno svojstvo, ki ga je lažno zatrjeval ali ki si ga je prejemnik izgovoril.

Pogoj jamčenja.

- § 931. Ako se hoče prevzemnik poslužiti jamčenja, ker je stavil kdo drug na stvar kak zahtevek, mora svojemu predniku naznaniti spob. Ako to opusti, ne izgubi sicer pravice do odškodbe, toda njegov prednik sme proti njemu uveljavljati vse ugovore, ki so ostali proti tretjemu neizvedeni, in se s tem oprostiti odškodovanja v tisti meri, kolikor se spozna, da bi ti ugovori povzročili drugačno odločbo proti tretjemu, ako bi bil uporabljeni kakor treba (Nov. III § 122). Glej nov. III, § 126. pri § 933.

Učinek.

- § 932. Ako je hiba, ki utemeljuje jamčenje, taka, da je ni več moči odpraviti in da brani redno rabo stvari, sme prevzemnik zahtevati popolno razveljavljanje pogodbe, ako pa hiba ne brani redne rabe ali ako jo je moči odpraviti, sme zahtevati ali primerno znižanje plačila ali popravilo ali dopolnitev tega, kar nedostaja. V vseh primerih jamči izročitelj za škodo, ki jo je zakrivil.
- Neznatno zmanjšanje vrednosti se ne upošteva (Nov. III, § 123).
- § 932. a. Med pravdo o razveljavljanju pogodbe zaradi hibe živinčeta mora sodišče po predlogu ene izmed strank, čim ogled ni več potreben, z začasno odredbo ukazati sodno prodajo živinčeta in položitev izkupila. (Nov. III, § 124). Glej novelo III § 126 pri 933.

Prestanek pravice do jamčenja.

§ 933. Kdor hoče zahtevati = jamčenje, mora sodno uveljavljati svoje pravico v treh letih, ako se tiče nepremičnin, ako pa se tiče premičnih, v šestih mesecih in ako gre za hibe pri živini, v šestih tednih, sicer je tožba ugasnila. Rok prične od dneva izročitve stvari, za jamčenje zaradi takih hib živine, za katere je določen rok za domnevo, od dneva, katerega ta rok poteče, za jamčenje pa, ker je stavil kdo drug na stvar kak zahtevak, od dneva, katerega je pridobil te telj to zvedel.

Uveljavljanje z ugovorom je pridržano pridobitelju, ako je naznanil hibo tekom roka izročitelju. (Nov. II, § 125).

Odškodba zaradi prikratbe nad polovico.

§ 934. Ako pri dvostranske obveznih poslih ena stranka ni prejela od druge niti polovico občne vrednosti tega, kar je sama dala, daje zakon oškodovanemu pravico, zahtevati razveljavljenje in postavitev v prejšnji stan. Druga stranka pa more ohraniti posel v moči s tem, da je pripravljena povrniti, kolikor nedostaja do občne vrednosti. Nerazmernost vrednosti se določi po času, ko je bil posel sklenjen.

§ 935. Ta pravni pomoček ne velja, ako se mu je kdo izrečno odpo-vedal ali izjavil, da prevzame stvar, ker mu je posebno ljuba, po izredni vrednosti, ako je pristal na nerazmerno vrednost da si mu je bila prava vrednost znana, dalje, ako je domne- vati, iz razmerja oseb, da so hotele skleniti pogodbo, mešano z odplateno in neodplatno, ako prave vrednosti ni moči več poizvedeti, končno, ako je stvar prodana po sodišču na dražbi.

O dogovoru bodoče pogodbe.

§ 936. Dogovor, da se hoče skleniti pogodba šele v bodoče, je le tedaj obvezen, ako je določen tako čas sklepanja kakor bistveni deli pogodbe, in ako se okolnosti med tem niso tako izpremenile, da se s tem ovre izrečno določeni ali iz okolnosti viđen namen, ali da izgubi ena ali druga stranka za- upanje. Sploh je treba zahtevati izvršitev takih obljub najpozneje v enem letu po pogojenem času, sicer pravica prestane.

O odpovedi ugovora.

§ 937. Splošne, nedoločne odpovedi ugovorom zoper veljavnost pogodb nimajo moči.

Osemnajsto poglavje.

O D A R I T V A H .

Daritev.

§ 938. Pogodba, s katero se prepušča komu stvar neodplatno, se imenuje daritev.

Kdaj je odpoved daritev.

§ 939. Kdor se odpove pričakovani ali resnično pripadli ali dvomljivi pravici, pa je ne odstopi redoma drugemu, ali je ne odpusti zavezanca z njegovim privoljenjem, se ne smatra za darovalca.

Daritev za nagrado.

§ 940. Bistvo daritve se ne izpreminja, ako se je darovalo iz hvaležnosti ali glede na zasluge obdarjenca ali kot posebna nagrada zanj, le pravice tožbe do nje ni smel imeti prej.

§ 941. Ako je imel obdarjenec pravico tožbe do nagrade ali zato, ker je bila med strankama že pogojena ali ker je bila z zakonom predpisana, neha biti daritev in ga je treba smatrati za odplatno pogodbo.

Vzajemne daritve.

§ 942. Ako se daritev poprej tako pogojene, da mora biti darovalec tudi obdarjen, ni to prava daritev glede vsega, marveč le glede presegajoče vrednosti.

OBlika darilne pogodbe.

§ 943. Iz zgolj ustno, brez dejanske izročitve sklenjene darilne pogodbe obdarjenec ne dobi tožbene pravice. Ta pravica se mora ustanoviti s pismeno listino.

in mere daritve.

§ 944. Neomejeni lastnik sme držec se zakonitih predpisov, podariti celo vso svojo sedanjo imovino. Pogodba pa, s katero se podari bodoča imovina, velja le toliko, kolikor ne presega polovice te imovine.

Odgovornost darovalca za darilo.

§ 945. Kdor vedoma podari stvar tujo in obdarjencu to okolnost zamolči, je odgovoren za škodljive posledice.

Daritve ne nepreklicne.

§ 946. Darilne pogodbe se praviloma ne smejo preklicati.

I z j e m e :

1. Zaradi potrebe:

§ 947. Ako je darovalec pozneje v taki potrebi, da mu primankuje potrebno vzdrževanje, je upravičen zahtevati od obdarjenca vsako leto zakonite obresti od darovanega zneska, kolikor darovana stvar ali njena vrednost še obstoji in mu primankuje potrebno vzdrževanje, ako ni tudi obdarjenec sam v enaki potrebi. Od več obdarjencev je prejšnji le toliko obvezen, kolikor prispevki kasnejših ne zadostujejo za vzdrževanje.

2. nehvaležnosti;

§ 948. Ako zagreši obdarjenec proti svojemu dobrotniku veliko nehvaležnost, se sme daritev preklicati. Pod veliko nehvaležnostjo je razumeti tako poškodbo na telesu, na časti na svobodi ali na imovini, da se sme zoper poškodovalca postopati po kazenskem zakonu uradoma ali na poškodovalčevo zahtevo.

§ 949. Nehvaležnost stori nehvaležnega za njegovo osebo za nepoštenega posestnika in daje celo dediču poškodovanca, če slednji ni odpustil nehvaležnosti in je še kaj darila v naravi ali v vrednosti, pravico do preklicne tožbe tudi zoper poškodovalčevega dediča.

3. Prikradbe dolžnega vzdrževanja

§ 950. Kdor je dolžan drugega vzdrževati, ne more kratiti njegove pravice s tem, da obdari tretjega. Tako prikrajšani je upravičen, obdarjenca tožiti na dopolnitev tega, česar mu je darovalec ne more več dati. Ako je več obdarjencev, je treba uporabljati gornji (§ 947) prepis.

4. radi dolžnega deleža.

§ 951. Ako se ob določanju dolžnega deleža upoštevajo daritve (§ 785), zapuščina pa ne zadostuje za njegovo pokritje, sme prikrajšani nujni dedič zahtevati od obdarjenca, da izroči darilo v pokritje primankljaja. Obdarjenec mora odvrniti izročitev s te, da plača primankljaj.

HRANILNA POGOJBA.

Hranilna pogodba

§ 957. Ako kdo prevzame tujo stvar v svojo skrb, nastane hranilna pogodba. Izprijeta obljuba, tuje se ne izročena stvar prevzeti v skrb, obvezuje skrbar tega, ki je obljubil, toda to se ne šteje za hranilno pogodbo.

§ 950. Ako ima obdarjenec sam pravico do dolžnega deleža, je drugemu odgovoren le toliko, kolikor bi vsled daritve prejel več nego dolžni delež, ki mu gre, če se vračunajo daritve.

Med več obdarjenci je prej obdarjeni odgovoren zgolj v oni meri, kolikor pozneje obdarjeni ni dolžan ali ne more izročiti. Hkrati obdarjeni so odgovorni sorazmerno. (Nov. III § 71). Glej nov. III § 72 pri § 789.

§ 952. Ako obdarjenec nima več darovane stvari, ali njene vrednosti, je odgovoren le, ako jo je na nepešten način iz posesti izpustil.

5. radi upnikov;

§ 953. Pod isto (§ 952) omejitvijo se smejo nazaj zahtevati tudi tista darila, s katerimi so bili prikrajšani upniki, kar jih je bilo še za časa daritve. Na upnike, katerih terjatve so poznejše kakor daritve, se razteza po pravici le, ako se more obdarjencu dokazati zvijsačen sporazum.

Glej sedanji stečajni iz izpodbojni red.

6. zaradi pozneje rojenih otrok.

§ 954. Ako se darovalcu brez otrok rode otroci po sklenjeni darilni pogodbi, nimajo radi tega ne on, ne pozneje rojeni otroci pravice, priklicati daritev. Vendar sme on ali pozneje rojeni otrok v potrebi uveljavljati gori navedeno pravico na zakonite obresti od darovanega znaska (§ 947) tako proti obdarjencu kakor proti njegovim dedičem.

Katere daritve ne prehaajajo na dediče.

§ 955. Ako je darovalec zagotovil obdarjencu podporo ob določenih rokih, ne zadobe nujni dediči ne pravice, ne obveznosti, razen ako bi bilo b darilni pogodbi izrečno drugače po-
§ 961. gojeno.

Daritve za primer smrti.

§ 956. Daritev, ki naj se izpolni šele po darovalčevi smrti, je veljavna kot volilo, ako so upoštevane predpisane obličnosti. Za pogodbo je je imeti le, ako jo je obdarjenec sprejel, ako se je darovalec izrečno odrekel pravici jo priklicati, in ako se je pismena listina o tem izročila obdarjencu.

Devetnajsto poglavje.

O HRANILNI POGODBI.

Hranilna pogodba.

§ 957. Ako kdo prevzame tujo stvar v svojo skrb, nastane hranilna pogodba. Sprejeta obljuba, tujo še ne izročeno stvar praviteti v skrb, obvezuje sicer tega, ki je obljubil, toda to še ni hranilna pogodba.

§ 958. S hranilno s pogodbo ne pridobi prevzemnik ne lastnine, ne posesti, ne pravice do rab, on je zgolj imetnik z dolžnostjo, da varuje zaupano mu stvar škode.

Kdaj preide hranilna pogodba v posojilno ali
v posodbeno pogodbo?

§ 959. Ako se hranitelju na njegovo zahtevo ali po prostovoljni ponudbi položniku dopusti raba, neha v prevem primeru pogodba biti hranilna pogodba takoj po privoljenju, v drugem ap od trenutka, ki je bila ponudba sprejeta ali ko se je stvar, ki je bila dana v hrambo, zares pričela rabiti, izpremeni se pri potrošnih stvareh v posojilno, pri nepotrošnih v posodbeno pogodbo in tedaj nastopijo s tem spojene pravice in dolžnosti.

ali v pooblastitev.

§ 960. Premične in nepremične se smejo dati v skrb. Ako pa je prevzemniku hkrati naložen posel, se tiče zaupane stvari, se šteje za pooblaščenca,

Hranilčeve dolžnosti in pravice.

§ 961. Hranilčeva glavna dolžnost je, da zaupano stvar določeni čas skrbno hrani in jo po preteku tega časa vrne položniku v prav tistem stanju, katerem jo je prevzel z vso prirastjo vred.

§ 962. Hranitelj mora položniku na zahtevo vrniti stvar celo pred potekom časa in sme zahtevati le povračilo morda povzročene škode. Ne sme pa a zaupane stvari vrniti prej, razen ako bi mu bilo v sled nepredvidne ockolnosti nemogoče, stvar hraniti varno ali brez svoje lastne škode.

§ 963. Ako hranilni čas ni bil izrečno določen, niti ga inče ni spoznati iz postrenskih okolnostih, se sme hramba poljubno odpevdati.

§ 964. Hranilec je odgovoren položniku za škodo, povzročeno z opustitvijo dolžne skrbi ne pa za naključje, niti takrat ne kadar bi utegnil zaupano, dasi dragoceno stvar oteti žrtvujoč svojo lastno.

§ 965. Ako pa je hranilec rabil v hrambo dane stvar, ako jo je dal brez potrebe in brez položnikovega dovoljenja drugemu v hrambo, ali se je z vrnitvijo zakesnil, stvar pa trpi škodo, kateri ne bi bila izpostavljena pri položniku, se ne sme izgovarjati z naključjem in poškodovanje se šteje njemu v krivdo.

§ 966. Ako se stvari dane v hrambo pod ključem ali pečatom, pa se pozneje poškoduje ključavnica ali pečat, je treba pripustiti, da položnik, ako trdi primankljaj, po predpisu sednega reda s prisego potrdi svojo škodo, kolikor je po njegovem stanu, obrtu, imovini in ostalih okolnostih verjetna, razen ako bi mogel hranitelj dokazati, da * sta bila ključavnica ali pečat poškodovana brez njegove krivde. Isto velja tudi tedaj, kadar se se izgubile vse stvari, ki so bile na tak način dane v hrambo.

Pravice in dolžnosti položnikove.

§ 967. Položnik je zavezan povrniti hranilcu po krivdi prizadeto škodo in stroške, ki jih je imel, da vzdrži hranjeno stvar ali da pomnoži trajajoče užitke. Ako je hranitelj žrtveval v stiski, da otme v hrambo dana blago, svoje lastne stvari, sme zahtevati primerno povračilo. Vzajemne terjatve hranilca in položnika premične stvari je moči uveljavljati le v tridesetih dneh po vrnitvi.

Sekvester.

§ 968. Ako dajo sporne stranke ali sodišče stvar, ki je v pravdi komu v hrambo, se hranilec imenuje sekvester. Pravice in obveznosti sekvestra se presojuje po tukaj določenih načelih.

Ali gre hranilcu nagrada?

§ 969. Nagrada se sme zahtevati za hrambo le, ako je bila izrečno ali s ozirom na hranilčev stan molče pogojena.

Sprejemanje gostev.

§ 970. Gostilničarjâ, ki prenočujejo goste, so odgovorni kot hranilci za stvari, ki so jih donesli sprejeti gostje, ako ne dokažejo, da škode niso zakrivali sami niti kdo njihevih ljudi, niti jo niso povzročile osebe, ki prihajajo v hišo on odhajajo iz nje. Ako je postanek škode sopovzročila krivda oškodovanca, mora sodnik po okolnostih odločiti, ali ni v kateri višini gre povračilo.

Za donesene veljajo stvari, ki so izročene gostilničarju ali komu njegovih ljudi ali so prinesene na mesto, ki so ga ti odkazali ali na mesto, za to določeno. Prav tako so odgovorni podjetniki, ki imajo hleve in hranišča, za živinčeta in vozila. vstavljena pri njih, in za stvari, ki so na teh.

- § 975. Gostilničarju se enačijo posestniki kopališč glede stvari, ki jih gostje kopališča običajno koneso (Nov. III, § 127).
- § 970. a. Odklonitev odgovornosti v nabiti objavi je brez pravne moči. Za fragocenosti, danar in vrednostne papirje je gostilničar odgovoren le do zneska 1000 k, razen ako je prevzel te stvari v hrambo vedoč, kakšne so, ali kako je škode kriv sam ali njegovi ljudje. (Nov. III, § 128).
- § 970. b. Zahtevek sprejetega gosta do odškodbe ugasne, ako oškodovanec ne naznani brez odloga gostilničarju škode, čim jo je zaznal. To pa ne velja, ako je gostilničar prevzel stvari v hrambo. (Nov. III, § 128).
- § 970. c. V § 970 označene osebe imajo pravico, pridržati donesene stvari v varnost svojih terjatev za prenočišče, preskrbo in svoje izdatke za goste. (Nov. III, § 128).

Dvajseto poglavje

O P O S E D B E N I P O G O D B I .

Posedbena pogodba.

- § 971. Posedbena pogodba nastane, kadar se komu izroči nepotrošna stvar zgolj v neodplatno rabo za določen čas. Pogodba, s katero se komu obljubi, tega še ni stvar posoditi, pa se je ne izroči, je sicer obvezna, toda še ni posedbena pogodba.

Izposojevalčeve pravice in dolžnosti:

1. glede rabe;

- § 972. Izposojevalec pridobi pravico, rabiti stvar redoma ali kakor je bliže določeno. Po preteku časa je dolžan isto stvar vrniti.

2. glede vrnitve,

- § 973. Ako ni bil ustanovljen čas za vrnitev, pač pa določen namen rabe, je izposojevalec dolžan, da z rabo ne odlašja in da vrne stvar, brž ko je mogoče.

- § 974. Ako ni določeno na trajanje ne namen rabe, ne nastane nobena prava pogodba, marveč neobvezna pogodba do preklica (prekarij), in posednik more izposojeno stvar poljubno nazaj terjati,

§ 975. V sporu o trajanju rabe mora izposojevalec dokazati pravico na daljšo rabo.

§ 976. Dasiravno postane izposojena stvar pred potekom časa in pred dokončno rabo posodniku samemu nepogrešna, vendar nima brez izrečnega dogovora nobene pravice stvar prej nazaj vzeti.

§ 977. Izposojevalec je sicer vobče upravičen, vrniti izposojeno stvar tudi pred določnim časom, ako pa je za posodnika težavno, ko bi se stvar prej vrnila, se proti njegovi volji ne sme vrniti.

3. glede poškodbe,

§ 978. Ako izposojevalec posojeno stvar drugače rabi, kakor je bilo pogojeno, ali samolastno dopusti njeno rabo drugemu, je posodniku odgovoren in ta tudi upravičen, da stvar takoj nazaj terjaja.

§ 979. Ako se posojena stvar poškoduje ali uniči, mora izposojevalec tako kakor hranilec stvari (§ 965) povrniti ne le škodo, ki je povzročena predvsem po njegovi krivdi, marveč tudi naključno, za katero je dal povod s protipravnim dejanjem.

§ 980. S tem, da plača e izposojevalec vrednost za izgubo posejone stvari, še nima pravice, ako se stvar zopet najde, obdržati jo za sebe zoper voljo lastnika, če je ta pripravljen, vrniti sprejete vrednost.

4. glede stroškov za vzdrževanje,

§ 981. Z rabo redoma združene stroške mora nositi izposojevalec sam. Izredne stroške za vzdrževanje mora sicer začasno založiti, če ne more ali noče stvari prepustiti posodniku v lastno oskrbovanje, vendar se mu povrnejo tako, kakor poštenemu posestniku.

Omejitev vzajemnih tožb.

§ 982. Tožba je ugasnila, ako posodnik v tridesetih dneh, ko je nazaj dobil posojeno stvar, ne grajal njene zlorabe ali pretirane obrabe, ali ako izposojevalec po vrnitvi stvari v istem roku ni javil izrednih stroškov, ki jih je izdal za stvar.

Enaindvajseto poglavje

O POSOJILNI POGODBI.

Posojilo.

§ 983. Posojilna pogodba nastane, kadar se komu ~~izročne~~ izroče potrošne stvari pod pogojem, da more sicer svojevolno ~~z~~ z njimi razpolagati, da pa mora vrniti po preteku določenega časa ravno toliko iste ~~in~~ vrste in dobrote. Te pogodbe, dasi enako obvezno (§ 936), s katero se obljubi posojilo v naprej.

Vrste posojilne pogodbe.

§ 984. Posojilo se daje ali v denarju ali v drugih potrošnih stvareh, in sicer vrez obresti ali na obresti. V poslednjem primeru se pogodba imenuje tudi obrestna.

Posojilo v denarju.

§ 985. Predmet posojilu v denarju more biti kovan denar ali papirnat ali javne zadolžnice (obligacije).

a) v kovanem ali papirnatem denarju;

§ 986. Posebni predpisi, ki so za to postavljeni, določajo, ali se sme posojilo vobče skleniti v kovanem denarju ali in v kateri vrednosti (valuti) je treba tako posojilo ali posojilo v papirnatem denarju vrniti.

§ 987. Ako se je posejevalec izgovoril povračilo v posebni vrsti kovanega denarja, ki jo je dal, se mora plačati v isti vrsti kovanega denarja.

§ 988. Zakonite izpremembe v kovanem denarju brez izpremembe notranje vrednosti grede na posejevalčev račun. On prejme plačilo v določeni, dani vrsti kovanega denarja, n.pr. 1000 carskih cekinov ali 3000 dvajsetic, brez ozira na to, ali je bila njihova vnanja vrednost medčasno zvišana ali zmanjšana. Ako pa se notranje vrednost izpremeni, je treba plačati v razmerju z notranjo vrednostjo, ki jo je tre imela dana vrsta kovanega denarja v času posejila.

§ 989. Ako v času vračanja take vrste kovanega denarja v državi niso v obteku, mora dolžnik poplačati upniku predvsem s sličnimi novci v takem številu in na tak način, da dobi upnik v času posejila veljavno notranjo vrednost tega, kar je dal.

b) v zadolžnicah;

- § 990. V javnih zadolžnicah se smeje posojila na tak način veljavno skleniti, da se plača dolg ali s povsem enako javno zadolžnico, kakršna je bila posojena, ali sa se znesek vrne po vrednosti, ki jo je imela zadolžnica v času posojila.
- § 991. Ako je dana mesto denarja zasebna zadolžnica ali blago, je dolžnik zuvezan le, vrniti ali zadolžniče ali sprejeto blago nepoškodovano ali pa vrniti upniku škodo, ki jo mora ta dokazati.

c) posojilo v drugih potrebnih predmetih;

- § 992. Pri posojilu, ki so sklenjena ne v denarju, marveč v drugih potrebnih predmetih, ne dela nobene razlike to, da je njih vrednost nadčasno poskočila ali padla, samo da je bilo vračanje pogojeno v isti vrsti, dobroti in množini.
- § 999. Obresti od denarnih posojil je treba plačati v isti vrednoti (valuti) kakor glavnico.

Oblika zadolžnice.

- § 1001. Da je zadolžnica popoln dokaz o posojilni pogodbi, se morajo v njej (poštene in) razločno določiti tako pravi posejevalec ali upnik, kakor pravi izposojevalec ali dolžnik, predmet in znesek posojila in vrsta denarja, ako je posojila dano v denarju, kakor tudi vsi pogoji, ki se tičejo i plačila glavnega dolga in obresti, ki jih je morda plačati. Sodni red določa vnanje oblike zadolžnice, potrebno radi dokazne moči.

Dvaindvajseto poglavje

O POOBLASTITVI IN DRUGIH VRSTAH POSLOVODSTVA.

Pooblastilna pogodba.

- § 1002. Pooblastilna se imenuje pogodba, s katero kdo prevzame naloženi mu posel, da ga oskrbi v imenu drugega.
- § 1003. Osebe, ki so bile javno postavljene za izvrševanje določenih poslov, so dolžne, da se nasproti naročniku brez odloga izrečno izjavijo o nalogu, ki se tiče takih poslov, da ga sprejmejo ali ne, sicer so naročniku odgovorne za škodo, ki je s tem povzročena.

Delitev pooblastitve v neodplatno ali odplatno:

§ 1004. Ako je za izvršitev tujega posla nagrada pogojena ali izrečno ali tudi le molče z ozirom na poslovateljev stan, je pogodba odplatna, sicer pa e neodplatna.

v ustno ali pismeno:

§ 1005. Pooblastilne pogodbe se smeje skleniti ustno ali pismeno. Listina, ki jo pooblastitelj o tem izda pooblaščenцу se imenuje pooblastilo.

v občno ali posebno:

§ 1006. Pooblastila, so občna ali posebna, po tem kakor je komu poverjeno izvrševanje vseh ali le nekaterih poslov. Predmet posebnih pooblastil morajo biti samo sodni ali samo nesodni posli vobče, ali posamezni ~~to~~ posli ene ali druge vrste.

v neomejeno ali omejeno.

§ 1007. Pooblastila se dajo ali z neomejeno ali z omejeno svobodo delovanja. Prva upravičujejo pooblaščenca, da vodi posel po svoji najboljši vednosti in vesti, s slednjim pa se mu predpisane meje, do katerih naj vrši posel in način kako ga naj vrši.

§ 1008. Za nastopne posle se zahteva posebno pooblastilo, ki se glasi na te vrste poslov: ako naj kdo v imenu drugega stvari odsvoji ali odplatno prevzame, sklene izposojila ali posejila, potegne denar ali denarno vrednost, začne pravde, nalaga, sprejema ali zavrača prisega ali sklepa poravnave. Ako naj se pa dediščina nepogojno sprejme ali odkloni, napravi družabna pogodba, dajejo daritve, podeli komu oblast, da izbere razsodnika ali opuste pravice neodplatno, je potrebno posebno, za posamezni posel izdano pooblastilo. Občna, celo neomejena pooblastila zadostujejo v teh primerih le, ako je v pooblastilu izračena vrsta posla.

Pravice in obveznosti pooblaščenca:

§ 1009. Pooblaščenec je obvezan, da marljivo in pošteno vrši posle v smislu svoje obljube in pooblastila, ki ga je prejel, in da prepusti pooblastitelju vso korist, ki izvira iz posla. Pooblaščenec je upravičen, dasi ima omejeno pooblastilo, uporabljati vsa sredstva, ki so nujne združena z naravo posla ali ustrezajo izrečenemu namenu pooblastitelja. Ako pa prekorači meje pooblastila, je odgovoren za posledice.

- § 1010. Ako preda pooblaščenec posel brez potrebe drugemu, je sam samcat odgovoren za uspeh. Ako me je pa v pooblastilu izrečno dopuščeno, da postavi namestnika, ali ako je to po okolišnih neizbežno, je odgovoren le za krivdo pri izbiri osebe.
- § 1011. Ako je posel naročen hkrati več pooblaščenem, je za veljavnost posla in za obvezo pooblastitelju potrebno sodelovanje vseh, ako ni dana izrečna enemu ali več izmed njih polna oblast v pooblastilu.
- § 1012. Pooblaščenec je dolžan, povrniti pooblastitelju po svoji krivdi povzročeno škodo in predložiti račune, ki se tičejo posla, kadarkoli pooblastitelj zahteva.
- § 1013. Pooblaščenec niso upravičeni, zahtevati nagrado za svoj trud razen primera, ki je naveden v § 1004. Ni jim dovoljeno, da brez volje pooblastitelju prejemajo glede na upravo posla darila od drugega. Sprejeta darila se zasežejo za ubožno blagajno.

Pravice in obveznosti pooblastitelja.

- § 1014. Pooblastitelj je dolžan, povrniti pooblaščenec vseh potrebnih in koristnih potroškov za izvršitev posla celo tedaj, kadar ni bilo uspeha, in mu na zahtevo dati primeren predlog, da plača izdatke v gotovini, dalje mora povrniti vse škodo, nastalo po njegovi krivdi ali združeno z izpolnitvijo naročila.
- § 1015. Ako trpi pooblaščenec pri poslovedstvu škodo le po naključju, sme ako je prevzel izvršitev posla neodplatno, zahtevati tak znesek, kakršen bi mu šel pri odplatni pogodbi za plačilo truda po najvišji cenilni vrednosti.
- § 1016. Ako prekorači pooblaščenec meje svojega pooblastila, je pooblastitelj obvezan le toliko, kolikor odobri ali si pridobi korist, ki je nastala iz posla.

glede drugega.

- § 1017. Če pooblaščenec po vsebini pooblastila namestuje pooblastitelja, mu more pridobiti pravice in nalagati obveznosti. Ako je torej pooblaščenec sklenil v majah odprtega pooblastila s tretjim pogodbo, grede s tem ustanovljene pravice in obveznosti pooblastitelju in tretjemu, ne pa pooblaščenec. Tajno pooblastilo, dano pooblaščenec, je za pravice tretjega brez vpliva.

§ 1018. Tudi tedaj, kadar je postavil pooblastitelj takega pooblaščenca, ki je nezmožen se sam obvezati, so posli sklenjeni v mejah pooblastila, obvezni tako za pooblastitelja, kakor za tretjega.

Prestanek pogodbe vsled preklica;

§ 1020. Pooblastitelju je dano na voljo, pooblastilo poljubno preklicati, povrniti pa mora pooblaščenecu ne le stroške ki jih je med tem imel, in škodo, ki jo je sicer trpel, marveč plačati tudi trudu primeren dal nagrade. To velja tudi tedaj, kadar je naključje oviralo, da bi se bil posel izvršil.

vsled odpovedi;

§ 1021. Tudi pooblaščenec sme odpovedati sprejeto pooblastilo. Ako pa ga odpove pred izvršitvijo posla, ki me je bil posebno naročen ali ki je pričet po splošnem pooblastilu, mora, ako ni nastopil nepredviden in neizbežen zadržek, povrniti vso iz tega nastalo škodo.

Vsled smrti;

§ 1022. Vobče prestane pooblastilo tako s smrtjo pooblastiteljevo kakor s smrtjo pooblaščenčeve. Ako pa se započeti posel ne more prekiniti brez očitvidne škode za dediče, ali ako je pooblastilo dano celo za primer pooblastiteljeve smrti, ima pooblaščenec pravico in dolžnost, dovršiti posel.

§ 1023. Pooblastila, izdana in prevzeta od združbe (skupnosti), so razveljavljena s prestankom skupnosti.

ali vsled stečaja.

§ 1024. Ako pride pooblastitelj pod stečaj, so brez pravne moči vsa dejanja, ki jih je pooblaščenec podvzel po razglasitvi stečaja, v imenu stečajnega dolžnika. Prav tako prestane izdano pooblastilo z otvoritvijo stečaja o pooblaščenčevi imovini že po sebi.

Doklej traja obveznost.

§ 1025. Ako je pooblastilo razveljavljeno vsled preklica, odpovedi ali pooblastiteljeve ali pooblaščenčeve smrti, se morejo vendar posli, ki ne trpe odlašanja, vršiti dotlej, dokler pooblastitelj ali njegovi dediči drugače ne odrede, ali dokler niso utegnili primerno odrediti.

§ 1026. Tudi ostanejo obvezne pogodbe, sklenjene z družin, ki mu je bilo razveljavljenje pooblastila neznano brez njegove krivde, in pooblastitelj sme iskati svojo škodo le pri pooblaščenцу, ki je sam zamolčal razveljavljenje.

Molče pooblaščeni uslužbenci.

§ 1027. Predpisi tega poglavja so uporabni tudi za lastnike trgovin, ladje, prodajalnice ali drugega obrta, ki poverijo upravo upravitelju (faktorju), brodniku, prodajalniškemu služabniku ali drugim poslovateljem.

§ 1028. Pravice takih poslovedij se naj se presojuje zlasti po listini, s katero so postavljeni, kakor je to med trgovci pravilno razglašena oblast za podpisovanje (firma).

§ 1029. Ako pooblastilo ni bilo dano pismeno, se presoja njegov obseg po predmetu in po naravi posla. Kdor je drugemu poveril upravo, se domneva, da mu je podelil tudi oblast, da stori vse to, kar zahteva uprava sama in kar je navadno z njo združeno (§ 1109).

§ 1030. Ako lastnik trgovine ali obrta dopusti svojemu uslužbencu ali vajencu, da prodaja blago v prodajalnici ali izven nje, se domneva, da sta pooblaščena, sprejemati plačilo in s tem izdajati pobotnice. (Glej čl. 49-51 trg.zak).

§ 1031. Pooblastilo za prodajo blaga v lastnikovem imenu se pa ne razteza na pravico, kupovati blago v njegovem imenu, tudi ne smejo vozniki sprejeti vrednosti njim poverjenega blaga niti izposoditi nanj denar, ako ni bilo to izrečno določeno v voznih listih. (Glej čl. 390-421 trg. zak).

§ 1032. Gospodarji in glavarji rodbine niso dolžni plačati tega, kar so vzeli njihovi uslužbenci ali drugi domačini v njihovem imenu na up. Kdor daje na up, mora v takih primerih dokazati dano naročilo.

§ 1033. Ako pa postoji med tistim, kdor jemlje na up, in med tistim, kdor daje na up, redna vpisana knjiga, v katero se vpisujejo na up vzete stvari, velja domneva, da je prinosnik te knjige pooblaščen, vzeti blago na up.

Sodno in zakonito pooblaščenje.

§ 1034. Pravica varuhov in skrbnikov, upravljati posle svojih oskrbovancev, je osnovana v naredbi sodišča, ki jih je postavilo. Očetu in zakonskemu možu daje zakon oblast, da zastopa otroka in ženo. O tem so predpisi na detičnih mestih.

§ 1035. Kdor ni dobil ne z izrečno pogodbo, ne molče, ne od sodišča, ne z zakonom oblasti, se praviloma se sme vtikati v posel drugega. Ako bi si to prisvajal, je odgovoren za posledice.

V stiski;

§ 1036. Kdor, dasi nepozvan, opravi tuj posel, da bi odvrnil pretečo škodo, temu je tisti, čigar posel je opravil, dolžan povrniti potrebni in smotrno napravljeni potrošek, dasi je trud brez krivde ostal brezuspešen (§ 403).

ali v korist drugega;

§ 1037. Kdor hoče prevzeti tuje posle samo, da podpira korist drugega, naj prosi za njegovo privoljenje. Ako je poslovodja sicer opustil ta predpis, pa izvršil posel ob svojih stroških v jasno pretežno korist drugega, mu mora ta povrniti stroške, ki jih je radi tega imel.

§ 1038. Ako pa pretežna korist ni jasna ali ako je poslovodja samostalno izvršil tako važne izpremembe na tuji stvari, da je stvar za drugega nerabna za namen, za katerega je je doslej uporabljal, ta ni obvezan v povračilo, zahtevati sme marveč da poslovodja postavi stvar na lastne stroške v prejšnje stanje, ali da mu da polno zadoščenje, ako to ni mogoče.

§ 1039. Kdor je prevzel tuj posel brez naloga, ga mora nadaljevati do dovršitve in prav tako kakor pooblaščenec dati o tem nat. nčne račune. proti volji drugega.

§ 1040. Ako se kdo prisvaja protiveljavne izrečeni lastnikovi volji tuj posel ali s takeim vmešavanjem ovira pravega pooblaščenca v oskrbovanju posla, je odgovoren ne le za škodo, ki je nastala iz tega, in za izgubljeni dobiček, izgubi marveč tudi izdani potrošek, kolikor ga ni moči v naravi nazaj vzeti.

Uporaba stvari v korist drugega.

§ 1041. Ako je bila brez poslovodstva stvar uporabljena v korist drugega, jo more lastnik zahtevati v naravi, ali ako se to ne more več zgoditi, po vrednosti, ki jo je imela za čas uporabe, dasi je bila korist pozneje uničena.

§ 1042. Kdor za drugega potroši (krab) kar bi moral ta sam po zakonu potrošiti, ima pravico, terjati povračilo.

§ 1043. Kdor za drugega potroši stvar, ki je bila namenjena za uporabo v korist drugega, je odgovoren za škodo, ki je nastala, in za izgubljeni dobiček, kolikor ga ni moči v naravi nazaj vzeti, razen ako se s tem celota čez polovico vrednosti izprememila.

§ 1043. Ako je kdo s stiski, da bo odvrnil večjā škodo od sebe in drugih, žrtvoval svojo lastnino, ga morajo vsi, ki so imeli od tega korist sorazmerno odškodovati. Podrobnejša uporaba tega predpisa ze nevarnosti na morju je predmet pomorskih zakonov. Glej zakon z dne 29. julija 1912

štev. 151. drž. zak. o odgovornosti, če trčijo ladje druga ob drugo, in o zahtevkih, za pomoč in rešitev v sili na morju.

§ 1044. Politična oblastva določajo razdelitev vojnih škod po posebnih predpisih.

Triindvajseto poglavje

O MENJALNIH POGODBI. (Nov. III. 115).

Menja.

§ 1045. Menja je pogodba, s katero se prepušča stvar za drugo stvar. Dejanske izročitve ni treba za sklenitev menjalne pogodbe, marveč le za izpolnitev pogodbe in za pridobitev lastnine.

§ 1046. Denar ni predmet menjalne pogodbe, vendar se da zamenjati da to in sicer srebro in zlato kot blago in celo kot kovani denar tako, da se zamenja le za druge vrste kovanega denarja, namreč zlasti komadi za srebrne, manjši za večje.

Pravice in dolžnosti menjavalcev.

§ 1047. Menjalci so po pogodbi zavezani, da izroče in prevzemo v prosto posest e zamenjane stvari po dogovoru z njihovimi sestavnimi deli in z vse pritiklino ob pravem času, na pravem kraju in v tistem stanju, v katerem so bile takrat. ko je bila pogodba sklenjena (Nov. III § 114).

Zlasti glede nevarnosti

§ 1048. Ako je pogojeno, v katerem času je stvar izročiti, pa se med tem zamenjana določena stvar izključi s prepovedjo od prometa ali se po naključju uniči do cela ali vsaj čez polovico vrednosti, se šteje, da menjava ni bila sklenjena.

§ 1049. Druga poslabšanja stvari, ki so med tem časom po naključju nastala, in bremena grede na račun posestnika. Ako se ga stvari zamenjane počez, nosi prevzemnik zaključno izgubo posameznih komadov, razen ako seni s tem celota čez polovico vrednosti izpremenila.

in glede užitkov pred izročitvijo.

- § 1050. Posestniku grede užitki zamenjane stvari do časa, pogojenega za izročitev. Od tega čada grede s prirastjo vred prevzemniku, dasi stvar še ni bila izročena.
- § 1051. Ako čas za izročitev določene stvari ni pogojena in ako ne zadene nobene strani nemarnost, je gornje predpise zaradi navarnosti in užitkov (§§ 1048 do 1050) uporabljati na čas izročitve same, kolikor stranke niso določile nič drugega.
- § 1052. Kdor zahteva izročitev, mora izpolniti svoje obveznost ali voljan biti, jo izpolniti. Tudi tisti, ki je obvezen prej izpolniti, sme odreči svojo dajatev, dekler nasprotna dajatev ni opravljena ali zavarovana, ako je ta v nevarnosti zaradi slabih imovinskih razmer druge stranke, ki mu ob sklepu pogodbe niso morale biti znane (Nov. III. §115).

Štiriindvajseto poglavje.

- § 1051. Prodajalec je dolžan, da stvar skrbno hrani do časa izročitve in O K U P N I P O G O D B I, predpisih, ki se navezujejo pri njej (§ 1047).

Kupna pogodba.

- § 1053. S kupno pogodbo se prepusti stvar drugemu za določeno vsoto denarja. Ta pogodba je, kakor menjalna, naslov za pridobivanje lastnine. Ta se pridobi šele z izročitvijo kupljenega predmeta. Do izročitve obdrži prodajalec lastninsko pravico.

Potrebosti kupne pogodbe.

- § 1054. Kakšno mora biti privoljenje kupca in prodajalca in katere stvari se smejo kupovati in prodajati, se določa po pravilih za pogodbe sploh. Kupnina mora biti gotovina in ne sme biti nedoločena, ne protizakonita.

Kupnina mora:

a) biti gotovina,

- § 1055. Ako se stvar odsvoji deloma za denar, deloma za drugo stvar, se pogodba šteje za kupno ali menjalno po tem, dali je vrednost v denarju večja ali manjša kakor občna vrednost dane stvari, pri enaki vrednosti stvari pa za kupno pogodbo.

b) mora biti določna.

- § 1056. Kupev in prodajalec smeta prepustiti tudi drugi izvestni osebi, da določi ceno. Ako ta v pogojnem roku ničesar ne določi ali ako hoče en pogodbenik, če ni pogojen noben rok, odstopiti, preden je cena določena, se šteje, da kupna pogodba ni bila sklenjena.

§ 1057. Ako je določitev cene prepuščena več osebam, odloči večina glasov. Ako se glasovi tako različni, da cena ni določena niti s pravo večino glasov, se šteje, da kupna pogodba ni bila sklenjena.

§ 1058. Za določitev cene sme služiti tudi vrednost, ki je bila pogojena za kakšno prejšnjo prodajo. Ako se postavi redna tržna cena za podlago, se vzame srednja tržna cena kraja in časa, kjer in kadar je treba pogodbo izpolniti.

c) ne sme biti protizakonita.

§ 1059. Ako je za blago določena taksa, je višja cena protizakonita in kupec sme za vsako še tako malenkostno odškodovanje zahtevati odškodbo pri političnem oblastvu.

§ 1060. Razen tega primera smeta, tako kupec kakor prodajalec izpodbijati kup le zaradi prikratkbe nad polovico (§§ 934, 935). Ta pritožba je dopustna tudi tedaj, kadar je bial določitev kupnine prepuščena drugemu.

Dolžnosti prodajalca.

§ 1061. Prodajalec je dolžan, da stvar skrbno hrani do časa izročitve in jo kupcu e izroči po istih predpisih, ki so navedeni pri menjji (§ 1047).

in kupca.

§ 1062. Kupec pa je obvezen, da prevzame stvar takoj ali po pogojenem času, hkrati pa da tudi plača kupnino v gotovini, ker je prodajalec sicer upravičen, da odreče izročitev stvari.

§ 1063. Ako prodajalec izroči stvar kupcu, ne da bi dobil kupnino, je stvar prodana na up in njena lastnina preide takoj na kupca.

Nevarnost in korist kupljenega predmeta.

§ 1064. Glede nevarnosti in užitkov sicer kupljene, pa še ne izročene stvari veljajo isti predpisi, ki so dani pri menjjalni pogodbi (§§ 1048 - 1051).

Kup stvari, ki se je kdo nadeja.

§ 1065. Ako se kupijo stvari, ki se jih je še nadejati, je treba uporabiti določbe v poglavju o pogodbah na sreče.

§ 1071. Predmet se prevzame tak, kakor stoji pod pogodbom, da je mora kupec posredovati njemu v odkup, ako je hoče kupiti predmeti

Občni predpis.

§ 1066. V vseh primerih, ki se pojavljajo pri kupni pogodbi, ki pa v zakonu izrečno niso odločeni, je uporabiti predpise, ustanovljene v poglavjih o pogodbah in o menjalni pogodbi posebej.

Posebne vrste kupne pogodbe ali postranske pogodbe pri njej.

§ 1067. Posebne vrste kupne pogodbe ali postranske pogodbe pri njej so: pridržek rešilnega kupa, povratne prodaje, predkupca, prodaja na poskušnjo, prodaja s pridržkom boljšega kupca in prodajno naročilo.

Prodaja s pridržkom rešilnega kupa.

§ 1068. Pravica rešilnega kupa se imenuje pravica prodano stvar odkupiti. Ako je ta pravica dana prodajalcu vobče in brez bližnje določbe, vrača ena stran kupljeni predmet v neposlabšanem stanju, druga stran pa plačano kupnino., užitki pa, med tem prejeti in od obeh strani iz denarja in stvari, se vzamejemno pobotajo.

§ 1069. Ako je kupec izboljšal kupljeni predmet iz svojega ali uporabil za njegovo ohranitev izredne stroške, mu gre povračilo kakor poštenemu posestniku, odgovoren pa je tudi za to, ako se po njegovi krivdi vrednost izpremenila ali vrnitev preprečila.

§ 1070. Pridržek rešilnega kupa je dopusten le pri nepremičninah in gre prodajalcu le za čas njegovega življenja. Svoje pravice ne sme prodajalec prenesti na dediče, ne na koga drugega. Ako je pravica vpisana v javne knjige, je moči stvari zahtevati tudi od drugega in se s njim postopa po kakovosti njegovega poštenega ali nepoštenega - posesti (Nov. III. § 130)!

Kup s pridržkom povratne prodaje.

§ 1071. Prav tako je omenjena pravica, ki si jo je izgovoril kupec da stvar prodajalcu zopet nazaj proda, tudi na njo je treba uporabiti predpise, ki so postavljeni za rešilni kup. Ako pa je pogoj povratne prodaje ali rešilnega kupa na videz postavljen in prav za prav uporabljen za to, da se prikrije zastavna pravica ali posojilo, velja predpis §916

Pridržek predkupne pravice.

§ 1072. Predkupne pravice ima, kdor proda stvari pod pogojem, da jo mora kupec ponuditi njemu v odkup, ako jo hoče zopet prodati

- § 1073. Predkupna pravica je praviloma osebna pravica. Pri nepremičninah se more izpremeniti z vpisom v javne knjige v stvarno pravico.
- § 1074. Tudi ni moči predkupne pravice odstopiti drugemu niti je prenesti na dediče upravičenega.
- § 1075. Upravičenec mora prečiščne v štiriindvajsetih urah, nepremičnena pa v tridesetih dneh, potem ko so mu bile ponudene zares odkupiti. Pri pretoku tega roka predkupna pravica prestane.
- § 1076. Predkupna pravica nima v primeru sodne dražbe stvari, ki je obremenjena s to pravico drugega učinka, kakor da se mora upravičenec, čigar pravica je vpisana v javne knjige, posebej vabiti na dražbo.
- § 1077. K odkupu upravičeni mora plačati popolno ceno, ki jo je kdo drug ponudil, razen ako se ni drugače dogovorilo. Ako ne more izpolniti postanskih pogojev, ki so ponudeni poleg navadne kupnine in ako jih ni moči izravnati niti s cenilno vrednostjo predkupne pravice ni moči izvršiti.
- § 1078. Predkupna pravica se brez posebnega dogovora ne sme raztegniti na druge vrste odsvojitve.
- § 1079. Ako posestnik upravičencu ni ponudil odkupa, mu mora biti odgovoren za vso škodo. V primeru stvarne predkupne pravice se sme odsvojena stvar zahtevati od tretjega, s tem pa se postopa po kakovosti njegove poštene ali nepoštene posesti.
- Kup na poskušnjo!
- § 1080. Kup na poskušnjo je sklenjen pod pogojem, odvisnim od kupčeve volje, da je blago odobri. V dvomu je pogoj odložitev; kupec ni vezan na kup pred odobrenjem, prodajalec pa preneha biti vezan, ako kupec do poteka roka za poskušnjo ne odobri (Nov. III. § 132.)
- § 1081. Ako je stvar radi pregledovanja ali poskušanja že izročena, velja kupčevo molčanje do poteka roka za poskušnjo kot odobrenje (Nov. III. § 133).
- § 1082. Ako čas za poskušnjo ni bil dogovorno določen, se računa ta pri prečiščinah tri dni, pri nepremičninah pa eno leto.
- Prodaja s pridržkom boljšega kupca.
- § 1083. Ako je kupna pogodba dogovorjena s pridržkom, da je prodajalec upravičen, ako se v določenem času javi boljši kupec, dati temu prednost, je uresničenje pogodbe, ako kupljeni predmet ni bil izročen odloženo, dokler ne nastopi pogoj.

§ 1084. Ako je bil kupljeni predmet izroččen, ja kupna pogodba sklenjena, razveljavi pa se, ako nastopi pogoj. Ako čas ni izrečno določen, se domneva rok, veljaven pri kupu na poskušnjo.

§ 1085. Ako je novi kupec boljši, presodi prodajalec. Ta sme dati prednost drugemu kupcu, dasi bi hotel prvi še več plačati. Ako se pogodba razveljavi, se užitki stvari in denarja vzamejo oziroma vzajemno poborajo. Glede izboljšanja ali poslabšanja je treba postopati s kupcem kakor s poštenim posestnikom.

Prodajno naročilo.

§ 1086. Kadar kdo izroči svojo premično stvar drugemu, da jo proda, za določeno ceno pod pogojem, da naj mu prevzemnik v določenem času ali plača določeno kupnino ali vrne stvar, izročnik ni upravičen zahtevati stvar pred potekom časa nazaj, prevzemnik pa mora po poteku časa plačati določeno kupnino.

§ 1087. Med določenim časom ostane izročnik lastnik. Prevzemnik mu je odgovoren za škodo, povzročeno po svoji krivdi, in prevzemniku se ob vrnitvi stvari povrnejo le taki stroški, ki so izročniku na korist.

§ 1088. Ako je stvar nepremična ali ako cena ali plačileno rok nista določena, se prevzemnik šteje za pooblaščenca. Nikdar se ne sme stvar, poverjena radi prodaje, zahtevati od tretjega, ki jo je pridobil od prevzemnika na pošten način (§ 367).

§ 1089. Kolikor ni v tem zakonu ali sodnem redu posebnih naredb, veljajo tudi za sodne prodaje vobče predpisi, ki so postavljeni o pogodbah, zlasti o menjalni in kupni pogodbi.

Petindvajseto poglavje

O ZAKUPNIH ALI PREJEMNIH, PRIMSKIH IN DEDNODAČNIH POGODBAH.

Rabokupna pogodba.

§ 1090. Pogodba, s katero dobi kdo v rabo nepetrošno stvar za določen čas in za določeno ceno, se imenuje vobče rabokupna pogodba.

(Dov. III, § 135).

§ 1097. Ako se potrebna popravila, za katere je obvezen rabokupnik, pred I. Najemna in zakupna pogodba, ki se odnosi na rabokup, morajo biti Pogodba obvezna za škodo. Rabokupnik se mora za popravila brez zaloge, ako je napravil za rabokup, odgovarjati za škodo.

§ 1091. Rabokupna pogodba se imenuje najemna pogodba, ako se da v rabokup dane stvari rabiti brez daljnjega obdelovanja; ako pa se more uživati le z marljivostjo in trudom je zakupna pogodba. Ako se s pogodbe daje v rabokup stvari prve in druge vrste hkrati, je treba pogodbo presoditi po kakovosti glavne stvari.

§ 1092. Najemne in zakupne pogodbe se smejo sklepati o istih predmetih in na isti način kakor kupna pogodba. Najemnina in zakupnina se plača kakor kupnina, ako ni drugače dogovorjeno.

§ 1093. Lastnik sme dati v rabokup tako svoje premoženje in nepremičnine kakor svoje pravice, utegne pa se tudi prirediti, da vzame v rabokup rabe svoje lastne stvari, ako jo ima kdo drug.

Učinek.

§ 1094. Ako sta pogodnika edina v bistvu rabokupa, to je o stvari in ceni, je pogodba docela sklenjena in je treba imeti rabe stvari za kupljeno.

§ 1095. Ako je rabokupna pogodba vpisana v javne knjige, se šteje rabokupnikova pravica za stvarno pravico, ki jo mora trpeti tudi poznejši posestnik za še ostali čas. (§ 130).

V z a j e m n e p r a v i c e :

1. glede izročitve, vzdrževanja, porabe.

§ 1096. Najemodavci in zakupodavci so obvezani, da izroče in vzdržujejo rabokupne stvari na lastne stroške v rabnem stanju in da ne motijo rabokupcev v pogojeni rabi ali uživanju. Ako je rabokupna stvar pri izročitvi tako pomanjkljiva ali ako postane brez rabokupčeve krivde v rabokupni dobi tako pomanjkljiva, da ni pripravna za pogojeno rabe, je rabokupec oproščen zakupnine ali najemnine, dokler in kolikor je stvar nerabna. Ni moči se odreči v naprej tej oprostitvi pri najemni pogodbi o nepremičninah.

Zakupnik mora običajna popravila gospodarskih poslopij sam izvršiti le toliko, kolikor se morejo izvršiti z gradivom posestva in z delom, ki ga je po kakovosti posestva upravičen zahtevati (Nov. III, § 135).

§ 1097. Ako so potrebna popravila, za katere je obvezen rabokup-
prodavec, je rabokupnik dolžan brez odloka naznaniti to ra-
bodavcu, ker je sicer odgovoren za škodo. Rabokupec se
šteje za poslovodjo brez naloga, ako je napravil za ra-
bokupno stvar potroške, za katere je obvezen raboprodavec
(§ 1036) ali koristne potroške (§ 1037); mora pa sodno
zahtevati povračilo najdalje v šestih mesecih po vrnitvi
rabokupne stvari, inace tožba ugasne. (Nov. III, § 136).

§ 1098. Najemniki in zakupniki so upravičeni, rabiti in uživati
najemne in zakupne stvari v smislu pogodbe določeni čas,
ali jih dati tudi v podnajem, ako je to mogoče brez škode
za lastnika in ni bilo v pogodbi izrečno prepovedano (Nov.
III, § 137).

2. glede bremen,

§ 1099. Pri najemnih nosi najemodavec vsa bremena in davščine. Pri
pravih zakupih, ako so sklenjena počez, prevzame zakupnik
vsa ostala bremena izvzemši vpisana hipotekarna; ako je
zakup sklenjen na podlagi preudarka, nosi ona bremena, ki
so bila odtegnjena od donosa ali ki se morajo plačati zgolj
od pridelkov in ne od zemljišča samega.

3. zakupnina ali najemnina,

§ 1100. Ako ni drugače dogovorjeno ali v kraju navadno, je treba
plačati zakupnino ali najemnino polletno, kadar je
stvar vzeta v rabokup za eno ali več let, pri krajši
rabokupni dobi pa po nje poteku. (Nov. III, § 138).

§ 1101. V zavarovanje najemnine pa ima najmodavec nepremičnine za-
stavne pravice na prineseno pohištvo in nepremičnine, ki so
last najemnika ali njegovih, z njim v skupnem gospodarstvu
živečih rodbinskih članov, kolikor niso izvzete od rubeža.
Zastavna pravica prestane, ako se predmeti odstranijo
pred njihovim zastavnim popisom, razen ako se je to
zgodilo vsled sodne odredbe in ako najmodavec prijavi
svojo pravico sodišču v roku treh dni po izvršitvi.

Ako se najemnik izseli ali ako se stvari raznosijo, a naje-
mnina ni plačana ali zavarovana, sme najmodavec pridržati
te stvari na svojo nevarnost, toda mora v treh dneh prositi
za zastavni popis ali pa stvari izročiti.

Zakupodavec zemljišča ima enako obsežno in enako učinko-
vito zastavno pravico na živino in gospodarsko orodje,
ki je na posestvu, vzetem v zakup, in na plodove, ki so
še na njem. (Nov. III, § 139).

Zaboprodavec pa si mora vednati
prihrajeni potrošek in koristiti, ki jih dovože s drugo
uporabo rabokupne stvari. (Nov. III, § 140).

§ 1102. Raboprodavec si sme sicer izgovoriti, da se mu zakupnina ali najemnina naprej plača. Ako pa je rabokupec naprej plačal več kakor en rok, sme plačilo ugovorjati kasneje vpisanim upnikom ali novemu lastniku le, ako je vpisano v javne knjige (Nov. III, § 140).

4. Zakupnina ali najemnina v pridelih.

§ 1103. Ako prepusti lastnik svoje posestvo pod pogojem, da prevzemnik gospodari, in da izročitelju daje del plov, ki se nanaša na ves užitek, n.pr. tretjino ali polovico, ne nastane zakupna, marveč družabna pogodba, ki se presoja po pravilih, ki so postavljena o njej. (Nov. III, § 144).

Primeri in pogoji za odpuščanje zakupnine

ali najemnine.

§ 1104. Ako se v rabokup vzeta stvar sploh ne more rabiti ali uživati zaradi izrednih naključij, kakor ognja, vojne ali kužne bolezni, zaradi velikih povodnj, vremenske ujme ali zaradi docela slabe letine, ni dolžan zakupodavec ali najemodavec popravljati je; toda tudi najemnine ali zakupnine ni treba plačati (Nov. III, § 141).

§ 1105. Ako obdrži najemnik kljub takemu naključju omejeno rabo v najem vzete stvari, odpusti se mu tudi sorazmernen del najemnine.

§ 1112. Zakupniku je treba nekaj na zakupnini popustiti, ako so vsled izrednih naključij užitki poslasta, vzetega v zakup le za eno leto, padli za več kot polovico navadnega donosa. Zakupodavec mora toliko popustiti, kolikor manjka na zakupnini vsled tega odpaše (Nov. III, § 142).

§ 1106. Ako je zakupnik ali najemnik prevzel nedoločeno vse nevarnosti, je v tem razumeti le škode po ognju, po vodi in vremenski ujmi. Druge izredne nezgode grede na njegovo nevarnost. Ako se pa izrečno obveze, da nosi tudi vse druge izredne nezgode, se zato še ne domneva, da hoče biti odgovoren tudi, ako bi se po naključju cela zakupna stvar uničila.

§ 1107. Ako je raba ali uživanje rabokupne stvari ovirana ne radi poškode ali inače nastanjene nerabnosti, marveč zaradi zadržka ali nezgode, ki se je pripetila rabokupcu, ali ako so bili ob času poškode plodovi že odločeni od zemljišča, zadene nesrečno naključje zgolj rabokupca. Ipak mora on plačati zakupnino ali najemnino. Raboprodavec pa si mora vračunati prihranjeni potrošek in koristi, ki jih doseže z drugačno uporabo rabokupne stvari. (Nov. III, § 143).

- § 1108. Ako zakupnik trdi, da se mu mora odpustiti vsa zakupnina ali nje del ali po pogodbi ali po zakonu, mora neutegoma naznaniti zakupodavcu nezgode in povzročiti, da praiščeje sodišča ali vsaj dva izvedena meža dogodek, ako ta ni vobče znan v vsej deželi, ako to opusti, ga ni poslušati.
- Vrnitev stvari.
- § 1109. Po dokončani rabokupni pogodbi mora rabokupec vrniti stvar po popisu, ki je bil morda napravljen, ali vsaj v onem stanu, v katerem jo je prevzel, v zakup vzeta zemljišča pa glede na letni čas, v katerem je zakup prestal, v običajnem gospodarskem stanju. Ne pravica pridržanja ali ugovor pobota, niti ne ugovor poprejšnjega lastnika oz. lastninske pravice ga ne morejo obvarovati vrnistve (Nov. III, § 144).

§ 1110. Ako pri rabokupni pogodbi ni bil napravljen popis, je domnevati isto kakor pri uživanju (§ 518).

§ 1111. Ako je najema ali zakupna stvar poškodovana ali obrabljena vsled zlorabe, sta odgovorna najemnik in zakupnik tako za letno, kakor za krivde podzakupnika, ali podnajemnika, ne pa za naključje. Vendar mora rabodavec sedno zahtevati povračilo radi te odgovornosti najdalje v enem letu po vrnitvi rabokupne stvari, inace pravica (ugasne) prestane.

5. Prestanek rabokupne pogodbe:

a) vsled uničenja stari;

§ 1112. Rabokupna pogodba prestane sama po sebi, ako je rabokupna stvar uničena. Ako se to zgodi po krivdi ene stranke, gre drugi povračilo, ako se to zgodi po nesradi, ni nobena stranka drugi za to odgovorna.

b) s potekom časa;

§ 1113. Rabokupna pogodba prestane tudi s potekom časa, ki je po gojen izrečno ali molče, bodisi z zakupnino ali najemino, izmerjeno za določeno dobo, kakor pri takozvanih dnevih, tedenskih in mesečnih dobah, ali po namenu rabokupca, ki ga je izrekel ali ki se iz okolnosti razodeva.

c) ako se pogodba ne obnovi;

§ 1114. Rabokupna pogodba pa se mora obnoviti ne le izrečno, marveč tudi molče. Ako je v pogodbi dogovorjena poprejšnja odpoved, je pogodba molče obnovljena s tem, da ni pravilno odpovedana. Ako odpoved ni dogovorjena, se pogodba molče obnovi, kadar rabokupec po preteku rabokupne dobe stvar dalje rabi ali uživa, raboprodavec pa to dopusti.

§ 1121. Pri prislilni sodni predaji naj se ravna z rabokupno pravi-

§ 1115. Rabokupna pogodba se molče obnovi pod istimi pogoji, pod katerimi je bila prej sklenjena. Vendar se podaljša pri zakupih le za eno leto, ako pa se more stvar redno uživati šele v poznejših dobi, za toliko, kolikor je treba, da je moči užitke enkrat prejeti. Najmi, za katere se najemina navadno plačuje šele po preteku enega celega ali pol leta, se obnovi molče za pol leta, vsi krajši najmi pa za tisti čas, ki je bil prej določen z rabokupno pogodbo. O ponovnem obnavljanju velja isto, kar je tukaj predpisano, glede prve obnovitve.

d) z odpovedjo.

§ 1116. Ako trajanje rabokupne pogodbe ni določeno ne izrečno, ne molče, niti s posebnimi predpisi, mora tisti, ki hoče pogodbo razdreti, drugemu odpovedati zakup šest mesecev, najem nepremičnine štirinajst dni, premičnine pa šterindvajset ur prej, preden hoče odstopiti.

§ 1116 a. S smrtjo enega pogodnika rabokupna pogodba ne prestane. Stanovanjske najeme pa smejo, ako umre najemnik razdreti brez ozira na dogovorjeno trajanje tako najemnikovi dediči, kakor najmodavec držec se zakonitega odpovednega roka. (Nov. III, § 145).

§ 1117. Rabokupec je upravičen, odstopiti od pogodbe cele pred potekom dogovorjenega časa brez odpovedi, ako je rabokupna stvar izročena v stanju ali je brez njegove krivde prišla

§ 1156. v tako stanje, ki je dela nesposobno za dogovorjeno rabo, ali ako mu je po naključju odvzet za daljši čas ali postane neraben znaten del. Ako so v najem vzeti stanovanjski prostori zdravju škodljivi, ima najemnik to pravico, tudi tedaj, kadar se ji je odrekal v pogodbi ali ako je poznal kakovost prostorov ob sklepanju pogodbe. (Nov. III, § 146).

§ 1118. Raboprodavec more s svoje strani zahtevati, da se pogodba prej razdere, ako rabokupec uporablja stvar z znatno škodo zanjo, ako je po opominu s plačilom zakupnine ali najemnine tako v zamudi, da po preteku roka ni popolnoma plačal zastale zakupnine ali najemnine, ali ako se mora v najem dane poslopje znova graditi, koristnejše gradnje najemnik ni dolžan dopustiti na svojo škodo, pač pa potrebne poprave.

§ 1119. Ako je najmodavcu že ob času sklepa pogodbe morala biti znana potreba nove gradnje, ali ako ne nastala potreba dolgotrajnih poprav zato, ker so bile zanemarjene manjše poprave, se mora dati najemniku primerna odškodnina za utrpelo rabo.

§ 1120. Ako je lastnik rabokupno stvar odvojil in jo drugemu že izročil, se mora rabokupec, ako njegova pravica ni vpisana v javne knjige (§1095), po pravilni odpovedi umakniti novemu posestniku. Ako upravičen pa je zahtevati od raboprodavca popolno zadoščenje glede na prizadeto škodo in na izgubo no korist.

§ 1121. Pri prisilni sodni prodaji naj se ravna z rabokupno pravico, ako je vpisana v javne knjige, tako kakor s služnostjo. Ako zdražilec ni obvezan prevzeti rabokupne pravice, se mu mora rabokupec umakniti po pravilni odločbi (Nov. III. § 147).

II. primaska sodba, III Dednodačna pogodba in VI površina, je izpuščena.

^{est}Štirindvajseto poglavje.

O POGODBAH GLEDE SLUŽBOVANJA.

Službena pogodba in pogodba o delu.

§ 1151. Kadar se kdo obveže drugemu za službovanje, za določen čas, nastane službena pogodba, kadar prevzame kdo izvršitev dela za plačilo, pa pogodba za delo.

Kolikor je združeno s tem oskrbovanje poslov (§ 1002), je treba gledati tudi na predpise o pooblastilni pogodbi.

§ 1152. Ako v pogodbi ni določeno plačilo in tudi ni dogovorjena brezplačnost, se šteje, da je pogojeno primerno plačilo.

2. Pogodba o delu.

§ 1165. Podjetnik je dolžan, izvršiti delo osebno ali osrbeti za to, da se izvrši pod njegovo osebno odgovornostjo.

§ 1166. Ako mora tisti, ki je prevzel izgotovitev stvari, dati stvarino za to, je imeti pogodbo v dvomu za kupno pogodbo; ako pa zalozil naročnik stvarino, v dvomu za pogodbo o delu.

Jamčenje za hibe.

§ 1167. Pri bistvenih hibah, vsled katerih je izdelek neraben, ali ki nasprotujejo izrečenemu pogoju, se sme naročnik odpovedati, oziroma odstopiti od pogodbe. Ako tega noče ali ako hibe niso niti bistvene proti izrečenemu pogoju, sme zahtevati izboljšanje ako ne bi bilo treba za to neprimernih stroškov, ali primerno zmanjšanje plačila. Za izboljšanje mora določiti podjetniku primeren rok z izjavo, da odklanja izboljšanje po preteku tega roka. V ostalem je uporabiti predpise, ki so vobče dani za jamčenje pri odplatnih pogodbah.

Preprečba izvršitve.

§ 1168. Ako se delo ne izvrši, gre podjetniku vendar dogovorjeno plačilo, ako je bil pripravljen izvršiti ga, pa je bil oviran v okolnostih, ki se tičejo naročnika, toda podjetnik

§ 1172. mora dovoliti, da se všteje to, kar je prihranil valed opustitve dela ali kar je pridobil, ker je bil zaposlen drugod, ali kar je pridobil, namenoma zamudil. Ako je bil vsled takih okolnosti prikrajšan z izgubo časa pri izvrševanju dela, mu gre primerna odškodnina.

Ako izostane sodelovanje naročnika, potrebno za izvršitev dela, je podjetnik tudi upravičen, določiti mu primeren rok, za sodelovanje z izjavo, da velja pogodba za razveljavljeno, ako poteče rok brezuspešno.

§ 1168 a. Podjetnik ne sme zahtevati plačila, ako se izdelek, preden je prevzet, uniči zgolj po naključju, izguba gradiva zadene tistega, ki ga je pridrbel. Ako pa izdelek izpodleti vsled očitno nesposobnega gradiva, ki ga je dal naročnik ali vsled očitno pomotnih naročnikovih navodil, je podjetnik odgovoren za škodo, ako ni svaril naročnika.

Dolžnost oskrbovanja.

§ 1169. Določbe § 1157 se uporabljajo smisloma tudi za pogodbe o delu, izvzemši tiste, ki se tičeje uravnave službovanj in časa za delo in za odmor.

Plačevanje.

§ 1170. Praviloma je treba plačati po izvršenem delu. Ako pa se delo izvršuje v določenih oddelih ali ako se z njimi združujejo izdatki, ki jih podjetnik ni prevzel, je ta upravičen že poprej zahtevati sorazmerno del plačila in povračilo izdatkov, ki jih je imel.

§ 1170 a. Ako je bil pogodbi v podlago proračun stroškov z izrečnim jamčenjem za njegovo pravilnost, podjetnik ne sme zahtevati povišanja plačila, tudi če so proračunjena dela nepričakovano velika in draga.

Ako je vzet v podlago proračun brez jamčenja in ako se pokaže, da je izdano prekoračenje neizbežno, sme naročnik odstopiti od pogodbe proti primernemu odškodovanju za dela, ki jih je podjetnik izvršil. Čim se pokaže, da je tako prekoračenje neizogibno, mora podjetnik to nemudoma javiti naročniku, inče izgubi vse zahtevke radi večjega dela.

Prestanek pogodbe vsled smrti.

§ 1171. Pogodba o delu glede del, pri katerih gre za posebne osebne lastnosti podjetnika, prestane z njegovo smrtjo in njegovi dediči smejo zahtevati le ceno za pripravljeno porabo gradiva in del plačila, ki je primeren vrednosti izvršenega dela. Ako naročnik umre, ostanejo dediči vezani na pogodbo.

3. Založna pogodba.

§ 1172. Z založno pogodbo se zaveže stvoritelj slovstvenega, umetniškega ali fotografškega dela sli njegov pravni naslednik, da prepusti drugemu delo, da ga izda, to (založnik) pa obveže, da delo razmnoži in razpečava.

§ 1173. Ako ni bilo določeno število izdaj, je založnik upravičen le na eno izdajo. Preden je izdaja razprodana, sme stvaritelj z delom drugače razpolagati le, ako plača založniku primerno odškodnino.

4. Dajatev za nedopusten namen.

§ 1174. Kar je kdo vedoma dal za izvršitev nemogočega ali nedopustnega dejanja, tega ne sme zopet nazaj zahtevati. Politične naredbe določajo, ali je državni zaklad upravičen to zahtevati. Ako pa je bilo dano kaj za zbraničev nedopustnega dejanja tistemu, ki ga je hotel izvršiti, se sme to nazaj zahtevati.

§ 1175. Ne sme se nazaj zahtevati posojilo, ki je bilo dana za prepevedano igro.

Sedemindvajseto poglavje

POGODBA O SKUPNOSTI IMOVINE.

Postanek pridobitne družbe - sojem.

§ 1175. S pogodbo, s katero privolita dve ali več oseb, da združijo samo svoj trud ali tudi svoje stvari v skupno korist, se ustanovi družba za skupno pridobivanje.

Razdelitev.

§ 1176. Kakor pač družbeni člani odmenijo za skupnost zgolj posamezne stvari ali vsote ali celo vrsto stvari, n.pr. vse blago vse plodove, vsa zemljišča ali končno vse svojo imovino brez izjeme, so različne vrste družbe, družbene pravice pa bolj ali manj obsežne.

§ 1177. Ako se glasi družbena pogodba na e vso imovino, se razume pod tem vendar le sedanja. Ako pa obsega hkrati bodočo imovino, se razume pod tem le pridobljena, ne podedovana imovina, razen ako bi bilo oboje izrečno pogojeno.

Oblika sklepanja.

§ 1178. Družbena pogodbe, ki se tičejo sedanje ali le bodoče imovine, so neveljavne, ako od enega ali e drugega pogodbenika prineseno imetje ni bilo v redu popisano in označeno.

§ 1179. Posebni trgovinski in politični zakoni določajo, kako je skleniti družbeno pogodbo med trgovci, vpisati v dotične vpisnike in javno razglasiti. Ako se le posamezni posli skupno opravljajo, je dovolj, da je o tem napravljena pogodba vpisana v trgovinske knjige.

§ 1180. Pogodbe o skupnosti vse imovine tako sedanje kakor bodoče, ki se navadno sklepa le med zakonci, je treba presoditi po predpisih, ki so postavljeni o tem v poglavju o ženitnih pogodbah. Tukaj navedeni predpisi se nanašajo na druge vrste po pogodbi ustanovljene imovinske skupnosti.

Učinek pogodbe in dejanskega prispevka.

§ 1181. Družbena pogodba je sicer naslov, s katerim se pridobi lastnina, pridobitev sama pa in skupnost imovine ali stvari se uresniči le z njegovo izročitvijo.

Glavna imovina.

§ 1182. Vse, kar je bilo izrečno določeno za izvrševanje skupnega posla, je pa kapital ali glavnica družbe. Ostalo, kar ima vsak član, se šteje za ločeno imovino.

§ 1183. Ako se vloži denar, potrošne ali sicer nepotrošne, pa v denarni vrednosti prečenjene stvari, je imeti za skupno imovino ne le iz njih doseženo korist, marveč glede članov, ki se zanjo prispevali, tudi glavnico. Kdor je obljubil le svoj trud za skupno korist, ima sicer pravico na dobiček, ne pa na glavnico. (§ 1192).

Pravice in dolžnosti članov; prispevek k glavnici (matici).

§ 1192. Imovina družbe, ki je glavnica po odbitku vseh stroškov

§ 1184. Ako ni drugače dogovorjeno, je vsak član zavezan, prispevati z enakim deležem k skupni glavnici.

Sodelovanje.

§ 1185. Praviloma se vsi člani zavezani, da enako sodelujejo v skupne korist brez ozira na svoj večji ali manjši delež.

§ 1186. Noben član ni upravičen, poveriti sodelovanja drugemu ali kega sprejeti v družbo ali se lotiti za družbo škodljivega postranskega dela.

§ 1187. Dolžnosti članov se točneje določajo s pogodbo. Kdor se je zavezal le za delo, ni dolžan dati prispevka. Kdor je obljubil zgolj denarni ali drug prispevek, ta ni zavezan niti upravičen, da sodeluje na drug način pri skupnem pridobivanju.

§ 1188. Pri posvotovanju in odločanju o družbenih stvareh je uporabljati, ako ni drugega dogovora, predpise, ki so v poglavju o skupnosti lastnine (§§ 833-842).

Dodatek h glavnici.

§ 1189. Članov ni moči siliti, da prispevajo več nego se se zavestali. Ako bi se pa radi izpremenjenih okolišnosti sploh ne mogli dosežti družbeni nameni brez povišanja prispevka, sme član, ki se brani izstopiti, ali se sme prisiliti, da ta izstopi.

Izvrševanje poverjenih poslov.

§ 1190. Ako je poverjeno enemu ali nekaterim članom izvrševanje poslov, jih je šteti za pooblaščenca. Na njihova posvetovanja in odločitve o družbenih stvareh se morajo tudi uporabljati gori (§§ 833 - 842) omenjeni predpisi.

Odgovornost za škodo.

§ 1191. Vsak član je odgovoren za škodo, ki jo je prouzročil družbi po svoji krivdi. Ta škoda se ne more izravnati s koristjo, ki jo je družbi sicer pridobil. Ako pa je član povzročil z novim poslo, ki se ga jesamostojno lotil, družbi z ene strani škodo, z druge pa korist, naj se to sorazmerno izravna.

Delitev dobička.

§ 1192. Imovina, ki ostane poleg glavnice po odbitku vseh stroškov in nastale škode, je dobiček. Glavnica sama ostane last tistih, ki se za njo prispevali, razen ako se je vrednost dela prištela glavnici in je bilo izrečeno, da je vse skupna imovina.

§ 1193. Dobiček se razdeli po razmerju prispevka h glavnici, dela pa, ki so jih opravili vsi člani, se vzajemno pobotajo. Ako eden ali nekateri člani zgolj delajo ali razen tega da se prispevali h glavnici, hkrati delajo, določi, ako mi nič dogovorjeno in se družbeniki ne norejo zediniti, znesek za trud sodišče glede na važnost posla, uporabljeni trud in doseženo korist.

§ 1194. Ako ni dobička v gotovini, marveč v drugih vrstah užitkov, je treba deliti po predpisu, ki je v poglavju o skupnosti lastnine (§§ 840 - 843).

§ 1195. Družba sme dovoliti članu zaradi njegovih odličnih lastnosti ali truda večji dobiček, kakor bi mu šel po njegovem deležu, vendar se ne smejo take izjeme prevreči v protizakonite dogovore ali prikrajšanja.

§ 1196. (Tak proti - zakonit dogovor je pogodba, s katero se kdo na vloženo glavnico po eni strani zavaruje zoper vsako nevarnost izgube tako glede glavnice, kakor glede obresti in oprosti slehernega sodelovanja, po drugi strani pa si vendar izgovori dobiček, ki presega zakonite pogodbene obresti). ta paragraf je razveljavljen z zakonom od 14. junija 1886. (glej § 1000).

Razdelitev izgube.

§ 1197. Ako izgubi družba svojo vloženo glavnico docela ali deloma, se deli izguba v razmerju, kakor bi se bil sicer razdelil dobiček. Kdor ni dal nobene glavnice, izgubi svoj trud.

Polaganje računa.

§ 1198. Člani, ki jim je poverjena uprava, so zavezani v redu videti in polagati račune o skupni glavnici in o prejemkih in izdatkih, ki se je tičejo.

§ 1199. Končni račun in delitev dobička ali izgube se ne sme zahtevati pred dovršenim poslom. Ako pa se izvršujejo posli, ki naj terjajo več let in donšajo korist vsako leto, smejo člani zahtevati vsako leto tako račun kakor razdelitev dobička, le da glavni posel pri tem ne trpi. Sicer sme vsak član, vsak čas na svoje stroške račune vpogledati.

§ 1200. Kdor se zadovolji zgolj s položitvijo zaključka (bilance) ali se je odrekel tudi svoji pravici, zahtevati račun, sme zahtevati popoln račun tako za prejšnji primer kakor za vse bodoče primere, ako dokaže kakšno prevaro tudi le v enem delu uprave.

Razmerje do drugih.

§ 1201. Brez izrečnega ali molče izjavljenega pravnega privoljenja članov ali njihovih pooblaščenecv se družba drugemu ne sme zavezati. Pri trgovcih obsega razglašena, enemu ali več članom dana pravica, voditi firmo, to je podpisovati vse listine, in spise v imenu družbe, že vsestransko pooblastilo (§ 1028).

§ 1202. Član, ki je samo z delom svoje imovine v družbi, sme imeti imovino, ločeno od skupne, in je upravičen z njo poljubno razpolagati. Pravice in obveznosti, ki jih ima kdo drugi proti družbi, se morajo torej razločevati od pravic in obveznosti proti posameznim članom.

§ 1203. Kdor ima torej kaj terjati od posameznega člana ali mu plačati in ne od družbe ali njeje, mora terjati ali plačati le posameznemu članu, ne pa družbi. Enako ima pri družbenih terjatvah ali dolgovih vsak član le svoj delež pravice ali obveznost za plačilo, razen kakor se domneva pri trgovcih, da so kdaj kaj obljubili ali sprejeli vsi za enega in eden za vse.

§ 1204. Tajni člani trgovinske družbe, to so taki, ki so ji posedili del glavnice na dobiček in izgubo, pa niso bili objavljeni kot člani, niso odgovorni nikdar z več kakor s posojeno glavnico. Razglašeni člani so odgovorni z vso svojo imovino.

Prestanek družbe in izstop iz nje.

§ 1205. Družba prestane sama po sebi, ako je podvzeti posel dovršen ali ga ni več nadaljevati, ako je vsa skupna glavnica propadla ali ako poteče zatranje družbe določeni čas.

§ 1206. Družbene pravice in obveznosti vobče ne preidejo na dediče člana. Vendar so dediči, ako se z njimi družbe nadaljuje, upravičeni zahtevati, da se polože in poravnajo računi do zapustnikove smrti. V nasprotnem primeru so pa tudi zavezani, položiti in plačati račune.

§ 1207. Ako obstoji družba le iz dveh oseb, prestane s smrtjo ene. Ako jih obsega več, se domneva o drugih članih, da hočejo nadaljevati družbo med seboj. Ta domneva velja tudi vobče o dedičih trgovcev.

§ 1208. Ako se glasi družbena pogodba, sklenjena med osebami, ki niso trgovci, izrečno tudi na njihove dediče, so ti, ako nastopijo dediščino, zavezani, podvreči se zapustnikovi volji; toda na dediče dedičev se ta volja ne razteza, še manj more ta volja ustanoviti neprenehljivo družbo (§ 832).

§ 1209. Ako dedič ne utegne opravljati poslov, ki jih je pokojnik prevzel na družbo, si mora pustiti odbiti sorazmeren del od izmerjenegadeleža.

§ 1210. Ako član ne izpolnjuje bistvenih pogodbenih pogojev, ako pride v stečaj, ako je sodno proglašen za zapravljiveca ali sploh postavljen pod skrbstvo, ako izgubi zaupanje zaradi kakšnega hudodelstva, se sme pred potekom časa izdružbe izključiti.

§ 1211. Družbena pogodba se sme pred potekom časa odpovedati, ako je umrl ali izstopil oni član, od katerega je zlasti zaviselo oskrbovanje poslov.

§ 1212. Ako čas za trajanje družbe ni bil izrečno določen, niti ga ni moči deš- določiti iz narave poslov, sme vsak član p- ljubno odpovedati pogodbo, vendar se to ne sme zgoditi zvišaj ali bo neugodnem času (§ 830).

§ 1213. Izključenje ali odpoved, ki je sicer sporna, a se je pozneje irekla zakonito, učinkuje nazaj, do dne, ko se je zgodila.

§ 1214. Prestanek trgovinske družbe, sprejem ali izstop njenih javnih članov, se mora enako javno razglasiti kakor ustanovitev. Po tem razglasu se presoja tudi moč in trajanje pooblastila.

Delitev družbene imovine.

§ 1215. Pri delitvi družbene imovine, ki je je treba izvršiti po prestanku družbe, se mora paziti na gornje določbe na iste predpise, ki so bili v poglavju o skupnosti lastnine vobče postavljeni o delitvi skupne stvari.

§ 1216. Naredbe tega poglavja je treba uporabljati tudi na trgovinske družbe, kolikor ni o tem posebnih predpisov.

Osemindvajseto poglavje

O ŽENITNIH POGODBAH

to poglavje je v celoti izpuščeno.

Devetindvajseto poglavje

O POGODBAH NA SREČO

Pogodbe na srečo.

§ 1267. Pogodba, s katero se obljubi in sprejme nada še negotove koristi, je pogodba na srečo. Po tem, ali se za to kaj obljubi, ali ne, je pogodba odplatna ali neodplatna.

§ 1268. Pri pogodbah na srečo velja pravni pomeček zaradi prikratbe nad polovico vrednosti.

Vrste pogodb na srečo:

§ 1269. Pogodbe na srečo so: stava, igra in žreb; vse kupne in druge pogodbe o pravicah, ki se jih kdo nada ali o bodočih še nedoločenih stvareh, dalje dosmertne rente, družbene preskrbovalnice, končne zavarovalna pogodba in pogodbe o posojilih ladje.

1. S t a v a .

- § 1270. Ako je dogovorjena določena cena o dogodku, ki je obema strankama še neznana, za tistega, čigar trditev se uresniči, je to stava. Ako je s tisto stran, ki je dobila, zanesljivo vedela za izid in ako je to zatajila drugi stranki, je kriva zvijače in stava je neveljavna. Tisto stran, ki je izgubila, pa ji je bil izid prej znan, je imeti za darovalca.
- § 1271. Poštene in sicer dovoljene stave so obvezne, kolikor pogojena cena ni bila zgolj obljubljena, marveč resnično plačana ali založena. Sodno se cena ne sme terjati.

2. i g r a .

- § 1272. Vsaka igra je nekakšna stava. Pravice, določene za stave, veljajo tudi za igre. Politi ni zakoni določajo, katere igre so sploh ali za posebne ustanove prepovedane, kako je kaznovati osebe, ki igrajo prepovedane igre, in tiste, ki jim dajo v potem potuho.

3. Š r e b .

- § 1273. Šreb med zasebniki, ki meri na stavo ali na igro, se presoja po predpisih, določenih za stave in igre. Ako pa je z šrebom odločiti o delitvi, volitvi, ali sporu, veljajo pri tem pravice ostalih pogodb.
- § 1274. Državne loterije se ne smejo presojati kakor stave in igre, marveč po načrtih, ki so vsakekrat o tem objavljeni.

4. k u p - n a d o .

- § 1275. Kdor obljubi sorazmerno ceno za določeno mero bodočega donosa, sklene redno kupno pogodbo.
- § 1276. Kdor kupi bodoče užitke stvari počez ali njihovo nado za določeno ceno, sklene pogodbo na srečo; on nosi nevarnost docela izpodletenega pričakovanja, grede mu pa tudi vsi redno doseženi užitki.

zlasti kuksa.

- § 1277. Delež na rudniku se imenuje kuks. Kup kuksa spada k pogodbam na srečo. Prodajalec je odgovoren le za resničnost kuksa, kupec pa naj se ravna po rudarskih zakonih. - Glej rudarski zakon z dne 23. maja 1854. št. 146. dr.zak.

7. z a v a r o v a l n a p o g o d b a .

- § 1288. Ako prevzame kdo nevarnost škode, ki bi utegnila zadeti drugega brez njegove krivde in mu obljubi za določeno ceno izgovorjeno povračilo, je to zavarovalna pogodba. Zavarovalec je odgovoren pri tem za naključno škodo, zavarovanec pa za obljubljeno ceno.

- § 1289. Navadni predmet te pogodbe je blago, ki se prevaža po vodi in po suhem. Zavarovati pa se morajo tudi druge stvari, n. pr. hiše in zemljišča proti nevarnostim ob ognju, vodi in proti drugim nevarnostim.
- § 1290. Ako se primeri naključna škoda, za katero je zavarovana odškodnina, mora zavarovanec ako ni vmes nepremagljiv zadržek ali ni dogovorjeno nič drugega, o tem obvestiti v treh dneh zavarovalca, kadar sta oba v tem kraju, sicer pa v tistem roku, ki je določen za naznanilo sprejete obljube, ki je jo storil odsotnik (§ 862). Ako zavarovanec opusti naznanilo, ako ne more dokazati nezgode ali ako more zavarovalec dokazati, da je škoda nastala po zavarovančevi krivdi, ta tudi nima pravice na zavarovalno vsoto.
- § 1291. Pogodba je neveljavna, ako je bilo že za čas sklenjene pogodbe znano zavarovancu, da je stvar uničena, ali zavarovalcu, da ni nevarnosti.

8. Zavarovanja posojil na ladje, in pomorska zavarovanja.

- § 1292. Stvar pomorskih zakonov se določbe glede zavarovanj na morju kakor tudi predpisi o pogodbi zaradi posojil na ladje.

Trideseto poglavje

O PRAVICAH NA ODSKODNINO IN ZADOŠČENJE.

Škoda.

- § 1293. Škoda se imenuje vsak kvar, prizadet komu na imovini, pravicah ali njegovi osebi. Od nje se razločuje izguba na dobičku, ki se ga sme nadejati v običajnih okolnostih.

Izviri poškode.

- § 1294. Škoda izvira ali iz protipravnega dejanja ali opustitve drugega ali iz naključja. Protipravna poškodeba se prizadene hote ali nehote. Hote prizadeta poškodeba pa je osnovna ali v hudoknem namenu, kadar je bila škoda povzročena vedoma ali hotoma, ali v pogrěšku, ako je povzročena iz krivde nevednosti ali zaradi manjkajoče potrebe pazljivosti ali potrebne marljivosti. Oboje se imenuje krivda.

Obveznosti k odškodnini.

- § 1295. Vsakdo je upravičen zahtevati od poškodevalca povračilo škode, ki mu jo je ta prizadel po krivdi, naj je škoda povzročena s kršitvijo pogodbene dolžnosti ali ne glede na pogodbo.

1303. Tudi je odgovoren za to, kdor namenoma prizadene škodo na način, ki greši zoper dobre šege, toda, ako se je to zgodilo izvršujoč kakšno pravilo, le, ako je izvrševanje pravice imelo očiten namen, drugemu škodovati. (Nov. III, §154).
1296. V dvomu velja, domneva, da je škoda nastala brez krivde drugega.
1297. Domneva, da se tudi, da je vsak, kdor ima razum, zmožen take stopnje marljivosti in pazljivosti, kakršno je moči uporabiti ob navadnih zmožnostih. Kdor opusti pri dejanjih, ki kratijo pravice drugega, to stopnjo marljivosti ali pazljivosti, je kriv pogrška.
1298. Kdor trdi, da je bil brez svoje krivde zadržan, izpolniti svojo pogodbeno ali zakenito obveznost, mora to dokazati.
- zlasti a) izvedencev,
1299. Kdor se javno prišteva h kakemu uradu, umetnosti, obrtu ali rokodelstvu, ali kdor brez potrebne prostovoljno prevzema posel, katerega izvršitev zahteva posebno umetnostno poznavanje ali nenavadno marljivost, razodeva s tem, da si pripisuje potemtne marljivost, (razodeva s tem, da si) in zahtevane, nenevadne vednosti; odgovoren je torej za to, ako jih nima. Ako pa je tisti, ki mu je prepustil posel, vedel za njegovo neizkušenosť ali bi mogel vedeti za njo ob navadni pazljivosti, za eno je kriv pogrška.
1300. Izvedenec je tudi takrat odgovoren, kadar v stvareh svoje umetnosti ali znanosti za nagrado pogršno svetuje na škodo. Razen tega je svetovalec odgovoren le za škodo, ki jo je vedoma povzročil drugemu s svetovanjem.
- ali b) več deležnikov.
1301. Za krivično prizadeto škodo more biti več oseb odgovornih, ako so v to pripomogle skupno, neposredno ali posredno z zapeljevanjem, pretenjem, velevanjem, pomaganjem, prikrivanjem in podobnim ali tudi le z opuščanjem posebne obveznosti, da zabranijo zlo.
1302. V takem primeru je vsak, ako je poškodba osnovana na pogršku in je moči deleže določiti, odgovoren le za škodo, ki jo je povzročil s svojim pogrškom. Ako pa je bila škoda prizadeta namerno, ali ako delovi posameznikov na poškodbi niso določljivi, so odgovorni vsi za enega in eden za vse, vendar je tistemu, ki je povrnil škodo, pridržana pravica, da povračila proti ostalim.

§ 1303. Iz kakovosti pogodbe je presojati, kako naj odgovarja več sodolžnikov zgolj za to, ker niso izpolnili svoje obveznosti.

§ 1304. Ako je pri poškodbi hkrati kriv poškodovanec, je odgovoren za škodo s poškodovalcem sorazmerno in, ako se razmerje ne da določiti, po enakih delih.

2. Iz rabe pravice.

§ 1305. Kdor se posluži svoje pravice v pravnih mejah (§ 1295. odst.2) ni odgovoren za škodo, ki izvira iz tega za drugega. (Nov. III, § 155).

3. iz nekrivnega ali nehotnega dejanja;

§ 1306. Škoda, ki jo je kdo povzročil brez krivde ali z nehotnim dejanjem, praviloma ni dolžan povrniti.

§ 1307. Ako je kdo po lastni krivdi v stanju zmotne ali v stiski je tudi v tem stanju povzročeno škodo pripisati njemu v krivdo. Isto velja za vsakega drugega, ki je povzročil po svoji krivdi ta položaj pri poškodovalcu. (Nov. III, § 157).

§ 1308. Ako blazni ali bebeci ali neohrasleci poškodujejo koga, ki je dal po kakršnikoli krivdi sam povod za to, ne sme zahtevati povračila. (Nov. III, § 158).

§ 1309. Razen tega primera ne gre povračilo od tistih oseb, katerim se sme škoda pripisati zaradi zanemarjenja skrbi, ki jim je poverjena za te osebe.

§ 1310. Ako poškodovanec na ta način ne more dobiti povračila, naj prisodi sodnik celo povračilo ali vsaj njega pravičen del, uvažajoč okolnosti, ali v določenem primeru vendarle ne zadana krivda poškodovalca, čeprav navadno ni pri pameti, ali, ni le poškodovanec opustil obrambo, varujoč poškodovalca, ali končno glede na imovino poškodovalca in poškodovanca.

4. po naključju;

§ 1311. Golo naključje zadene tistega, v čigar imovini ali osebi se primeri. Ako je pa kdo povzročil naključje po krivdi, ako je kršil zakon, ki izkuša odvrniti naključje poškodbe, ali ako se je brez potrebe vtikal v tuje posle, je odgovoren za vso škodo, ki bi se sicer ne bila zgodila.

§ 1312. Kdor je pomagal komu v sili, temu se ne šteje v krivdo škoda, ki je ni odvrnil, razen, ako bi bil drugega, ki bi bil še več storil, po svoji krivdi v tem zadržal. Pa tudi takaj sme vračunati zares pridobljene korist proti povzročitvi škode.

Kdor kival radi, je odgovoren, če ne dokáže, da je pomagal za potrebne varstva ali nadzorstva. (Nov. III, § 154).

§ 1312. Kdor 5. vsled tujih dejanj;

§ 1313. Za tuja protipravna dejanja, katerih se ni udeležil, praviloma tudi nihče ni odgovoren. Celo takrat, kadar zakoni nasprotno določajo, mu je pridržana pravica do povračila napram krivcu.

§ 1313 a. Kdor je dolžan komu kaj dati ali storiti, je odgovoren za krivdo svojega zakonitega zastopnika in oseb, ki se jih poslužuje za izpolnitev, kakor za svojo lastno krivdo.

§ 1314. Kdor sprejme uslužbenca brez izpričevala ali vedoma obdrži v službi osebo, nevarno vsled svoje telesne ali duševne kakovosti, ali ji daje bivališče, je odgovoren hišnemu gospodarju in domačinom za povračilo škode, povzročene po nevarni kakovosti teh oseb. (Nov. III, § 160).

§ 1315. Sploh je odgovoren, kdor se posluži nesposobne ali vedoma nevarne osebe za osrbovanje svojih stvari, za škodo, ki jo te osebe v tej lastnosti prizadenejo drugemu, (Nov. III, § 161).

§ 1316. Gostilničarji, ki prenočujejo tujce, kakor druge v § 970 navedene osebe, potem brodniki in vozniki so odgovorni za škodo, ki jo povzročijo njih lastni ali od njih prideljeni uslužbenci gostu ali potniku na donesenih ali prevzetih stvareh v njihovi hiši, njihovem zavodu ali na njihovem vozilu. (§ 162 Nov. III)!

§ 1317. Posebni predpisi določajo, koliko prevzamejo javne odpravljalnice odgovornost za škodo.

§ 1318. Ako je kdo poškodovan s tem, da nevarno obešena ali postavljena stvar nanj pade ali da se iz kakšnega stanovanja kaj vrže ali izlije, je odgovoren za škodo tisti, iz čigar stanovanja se je kaj vrglo ali izlilo ali je stvar padla.

§ 1319. 6. z gradnjo;

§ 1319. Ako je kdo poškodovan ali če se sicer povzroči škoda s tem, da se razrušijo ali odločijo deli stavbe ali druge na zemljišče postavljene zgradbe, je posestnik stavbe ali zgradbe dolžan povrniti škode, ako je dogodek posledica pomanjkljive kakovosti, zgradbe in ne dokaže, da se je v vsem skrbno prizadeval, odvrniti nevarnost. (Nov. III, § 163).

7. po živali.

§ 1320. Ako žival koga poškoduje, je za to odgovoren tisti, kdor jo je k temu izpodbudel, dražil ali zanemaril jo zavarevati. Kdor žival redi, je odgovoren, ako ne dokaže, da je poskrbel za potrebno varstvo ali nadzorstvo. (Nov. III, § 164).

§ 1321. Ako žival koga poškoduje, je za to odgovoren tisti, kdor jo je k temu izpodbudel, dražil ali zanemaril jo zavarevati. Kdor žival redi, je odgovoren, ako ne dokaže, da je poskrbel za potrebno varstvo ali nadzorstvo. (Nov. III, § 164).

§ 1321. Kdor zaloti na svojem zemljišču tujo živino, zato še ni upravičen, jo pobiti. Sme je prepoditi s primerno silo, ali ako je imel v sled tega škodo, zasebno zarubiti toliko glav živine, da zadostuje za njegovo odškodnino. Vendar se mora v osmih dneh pogoditi z lastnikom ali pa podati svojo tožbo pred sodnikom, če ne pa vrniti zarubljeno živino.

§ 1322. Zarubljena živina se mora tudi vrniti, ako da lastnik drugo primerno varnost. Vrste povračila škode.

§ 1323. Da se povrne povzročena škoda, se mora vse postaviti v prejšnji stan, ali ako to ni mogoče, plačati cenilna vrednost. Ako se tiče povračilo le prizadete škode, se imenuje prav za prav odškodba, če pa obsega tudi izgubljeni dobiček in poravnave povzročene žalitve, polno zadoščenje.

§ 1324. Ako je škoda povzročena iz hudobnega namena ali iz očitne malomarnosti, je poškodovanec upravičen, zahtevati polno zadoščenje, sicer pa le pravo odškodnino. Po tem je treba presejati, kjer je v zakonu občni izraz: povračilo. katere vrste povračilo naj se plača.

Z i a s t i

1. pri telesnih poškodbah,

§ 1325. Kdor poškoduje koga na telesu, plačastroske poškodovančevega zdravljenja, povrne izgubljeni ali tudi bodoči zaslužek, ako postane poškodovanec nezmožen za priobivanje, in mu plača vrh tega na zahtevo preiskanimi okolnostim primerno bolestinno.

§ 1326. Ako je poškodovana oseba v sled grdega ravnanja ogrjena, se je treba, zlasti ako je ženskega spola, ozirati na te okolnost, toliko, kolikor se ji utegne s tem ovirati boljše preskrbljenje.

§ 1327. Ako nastopi iz telesne poškodbe smrt, se morajo povrniti ne le vsi stroški, marveč tudi za ostalin, katere je moral usmrčeni po zakonu vzdrževati, to kar jim je v sled tega odelo (Nov. III, § 165).

§ 1328. Kdor zavede žensko s kaznivim dejanjem ali sicer z zvijačo, s pretajami ali z zlorabo odvisnosti, da dovoli nezakonsko telesno združenje, ji mora povrniti prizadeto škodo in izgubljen dobiček. (Nov. III, § 166).

2. na osebni svobodi.

§ 1329. Kdor oropa koga njegove svobode s tem, da ga siloma odpelje, da ga samolastno prime kot jetnika ali da ga nalašč po krivici zapre, je zavezan, poskrbeti žaljenemu prejšnjo svobodo in mu dati polno zadoščenje. Ako mu ni več moči poskrbeti svobode, mora plačati zaostalin odškodnino kakor pri usmrtitvi. (Nov. III, § 167).

3. na časti,

§ 1330. Komar je z žaljenjem na časti povzročena dejanska škoda, ali izguba dobička, je ta upravičen zahtevati povračilo.

To velja tudi, kadar kdo razširja dejstva, ki so nevarna drugemu, za kredit, pridobitek ali za napredek in ki so mu bila znana ali moralna znana biti kot neresnična. V tem primeru se sme zahtevati, da se to tudi prekliče in preklic objavi. Za baznanjenje, ki ni bilo tudi javno izrečeno, neresničnost pa pri občitelju ni bila znana, ni odgovoren, ako je imel priobčitelj ali prejemnik neznanjenje za to upravičen interes. (Nov. III, § 168).

4. na imovini.

§ 1331. Ako je kdo oškodovan na svoji imovini namembno ali vsled očitne malomarnosti drugega, je upravičen zahtevati tudi izgubljen dobiček, ako pa je bila škoda povzročena z dejanjem, prepovedanim v kazenskem zakoniku, ali iz nagajivosti, in škodoželjnosti, vrednost posebne priljubljenosti.

§ 1332. Škoda, ki je bila povzročena vsled manjše stopnje pogreška ali malomarnosti, se povrne po občni vrednosti, ki jo je stvar imela v času poškodbe.

Zlasti vlsed mudnega plačila. Zamudne obresti.

§ 1333. Škoda, prizadeta po dolžniku svojemu upniku z zamudo pogodjenega plačila dolne glavnice, se povrne z obrestmi, določenimi v zakonu. (Nov. § 995).

§ 1334. Zamuda zadene dolžnika vobče, ako se ne drži v zakonu ali s pogodbo določenega plačilnega dneva ali, ako še čas za plačilo ni določen, ako se ni poravnal z upnikom izza dneva, ko je bil sodno ali izvensodno opominjen.

§ 1335. Ako je upnik pustil, da so obresti brez sodnega opomina narastle do zneska glavnega dolga, prestatne pravica, zahtevati od glavnice nadaljne obresti. Od dneva tozbe se pa smejo zahtevati obresti znova.

Pogoj za pogodbo o povračilu (konvencijska globa).

§ 1336. Pogodniki smejo skleniti poseben dogovor, da je treba plačati določeni denarni ali drug znesek mesto škode, ki naj se povrne, ako bi obljuba sploh ne bila izpolnjena ali ne na pravi način ali prekasno (§ 912). Ako ni posebnega dogovora, dolžnik ne dobi pravice, da bi se oprostil od izpolnitve s tem, da plača povračilni znesek. Ako je bila konvencijska globa obljubljena zato, če bi se kdo ne drzal časa ali kraja izpolnitve, se sme zahtevati globa poleg izpolnitve.

V vseh primerih mora sodnik, če treba po zaslišanju izvedencev, znižati povračilni znesek, ako dolžnik dokaže, da je pretiran. (Nov. III, § 169).

Obveznost poškodovalčevih dedičev.

§ 1337. Obveznost, povrniti škodo in izgubljeni dobiček ali plačati pogojeni povračilni znesek, se drži imovine in preide na dediče.

Pravni pomočki za odškodnino.

§ 1338. Pravico za povračilo škode je praviloma zahtevati kakor vsako drugo zasebno pravico pri rednem sodniku. Ako je poškodovalec hkrati prestopil kazenski zakon, ga zadene tudi prisojena kazen. Razprava o povračilu škode pa gre tudi v tem primeru civilnemu sodišču, kolikor te ni v kazenskih zakonikih naloženo kazenskemu sodišču ali političnim oblastem.

§ 1339. Telesne poškodbe, protipravne kršitve svobode in žaljenja časti, preiskuje in kaznuje po kakovosti okolnosti ali kot hudodelstva kazensko sodišče, ali kot težke policijske prestopke, inako ne spadajo v nobeno teh vrst, politično oblastvo kot pregreške.

§ 1340. Ta oblastva morajo torej, ako je odškodnina neposredno določljiva, takoj o tem razsoditi po predpisih, ki so v tem poglavju. Ako pa povračila škode ni moči neposredno določiti, je v razsodilu na sploh povedati, da je poškodovancu pridržano, da išče odškodnino pravnim putem. Ta pot je pridržana tudi v kazenskih primerih poškodovancu, in v drugih obema strankama tedaj, ako se nista hotela zadovoljiti z odškodnino, določeno od kazenskega oblastva.

§ 1341. Radi sodnikove krivde se je treba pritožiti pri višjem oblastvu. To preišče in presodi pritožbo uredoma.

T r e t j i d e l

O SKUPNIH DOLOČBAH OSEBNIH IN STVARNIH PRAVIC.

— XXX —

Prvo poglavje
O utrjevanju pravic in obveznosti!

Skupne določbe pravic.

§ 1342. Tako osebne pravice kakor stvarne pravice in iz njih izviraajoče obveznosti je moči istolično utrjevati, izpreminjati in razveljavljati.

Način utrjevanja pravic.

§ 1343. Pravni načini za zavarovanje obveznosti in utrjevanje pravic, s čimer se upravičencu prizna nova pravico so: obveza drugega za dolžnika in zastava.

1. z obvezo drugega.

- § 1344. Komu drugemu je moči se obvezati upniku za dolžnika na tri načine: prvič, ako z upnikovim privoljenjem prevzame dolg kot edini plačnik, potem, ako pristopi obveznosti kot dolžnik ne izpodi obveze.
- § 1345. Ako kdo prevzame z upnikovim privoljenjem ves dolg drugega, to ni utrjevanje, marveč izprememba obveze, o čemer je govor v sledečem poglavju.

a) kot porok,

- § 1346. Kdor se zaveže, da plača upniku, ako prvi dolžnik ne izpolni obveze, se imenuje porok, dogovor pa, sklenjen med njim in upnikom, poroštvena pogodba. Tukaj ostane prvi dolžnik še vedno glavni dolžnik in porok pristopi le kot nastopni dolžnik.

Za veljavnost poroštvene pogodbe je treba, da izjavi porok obvezo pismone. (Nov. III, § 97).

b) kot sedolžnik.

- § 1347. Kadar kdo pristopi obveznosti kot sedolžnik brez pogoja, ki je v prid porokom, nastane skupnost več dolžnikov, katere pravni nasledki naj se presojujejo po predpisih, ki so dani v poglavju o pogodbah vobče (§§ 888-896).

Porok za odškodnino.

- § 1348. Kdor obljubi poroku odškodnino za primer, ako bi ta trpel škodo radi svojega poroštva, se imenuje porok za odškodnino.

Kdo sme biti porok.

- § 1349. Tuje obveznosti sme prevzeti vsakdo brez razlike spola, kdor prosto upravlja svojo imovino.

Za katere obveze.

- § 1350. Poroštvo sme dati ne le za vsote in stvari, marveč tudi za dovoljenja dejanja in opustitve glede na korist ali škodo, ki utegne iz teh nastati za zavarovanca.

- § 1351. Obveze, ki niso nikdar pravno obstojale ali ki so že razveljavljene, se ne smejo niti prevzeti niti utrjati.

- § 1352. Kdor je porok za osebo, ki se valed svojeosebne lastnosti ne more obvezati, je dasi mu je bala ta lastnost neznana, enako obvezan kakor nerazdelno obvezan sedolžnik (§ 896).

Obseg poroštva.

- § 1353. Poroštvo se ne sme dalje raztezati, nego je porok izrečno izjavil. Kdor prevzame poroštvo za obrestno glavnico, je odgovoren le za tiste zastale obresti, katere izterjati, upnik se ni imel pravice.

§ 1354. Porok se ne sme poslužiti ugovora, po katerem je dolžnik po predpisu zakonov upravičen zahtevati, da pridrži del svoje imovine za svoje vzdrževanje.

U č i n e k .

§ 1355. Poroka je moči praviloma šele tedaj tožiti, kadar glavni dolžnik na upnikov sodni ali izvensodni opomin ni izpolnil svoje obveze.

§ 1356. Ako je glavni dolžnik prišel v konkurz, ali je v času, ko bi bilo treba plačati, neznanega bivališča in ni moči upnika dolžiti malomarnosti, pa je moči poroka prvega tožiti tudi tedaj, kadar je poročstvo prevzel izrečno le za primer, če bi bil glavni dolžnik nesposoben plačati.

§ 1357. Kdor se je obvezal kot porok in plačnik, je odgovoren nerazdelno kot sodolžnik za ves dolg; upniku je dano na voljo, hoče li tožiti naprejglavnega dolžnika ali poroka ali oba hkrati (§ 891).

§ 1358. Kder plača tuj dolg, za katerega je odgovoren osebno ali z določenimi imovinskimi kosi, stopi v upnikove pravice in je upravičen zahtevati od dolžnika povračilo plačanega dolga. V to svrhu je plačani upnik obvezan, da izreči plačniku vse pravne pripomočke in zavarovalna sredstva, kar jih je. (Nov. III, § 171).

§ 1359. Ako je dalo poročstvo za isti celi znesek več oseb, jamči vsak za ves znesek. Ako pa je ena od njih poplačala ves dolg, je gre enako kakor sodolžniku (§ 896) pravica na povračilo proti ostalim.

§ 1360. Ako da upniku pred poročtvem ali ob poročstvu glavni dolžnik ali kdo drug še razen poročstva zastavo, je upniku sicer še vedno na voljo dano, da toži poroka kakor predpisano (§ 1355), ni pa upravičen, odreči se zastavi v njegovo škodo.

§ 1361. Ako je porok ali plačnik poplačal upniku brez sporazuma z glavnim dolžnikom jima sme ta ugovarjati vse, kar bi mogel ugovarjati proti upniku.

§ 1362. Porok sme od poroka za odškodovanje zahtevati odškodnino le, ako si ni prizadel škode po svoji lastni krivdi.

Način, kako poročstvo prestane.

§ 1363. Obveza poroka prestane sorazmerno z dolžnikovo obvezo. Ako se je porok obvezal le za določen čas, jamči le za to dobo. Izpust soporoka je sicer temu v korist napram upniku, ne pa proti ostalim soporokom (§ 896).

§ 1364. S potekom časa, v katerem bi bil moral dolžnik plačati, porok še ni prost svojega poročstva, dasi upnik ni zahteval plačila; toda porok je upravičen zahtevati od dolžnika, ako je dal poročstvo z njegovim privoljenjem, da mu priskrbi varnost. Tudi upnik je poroku toliko odgovoren, kolikor je ta zaradi upnikove mudnosti v izterjanju dolga oškodovan, ko zahteva upnik povračilo.

§ 1365. Ako nastopi utrjena bojezen, da dolžnik ne bo mogel plačati ali, da bo odšel iz dednih dežel, za katere je predpisan ta zakonik, ima porok pravico, da zahteva od dolžnika zavarovanje dolga, za katerega je dal poročstvo.

§ 1366. Ako je izvršen posel, za katerega je bilo poročstvo, se sme zahtevati obračun in prestanek poročstva.

§ 1367. Ako poročstvena pogodba ni utrjena ne s hipoteko ne z ročno zastavo, prestane v treh letih po porokovi smrti, ako upnik medčasno dedičev ni sodno ali izvensodno opominjal za dospeli dolg.

2. z zastaveno pogodbo.

§ 1368. Zastavna pogodba se imenuje tista, s katero dolžnik ali kdo drug mesto njega zares podeli upniku zastavno pravico na kakšno stvar, torej mu primično zastavo preda ali nepremičnine po zastavnih knjigah zapiše. Pogodba ki obljubi izročitev zastave, še ni zastavna pogodba.

Učinek zastavne pogodbe.

§ 1369. Kar je predpisano za pogodbo vobče, velja tudi e zastavni pogodbi; je dvostransko obvezna. Prejemnik zastave mora ročno zastavo dobro shraniti in jo zastavniku vrniti, čim ta dolg poplača. Ako gre za hipoteko, mora plačati upnik omogočiti zastavniku, da izposluje izbris obvezez iz hipotečnih knjig. Pravica in obveznosti zastavnika in prejemnika zastave, združene s posestjo zastave, so določene v šestem poglavju drugega dela.

§ 1370. Prejemnik ročne zastave je obvezan, izdati zastavniku zastavni list in v njem popisati vse razločilne znake zastave. Tudi se smejo navesti v zastavnem listu bistveni pogoji zastavne pogodbe.

Nedopustni pogoji.

§ 1371. Neveljavni so vsi pogoji in postranske pogodbe, ki so protivni naravi zastavne in posejilne pogodbe. To so dogovori: da pripade zastavljena stvar upniku, ko poteče rok za plačilo terjatve, da sme upnik zastavo poljubno ali za še naprej določeno ceno odsvojiti zase pridržati, da ne sme dolžnik nikdar rešiti zastave ali nepremičnine zapisati nikomu drugemu, ali da ne sme upnik po preteku plačilnega roka zahtevati prodaje zastave.

§ 1372. Postranska pogodba, da imej upnik uživanje zastavljene stvari, je brez pravne moči. Ako je upniku dopušćena zgolj raba zastavljene premične stvari (§ 459), se mora raba vršiti na način, ki za dolžnika ni škodljiva.

Kako naj se praviloma da zavarovanje.

§ 1373. Kdor je obvezan, dati zavarovanje, mora izpolniti to obveznost z ročno zastavo ali s hipoteko. Le tedaj, kadar ni v stanu dati zastave, se spremljajo sposobni poroki.

§ 1374. Nihče ni dolžan sprejeti stvar, ki naj služi kot varnost, v zastavo za višjo vrednost, nego za ono, ki je določena pri hišah s polovico, pri zemljiščih pa in pri premičninah z dvema tretjinama ocenitve. Sposoben porok, kdor ima primerno imovino in ga je moči točiti v pokrajinah.

Drugo poglavje.

O IZPREMEMBI PRAVIC IN OBVEZNOSTI!

Izpremembe pravic in obveznosti:

§ 1375. Upniku in dolžniku je na voljo, izpremeniti vzajemne, prosto razpoložljive pravice in obveze. Izprememba se sme izvršiti brez pristopa ali s pristopom druge osebe in sicer ali novega upnika ali novega dolžnika.

1. z novacijo:

§ 1376. Izprememba brez pristopa tretje osebe se izvrši, ako se spremeni pravni naslov ali glavni predmet terjatve, ako torej stara obveza preide v novo.

§ 1377. Taka izprememba se imenuje prenovitna pogodba (novacija). Vseled te pogodbe prestane prejšnja glavna obveza in nova hkrati prične.

§ 1378. Poroštvene, zastavne in druge pravice, združene s prejšnjo glavno obvezo, prestanejo s prenovitno pogodbo, ako niso deležniki o tem določili s posebnim sporazumom drugače.

§ 1379. Natančnejših določb o tem, kje kdaj in kako naj se izpolni še obstoječa obveza, in drugih postranskih določb, vseled katerih se nič ne izpremeni glede glavnega predmeta ali pravnega naslova, prav tako ni imeti za prenovitno pogodbo, kakor ne zgolj znova izdane zadolžnice ali drugeše zadevne listine. Taka izprememba v postranskih določbah tudi ne sme naložiti drugemu, ki ni bil privzet, nobenega novega bremena. V dvomu se ne šteje, da je stara obveznost prestala, dokler utegne poleg nove še v moči ostati.

2. s poravnavo.

§ 1380. Prenovitna pogodba, s katero se sporne ali dvomljive pravice
§ 1391. določijo tako, da se vsaka stranka obveže vzajemno, nekaj
dati, storiti ali opustiti, se imenuje poravnava. Poravnava
spada k dvostransko obveznim pogodbam in se presoja po na-
čelih, ki veljajo zanje.

§ 1381. Kdor opusti brez plačila obvezanec z njegovim pristankom
nesporno ali dvomljivo pravico, ta podati. (§ 939).

Neveljavnost poravnave v pogledu na predmet:

§ 1382. So dvomljivi primeri, ki se ne smejo poravnati. To velja za
spor, ki je nastal med zakoncema o veljavnosti njunega za-
§ 1393. kona. Onjem sme & odločati le po zakonu določeno sodišče.

§ 1383. O vsebini poslednje naredbe ni mogoče skleniti poravnave,
dokler naredba ni razglašena. Stav o njeni vsebini je
treba presoditi po načelih pogodb na srečo.

§ 1384. Poravnave o prestopkih zakonov so veljavne le glede zaseb-
nega zadoščenja; zakonita preiskava in kaznovanje se more
§ 1384. s tem odvrniti le tedaj, ako so prestopniki taki, da je
oblastvu naročeno uradovanje le na zahtevo strank.

ali zaradi drugih nedostatkov.

§ 1385. Vselej smote more biti poravnava neveljavna le toliko, kolikor
zadeva bistvo oseba ali predmeta.

§ 1386. Radi prikratbe nad polovico se pošteno sklenjena poravnava
ne more izpodbijati.

§ 1387. Prav tako ne morejo nove najdene listine ovreči pošteno
sklenjene poravnave, dasi bi pokazale, da ena stranka nima
prav nobene pravice.

§ 1388. Očividna računeka pogreška ali napaka, ki se pripeti ob
§ 1397. sklepu poravnave pri seštevanju ali odštevanju, ne škoduje
nobenemu pogodniku.

Obseg poravnave.

§ 1389. Poravnava, sklenjena v posameznem sporu, ne sega na druge
primere. Celo splošne poravnave, ki se glase na vse spore
§ 1392. vobče, niso uporabne za take pravice, ki so bile nalašče
zatajene, ali na katere stranke, ki so se poravnale, niso
mogle misliti.

Učinek z ozirom na postranke obveze.

§ 1390. Poroki in zastave, ki so se dali v varnost cele se sporne
pravice, jamčijo tudi za del, ki je bil določen s poravna-
vo. Vendar so pridržani poroku in drugemu zastavniku, ki

nista pristala na poravnavo, nasproti upniku vsi ugovori, ki bi si bili mogli uveljaviti proti terjatvi, ako bi ne bila sklenjena poravnava.

§ 1391. Pogodbe, s katero postavijo stranke razsodnika za odločitev s spornih pravic, je določena v pravnem redu.

3. z odstopom.

§ 1392. Ako se terjatev prenese od ene osebe na drugo in jo ta sprejme, nastane izprememba pravice s pristopom novega upnika, tako dejanje se imenuje odstop (cesija) in se more skleniti odplatno ali brezplačno.

Predmet odstopa.

§ 1393. Vse odsvojene pravice so predmet odstopa, pravice ki so vezane na osebo, torej z njo prestanejo, ni moči odstopiti. Zadolžnice, ki se glase na prinosnika, se odstopajo že z izročitvijo in ni razen posesti potreben noben drug dokaz o odstopu.

U č i n e k .

§ 1394. Pravice prevzemnika se glede odstojljene terjatve iste, kakor pravice odstopnika.

§ 1395. Z odstojno pogodbo nastane nova obveza le med odstojnikom (cedent) in prevzemnikom terjatve (cesionar) ne pa med tem in prevzetim dolžnikom (cessus). Dolžnik je torej upravičen, dokler mu prevzemnik ni znan, plačati prvemu upniku ali se sicer z njim pogoditi.

§ 1396. Tega dolžnik ne more več storiti, čim mu je bil prevzemnik naznanjen; ostane mu pa pravica, uveljaviti svoje ugovore proti terjatvi. Ako je priznal terjatev nasproti pošteni prevzemniku za resnično, je obvezan plačati mu kot svojemu upniku.

Odgovornost odstopnika.

§ 1397. Kdor odstoji terjatev zastonj, jo torej podari, ni več odgovoren za njo. Ako pa se odstop izvrši na odplaten način, je prenosnik odgovoren prevzemniku tako za resničnost,

§ 1404. kakor za izterljivost terjatve, toda nikdar za več nego je dobil od prevzemnika.

§ 1398. Kolikor se je mogel prevzemnik o izterljivosti terjatve poučiti iz javnih zastavnih knjig, mu ne gre za neizterljivi-

§ 1405. vost nobena odškodnina. Odstojnik tudi ni odgovoren za terjatev, ki je bila za časa odstopa izterljiva, pa je postala neizterljiva zgolj po naključju ali vsled pogoške prevzemnika.

§ 1399. Takega pogreška je kriv prevzemnik, ako terjatev, ne odgpove ob času, ki se sme odpovedati ali je ne izterja, potem ko je dopela v plačilo, ako jo dolžniku odpusti, ako zamudi da si priskrbi ob pravem času še možno varnost ali da opusti uvedbo sodne izvršbe.

Z nakazom (asignacijo).

§ 1400. Z nakazom na dajatev drugega se prejemnik nakaza (asignator) pooblaščenca, da prejme dajatev od odkazanca (asignat), ta pa, da izvrši dajatev na račun nakaznika (asignat). Neposredno pravico na proti odkazancu pridobi prejemnik nakaza šele, ko mu je došla izjava odkazanca, o sprejemu nakaza. (Nov. III, § 176).

§ 1401. Kolikor odkazanec že dolguje nakazniku to, kar naj da, je temu nasproti obvezan, da izpolni nakaz. Ako naj se poplača z nakazom dolg nakaznika pri prejemniku, ki je sprejel nakaz, je prejemnik obvezan pozvati odkazanca, da plača. Ako se prejemnik neče poslušati nakaza ali ako odkazanec odreče prejem nakaza ali dajatev, mora prejemnik to brez odlega sporočiti nakazniku. Dolg je poravnán šele z dajatvijo, ako ni dogovorjeno drugače. (Nov. III, § 177).

§ 1402. Ako je odkazanec sprejel nakaz nasproti prejemniku, mu sme ugovarjati le to, kar se tiče veljavnosti sprejema ali kar se razodeva iz vsebine nakaza ali iz njegovih osebnih odnošajev, do prejemnika. (Nov. III, § 178).

§ 1403. Dokler odkazanec še ni sprejel nakaza nasproti prejemniku, ga sme nakaznik preklicati. Ako med nakaznikom in odkazancem ni nobenega drugega pravnega naslova, veljajo za pravno razmerje med njima predpisi o pooblastilni pogodbi, tčoda odkaz ne ugasne s smrtjo nakaznika ali odkazanca. Koliko je prestanek nakaza pravno veljaven tudi nasproti prejemniku, je treba določiti po pravnem razmerju med prejemnikom in nakaznikom.

Prejemnikova pravica proti odkazancu zastara v treh letih. (Nov. III, § 179).

5. s prevzemom dolga.

§ 1404. Kdor obljubi dolžniku, da plača njegovemu upniku (prevzem izpolnitve), je odgovoren dolžniku za to, da ga upnik ne terja. Upnik ne pridobi s tem neposredno nobene pravice. (Nov. III, § 181).

§ 1405. Kdor dolžniku izjavi, da prevzame njegov dolg (prevzem dolga), stopi kot dolžnik na njegovo mesto, ako upnik na to pristane. Dokler ni tega pristanka ali ako se pristanek odreče, je odgovoren kakor pri prvemu izpolnitve (1404). Upnikov pristanek se sme izjaviti ali dolžniku ali prejemniku (Nov. III, § 182).

- § 1406. Tudi brez dogovora z dolžnikom sme kdo drug prevzeti dolg po pogodbi z upnikom. V dvomu pa je imeti upniku izjavljeni prevzem na jamstvo poleg dosedanjega dolžnika, ne mesto njega. (Nov. III § 183).
- § 1407. Obveznosti prevzemnika so v pogledu na prevzeti dolg iste kakor obveznosti dotedanjega dolžnika. Prevzemnik sme ugovarjati upniku, to kar se poda iz pravnega razmerja med upnikom in dotedanjim dolžnikom. Postranske pravice terjatve se ne izpremenijo z menjo dolžnikov. Poroki in od drugih dane zastave pa jamčijo le tedaj dalje, ako je porok ali zastavnik pristal na menjo dolžnika. (Nov. III, § 184).
- § 1408. Ako prevzame pridobitelj odsvojenega nepremičnina na tej vpisano zastavno pravico, je to v dvomu šteti za prevzem dolga. Odsvojilec sme, po izvršenem prenosu lastnine, upnika pisмено pozvati, da sprejme novega dolžnika namesto njega, z učinkom da velja pristanek, ako se odreče v šestih mesecih. Na ta učinek je treba v pozivu izrečno opozoriti. (Nov. III, § 185).
- § 1409. Kdor prevzame imovino ali podjetje, je neposredno obvezan upnikom brez škode za nadaljno odgovornost odsvojilca za dolgove imovine ali podjetja, za katere je ob izročitvi vedel ali moral vedeti. Odgovornost pa je prost tedaj, če je že poravnal takih dolgov toliko, kolikor je vrednost prevzete imovine ali podjetja. Nasprotni dogovori med odsvojilcem in prevzemnikom v škodo upnikom so proti tem brez moči. (Nov. III, § 186).
- § 1410. Ako je dogovorjen vstop novega dolžnika mesto prejšnjega dolžnika tako, da se določi mesto odpravljenega dolžnika razmerja obveza novega dolžnika iz samostojnega pravnega naslova ali s premenbo glavnega predmeta, ne nastopijo učinki prevzetega dolga, marveč učinki prenovitve pogodbe. (§§ 1377 in 1378). (Nov. III, § 189).

Tretje poglavje.

O PRESTANKU PRAVIC IN OBVEZNOSTI.

Prestanek pravic in obveznosti.

1411. Pravice in obveznosti so v taki zvezi, da s prestankom pravice prestane obveznost in s prestankom ta pravica.
1. vsled plačila.
1412. Obveznost prestane zlasti vsled plačila, to je s dajatvijo tega, kar je kdo dolžan dati. (§ 469).

Kako naj se plača.

- § 1413. Proti svoji volji se ne more prisiliti ne upnik, da sprejme kaj drugega kakor to, kar ima terjati, ne dolžnik, da bi dal kaj drugega kakor to, kar je obvezan dati. To velja tudi o času, kraju in načinu izpolnitve obveznosti.
- § 1414. Ako se da zato, ker upnik in dolžnik soglašata ali ker je plačilo po sebi nemožna, mesto plačila kaj drugega, je imeti dejanje za odplaten posel.
- § 1415. Upnik ni dolžan, da sprejme plačilo dolga deloma ali na račun. Ako pa je treba plačati različne dolgove, se šteje da je plačan tisti, za katerega je dolžnik z upnikovim pristankom izrečno izjavil, da ga hoče plačati.
- §. 1416. Ako se dvomi o dolžnikovi volji ali ako ji upnik ugovarja, se morajo poračunati najprej obresti, potem glavnica, od več glavnice pa tista, ki je že terjana ali vsaj dospela, in potem tista, ki je za dolžnika najtežja, ako ostane na dolgu.

Kdaj je plačati.

- § 1417. Ako rok za plačilo na noben način ni določen, nastopi obveznost plačila dolga šele z dnevom opomina. (§ 904).
- § 1418. Nekaterikrat je določen rok za plačilo po naravni stvari. Prevžitek se plača vsaj za en mesec naprej. Ako umrje oskrbovalec med tem časom, niso njegovi dediči dolžni povrniti, kar je naprej plačanega.
- §1419. Ako ja upnik odlašal sprejeti plačilo, nosi on škodljive posledice.
- § 1420. Ako kraj in način izpolnitve nista določena, naj se uporabijo gori (§ 905) določeni predpisi. (Nov. III, § 101).

Kdo plača.

- § 1421. Tudi oseba, ki je sicer nezmožna upravljati svoje imovino, sme po pravu plačati resničen in dospel dolg in se iznebiti svoje obveznosti. Ako bi pa plačala še negotov ali nezapadel dolg, je njen varuh ali skrbnik upravičen, plačano nazaj zahtevati.
- § 1422. Kdor plača dolg drugega, za katerega ni odgovoren (§ 1358), sme pred plačilom ali ob plačilu zahtevati, da mu upnik odstopi svoje pravice; ako je to storil, učinkuje plačilo kakor odkup terjatve. (Nov. III, § 172).
- § 1423. Ako se odkup terjatve ponudi s pristankom dolžnika, mora upnik plačilo sprejeti, toda ni odgovoren za izterljivost in resničnost terjatve izvzemši prevare. Brez dolžnikovega pristanka praviloma (§ 462) ni moči upnika prisiliti, da sprejme plačilo od drugega. (Nov. III, § 173).

Komu naj se plača.

§ 1424. Dolg se mora plačati upniku ali njegovemu pooblaščenцу, sposobnemu, za sprejem, ali tistemu, ki ga je sodišče priznalo za lastnika terjatve. Kar je kdo plačal osebi, ki ne sme sama upravljati svoje imovine, je obvezan plačati vnovič toliko, kolikor plačanega v istini ni več ali ni bilo porabljeno v korist prejemniku.

Sodna položba dolga.

§ 1425. Ako ni moči dolga plačati zato, ker je upnik neznan, odseten ali s ponudnim ni zadovoljen ali iz drugih važnih razlogov, sme dolžnik dolžno stvar naložiti na sodišču, ali ako ni pripravna za to, prositi, da sodišče odredi njeno hrambo. Vsako tako dejanje, ako se po pravu izvrši in se je upniku naznanilo, oprosti dolžnika njegove obveznosti in prevali nevarnost na dano stvar za upnika.

P o b o t n i c e .

§ 1426. Plačnik je vsikdar upravičen, da zahteva od plačanega pobotnico, to je peismeno spričevalo o izpolnjeni obveznosti. V pobotnici se mora navesti dolžnikovo in upnikovo ime, kakor tudi kraj, čas in premet plačanega dolga. Mora je podpisati upnik ali njegov pooblaščenec. Stroške za pobotnico trpi upnik, ako ni drugače dogovorjeno. (Nov. III, § 174).

§ 1427. Pobotnica o plačani glavnici ustanavlja domnevo, da so plačani tudi obresti od nje.

§ 1428. Ako ima upnik od dolžnika zadolžnico, je obvezan, izdati pobotnico, razen te pa vrniti zadolžnico, ali povzročiti, da se morda da o odplačilo odpiše na zadolžnici sami. Vrnjena zadolžnica brez pobotnice ustanavlja za dolžnika pravno domnevo, da je plačal, ne izključuje pa protidokaza. Ako je izgubljena zadolžnica, ki jo je treba vrniti, je plačnik upravičen zahtevati zavarovanje ali znesek sodno položiti in zahtevati, da izposluje upnik usmrtbo zadolžnice v smislu sodneg reda.

§ 1429. Pobotnica, ki jo je upnik izdal dolžniku za plačan novjši dolg, ne dokazuje sicer, da so plačani tudi drugi starejši dolгови, ako pa se tiče določenih dohodkov, rent ali takih plačil, ki jih je kakor denarne obresti, zakupnine, najemnine ali obresti od glavnice plačevati iz testega naslova in ob določenem času, se domneva, da je tisti, ki dokaže s pobotnico plačilo nazadnjega dospellega roka, poravnal tudi prej dospele.

- § 1430. Enako se domneva o trgovcih in obrtnikih, ki navadno obračunajo s svojimi odjemalci (kupci) ob določenih rokih, da so jim plačani tudi prejšnji računi, ako so dali pobotnico za račun od kasnejšega roka.
- Plaćilo dolga, ki ne obstoji.
- § 1431. Ako je bila komu v zmoti, pa bila je to celo pravna zmota, dana stvar ali storjeno dejanje, za kar ta nima pravice nasproti ti temu, ki je dal ali storil, se sme zahtevati praviloma v prvem primeru stvar nazaj, v drugem pa pribavljeni koristi primerno plačilo.
- § 1432. Vendar se ne smejo nazaj zahtevati plačila zastaranega ali takega dolga, ki je neveljaven le zaradi nedostatne obličnosti, ali katerega zakon le iztožiti ne dopušča, kakor ne tega, kar kdo plača vedoč, da ni dolžan.
- § 1433. Te predpis (§ 1432) pa ni uporaben, ako je plačala skrbi izročena ali kak na druga oseba, ki ne sme prosto razpolagati s svojo lastnino.
- § 1434. Vrnitev plačila je moči zahtevati tudi, ako je dolg kakorkoli še negotov ali ako je odvisen od izpolnitve pristavljenega pogoja. Plačilo resničnega in nepogojenega dolga se pa ne sme nazaj zahtevati zato, ker rok za plačilo še ni dospel.
- § 1435. Kdor je dal stvari, ki jih je bil res dolžan, jih sme nazaj zahtevati od prejemnika, ako je prestal pravni razlog, da jih obdrži.
- § 1436. Ako je bil kdo obvezan od dveh stvari dati samo eno po svoji volji, pa je dal vseh z mote obe, mu je prosti, da zahteva nazaj eno ali drugo.
- § 1437. Prejemnik plačanega dolga, ki ne obstoji se šteje za poštenega ali nepoštenega posestnika, ako je pač vedel za dajalčevo zmoto ali jo je moral domnevati iz okolnosti ali ne.
- Pobotanje (kompenzacija).
- § 1438. Ako se vzajemno snidejo terjatve, ki so resnične, enakovrstne in take, da more stvar, ki gre enemu kot upniku, ta plačati tudi kot dolžnik drugemu, nastane kolikor se terjatve pobotajo, druga z drugo, vzajemni prestanek obveznosti (Kompensacija), ki povzroči še po sebi vzajemno plačilo.
- § 1439. Pobotati ni moči resnične terjatve z neresnično, ali dospelo še z nedospelo. Sodni red določa, koliko je dopustno pobotanje nasproti stečajnemu skladu.

- § 1440. Enako ni moči med seboj pobotati terjatev, ki se tičejo neenakovrednostnih ali določenih in nedoločenih stvari. Samelastno ali zvijsačno odvzete, izposojene, v hrambo ali v zakup vzete stvari, sploh niso predmet pridrževanja ali pobotanja. (Nov. III, § 53).
- § 1441. Dolžnik ne sme s svojim upnikom pobotati tega, kar mora ta plačati komu drugemu, slednji pa dolžniku. Celotno vsoto, ki jo ima kdo terjati od državne blagajne, ni moči pobotati z dolgom, ki ga mora ta plačati drugi državni blagajni.
- § 1442. Ako se terjatev prenese polagoma na več oseb, sme sicer dolžnik odračunati terjatev, ki jo je imel ob odstopu proti njenemu prvemu imetniku, kakor tudi ono, ki mu gre proti poslednjemu imetniku, ne pa tudi tiste, ki jo je imel proti kateremu vmesnemu imetniku.
- § 1443. Proti terjatvi, vpisani v javnih knjigah, se sme odstopejniku (cesionarju) ugovarjati pobotanje le, če je tudi protiterjatev vpisana, in sicer pri terjatvi sami ali če je bila naznanjena odstopejniku ob njenem prevzemu.

3. Odračenje.

- § 1444. Vsikdar, kadar je upnik upravičen se odpovedati svoji pravici, se ji sme tudi odreči v korist svojega dolžnika in s tem dolžnika odvezati obveznosti.

4. Združitev.

- § 1445. Kadarkoli se pravica kakorkoli združi v obveznostjo v oni osebi, ugasneta obe, razen, ako je upnika že dano na voljo, zahtevati ločitev svojih pravic (§§ 802 - 812), ali ako nastopijo razmere povsem različne vrste. Zato se torej nič ne izpremeni v pravicah dedinskih upnikov, sodedičev ali volilojemnikov, ako je dolžnik naslednik v zapuščini svojega upnika, in tudi nič v pravicah upnikovih, ako ta podeduje dolžnika in poroka.
- § 1446. Pravice in obveznosti, vpisane v javnih knjigah ne prestopajo vsled združitve, dokler niso izbrisane iz javnih knjig (§ 526). Dotlej se sme vknjižena zastavna pravica prenesti na lastniku ali s prisilno dražbo na drugega (§§ 469 in 470).

5. Poguba stvari.

- § 1447. Z naključno popolno pogodbo določene stvari prestopa vsaka obveznost, celo ta, da se povrne njena vrednost. To načelo velja tudi za tiste primere, v katerih postane po kakšnem drugem naključju nemogoče obveznosti izpolniti ali dolg plačati. Vsikdar pa mora dolžnik to, kar je dobil, da izpolni obveznost, nazaj dati ali povrniti pošten posestnik, toda tako, da se ne okoristi s škodo drugega.

6. Smrt.

- § 1448. S smrtjo ugasnejo le take pravice in obveznosti, ki so omeje-
§ 1455. ne na osebo ali se tičejo zgolj osebnih dejanj pokojnikovih.

7. Pretek časa.

- § 1449. Pravice in obveznosti ugasnejo tudi po tretku časa, na ka-
terega so omejene s poslednjo voljo, s pogodbo, s sodniš-
§ 1456. kim izrekom ali z zakonom. V sledečem poglavju je predpisano,
kako prestanejo pravice in obveznosti vlsled zastaranja,
določenega z zakonom.

O postavitvi v prejšnji stan.

- § 1450. Državljanski zakoni, po katerih se smejo protipravna dejanja
in posli, ako ni zastaranja na poti, neposredno prerokati,
ne dopuščajo nobene postavitve v prejšnji stan. Primeri
postavitve v prejšnji stan, ki spadajo v sodno postopanje,
so določeni v sodnem redu.

Četrto poglavje.

O ZASTARANJU IN PRIPOSESTVOVANJU.

Zastaranje.

- § 1451. Zastaranje je izguba pravice, ki se v času, določenem v za-
konu, ni izvršilaevala.

Priposestvanje.

- § 1452. Ako se zastarana pravica veled zakonite posesti hkrati prenese
na koga drugega, se imenuje ta priposestvana pravica, in
pridobitni način, priposestvanje.

Komu sme kaj zastarati in kdo
sme kaj priposestvovati.

- § 1453. Vsakdo, ki je sicer zmožen pridobivati, sme tudi pridobiti
lastnino ali druge pravice s priposestvanjem.

Proti komu jedopustno zastaranje
in priposestvanje.

- § 1454. Zastaranje in priposestvanje je dopustno proti vsem za-
sebnikom, ki so zmožni sami izvrševati svoje pravice. Proti
varovancem in skrbil izročencem osebam, proti cerkvam, občinam
in drugim moralnim družbam, proti upraviteljem javne imovi-
ne in proti tistim, ki so odsetni brez svoje krivde, je
zastaranje in priposestvanje dopustno le pod doli (§§ 1494,
1472 in 1475) navedenimi omejitvami.

- § 1452. Kateri predmeti se smejo priposestevovati.
- § 1455. Kadar je moči pridobiti, se sme tudi priposestevovati. Stvari pa, ki jih radi njihove bistvene kakovosti ali po zakonu ni moči imeti v posesti, dalje stvari in pravice, ki se nikakor ne smejo odedovati, ni moči priposestevovati.
- § 1456. Zbog tega ni moči pridobiti s priposestevovanjem ne pravic, ki gredo zgolj državnemu poglavarju kot takemu, n. pr. pravice nalagati carine, kovati denar, respicovati davke in drugih vladarskih pravic (regalov) niti ni moči, da zastarajo dolžnosti, ki ustrezajo tem pravicam.
- § 1457. Druge pravice, ki gredo državnemu poglavarju, pa mu niso izključno pridržane, n. pr. na gozde, lov, ribolov, in podobne, smejo drugi državljani vobče priposestevovati, vendar le v daljši, kakor navadni dobi. (§ 1472).
- § 1458. Pravice zakonca, očeta, otroka in druge osebne pravice niso priposetljiva. Vendar pride nekrivno neznanje prav tistim, ki izvršujejo take pravice pošteno, da začasno obdrže in izvršujejo svoje namišljene pravice.
- § 1459. Pravice človeka na svoja dejanja in na svojo lastnino, n. pr. kupovati blago tu in tam, rabiti svoje travnike ali svojo vodo, ne morejo zastarati, razen če zakon izrečno ustanavlja, da se pravice izgube, ako se določeno dobo niso izvrševale. Ako je pa kdo drugemu prepovedoval izvrševanje take pravice, ali pri tem oviral, ^{prično} se posest prepovedane pravice enega proti prostosti drugega od trenutka, ko se je ta pokoril prepovedi ali zapreki, in s tem se povzroči zastaranje ali priposestevanje, ako so izpolnjene vse druge potrebnosti (§§ 313 in 351).
- Potrebnosti za priposestevanje:
1. posest,
- § 1460. Za priposestevanje je treba razen zmoglosti, osebe in predmeta, da ima kdo res v posesti stvar ali pravico, ki jo je tako pridobil, da je njegova posest pravična, poštena in pristna in da je trajala ves po zakonu določeni čas (§§ 309, 316, 326 in 345).
- in sicer a) pravična,
- § 1461. Vsaka posest, ki se opira na tak naslov, ki bi zadoščal za prevzem lastnine, ako bi jo bil imel izročnik, je pravična in zadošča za priposestevanje. Taki naslovi so n. pr. volilo, daritev, posejilo, kup in prodaja, menja, plačilo itd.

§ 1462. Zastavljenih, posojenih, v hrambo ali uživanje danih stvari ne smejo upniki, izposojevalci in hranitelji ali uživalci nikdar priposestevovati, ker nimajo pravičnega naslova. Njihovi dediči namestujejo zapustnike in nimajo več naslova nego ti. Le drugemu pravičnemu posestniku pride prav čas priposestevovanja.

b) poštna,

§ 1463. Posest mora biti poštna. Nepoštenje prejšnjega posestnika pa ni ovira poštnega nasleščnika ali dediča, da prične s priposestevanjem od dne svoje posesti. (§ 1493).

c) pristna.

§ 1464. Posest mora biti tudi pristna. Kdor se stvari polasti s silo, ali s zvijačo ali s skričevaj prikrade v posest, ali poseduje stvar le na prošnjo, je ne more priposestevovati ne on sam, ne njegovi dediči.

2. Pretek časa.

§ 1465. Za priposestevovanje in zastaranje je tudi tveba, da je pretekel v zakonu predpisani čas. Razen dobe, določene z zakoni za nekatere posebne primere, je tukaj vobče določen čas, potreben v vseh ostalih primerih za priposestevovanje ali zastaranje. Pri tem pride v poštev tako različnost pravic in stvari kakor oseb.

Čas priposestevovanja. Redni.

§ 1466. Lastninska pravica na premičnino se priposestuje s triletno pravno posestjo.

§ 1468. Kjer še niso uvedene redne javne knjige in je dokazati pridobitev nepremičnin s sodnimi spisi in drugimi listinami ali ako stvar ni vpisana na ime tistega, ki izvršuje posestne pravice nad njo, se priposestevovanje dovrši šele po tridesetih letih.

§ 1470. Kjer še ni rednih javnih knjig, ali ako taka pravica ni vpisana vanje, je more pošteni imetnik priposestevovati šele po tridesetih letih.

§ 1471. Pri pravicah, ki se morejo redko izvrševati, n.pr. pri pravicah, podeliti naderbino ali koga prisiliti, da prispeva za nepravo mostu, mora tisti, ki trdi priposestevovanje, razen preteka tridesetih let hkrati dokazati, da je bilo moči izvrševati to pravico v tem času vsaj trikrat in da jo je vsakikrat izvrševal.

izredni.

- § 1472. Pri državnem zakladu, to je proti upraviteljem državnega blaga in državne imovine, kolikor je zastaranje dopustno (§§ 287, 289 in 1456 - 1457), dalje proti upraviteljem imovine, cerkve, občine in drugih dovoljenih združb ne zadostuje navadnej redni čas priposestevovanja. Posest premožnin kakor tudi posest nepremičnin ali na njih izvrševanih služnosti in drugih pravic, ako so vpisane v javne knjige na posestnikovo ime, mora trajati šest let. Pravice te vrste, ki niso vpisane v javne knjige na posestnikovo ime in vse ostale pravice je moči pridobiti proti državnemu zakladu in teokaj navedenim osebam, ki uživajo ugodnost, le s posestjo štiridesetih let.
- § 1473. Kdor je v skupnosti z osebo, ki ji daje zakon ugodnost glede zastaralne dobe, ima isto ugodnost. Ugodnosti daljšega zastaralnega roka imajo svojo moč tudi proti drugim, ki uživajo v tem pogledu tudi ugodnosti.
- § 1474. Lastnost rodbinskega fidejkomisa, primskega in dednodačnega zemljiča se izgubi le s posestjo proste lastnine v dobi štiridesetih let.
- § 1475. Bivanje lastnikov izven pokrajine, kjer je stvar, nasprotuje rednemu priposestevovanju in zastaranju toliko, kolikor se šteje čas svojeveljne in nekrive odsotnosti le za polovico, torej eno leto le za šest mesecev. Vendar se ni ozirati na kratke dobe odsotnosti, ki niso trajale nepretrgoma niti polno leto, sploh pa čas, ni raztegniti nikdar na več kakor na trideset let skupaj. Odsotnost po lastni krivdi ni izvzeta od rednega časa zastaranja.
- § 1476. Tudi tisti, ki je pridobil premožnino neposredno od nepristnega ali od nepoštenega posestnika ali komur ni moči imenovati svojega prednika, mora čakati, da poteče sicer redni čas priposestevovanja dvojno.
- § 1477. Kdor opira priposestevovanje na dobo tridesetih ali štiridesetih let, mu ni treba označiti pravičnega naslova. Ne-poštena posest, ki mu je dokazana, pa izključuje priposestevovanje tudi v tej daljši dobi.
- čas zastaranja. Občni. (Nov, III, § 191).
- § 1478. Kolikor obsega vsako priposestevovanje zastaranje, se obe po izrednih predpisanih pogojih dovrše v isti dobi. Za pravo zastaranje pa zadostuje, da se le pravica, ki bi jo bilo moči po sebi še izvrševati, ne izvršuje trideset let.

- § 1479. Vse pravice proti drugemu, naj so vknjižene v javne knjige ali ne, prestatnejo torej praviloma najpozneje po tridesetletnem neizvrševanju ali po tolikoletnem molčanju.
- § 1480. Terjatve zastalih vsakoletnih dajatev, zlasti obresti rent, preživnin, prevžitkov, kakor tudi letna odplačila dogovorjena za poplačilo glavnice, prestatnejo v treh letih, pravica sama zastara, ako se trideset let ne izvršuje. (Nov. III, § 192).

I z j e m e .

- § 1481. Ni moči, da zastarajo obveze, ki so osnovane v rodbinskem in sploh v osebnem pravu, n. pr. priskrbevati otrokom neobhodno potrebno vzdrževanje, kakor ne tiste, ki se zlagajo z gori (§ 1459) navedeno pravico, prosto razpolagati s svojo lastnino, n. pr. obveza, da se razdeli skupna stvar ali določi meja.
- § 1482. Takisto ni omejen v svoji pravici, kdor je smel kakšno pravico na tujem svetu izvrševati glede na celotno ali na razne poeljubne načine, zgolj s tem, da je je še tako dolgo izvrševal le na enem delu sveta ali samo na določen način; omejitev se mora marveč učiniti s pridobitvijo ali s priposestvovanjem prepovedane ali ovirane pravice (§ 351). Prav tako je treba ravnati, ako je kdo pravico, ki jo ima proti vsem občanom, doslej izvrševal le proti nekaterim občanom.
- § 1483. Dokler ima upnik zastavo v rokah, mu ni moči ugovarjati, da je opustil izvrševanje zastavne pravice in zastavna pravica ne more zastarati. Tudi ne zastara dolžnikova pravica, da reši svojo zastavo. Kolikor pa terjatev presega vrednost zastave, more med tem ugasniti vsled zastaranja.
- § 1484. Za zastaranja teklih pravic, ki se morajo le redko izvrševati, se zahteva, da se v zastaralni dobi tridesetih let prilika, za izvrševanje take pravice trikrat ni porabila (§ 1471).
- § 1485. Glede oseb, ki imajo s ugodnost po § 1472, se zahteva štirideset let kakor za priposestvovanje tako tudi za zastaranja. Obeno pravilo, da se pravica izgubi šele po preteku tridesetih ali štiridesetih let, ako se ne izvršuje je uporabno le, če zakon ni določil krajše dobe (§ 1465). (Nov. III, § 193).

Posebni čas zastaranja.

§ 1486. V treh letih so zastarane terjatve:

1. za dobavo stvari ali izvršitev del ali drugih dejatev v obrtnem, trgovskem ali drugem poslovnem obratu,
2. za dobavo kmetijskih in gozdarskih pridelkov v obratu kmetijstva in gozdarstva,
3. za prevzem na hrano, nego, zdravljenje, vzgojo ali za pouk osebam, ki se s tem pečajo, ali v zavodih, ki služijo v ta namen,
4. najemnin in zakupnin,
5. služiteljev radi mezde in povračila izdatkov iz službenih pogodb pomožnih delavcev, (kakor službodavcev radi) dninarjev, poslov in vseh zasebnih uslužbencev, kakor službodavcev radi predjemov, danih na take terjatve,
6. zdravnikov, živinozdravnikov, babic, zasebnih učiteljev, odvetnikov, notarjev, patentnih zastopnikov in vseh drugih oseb, ki so javno postavljene za oskrbovanje določenih poslov, radi plačila za njihova opravila in radi povračila njihovih izdatkov, kakor strank radi predjemov, danih tem osebam. (Nov. III, § 194).

§ 1487. Pravice, ošvreči izjavo poslednje volje, terjati dolžni delež ali njegovo dopolnitev, preklicati daritev zaradi nehvaležnosti obdarjenca radi prikratbe dolžnega deleža, razveljaviti odplatno pogodbo zaradi prikratbe nad polovico ali izpodbijati izvršeno delitev skupnega blaga in zahtevak radi strahu ali zmote, ki sta se pripetila pri pogodbi in pri čemer drugi pogodnik ali ni zakrivil zvižaje, se morajo uveljaviti v treh letih. Po pretoku tega časa so zastarane. (Nov. III, § 195).

§ 1488. Pravica služnosti zastara valed neizvrševanja, ako se obvezana stranka protivi izvrševanju služnosti, upravičenec pa ni uveljavil svoje pravice v treh zaporednih letih.

§ 1489. Vsaka tožba za odškodnino je zastarana v treh letih od tistega časa, ko je oškodovani zvedel za škodo in za poškodovalčevo osebo, pa naj je bila škoda povzročena po kršitvi pogodbene dolžnosti ali br z ozira na pogodbo. Ako oškodovanec ni zvedel za škodo ali za osebo poškodovalčevo, ali ako je nastala škoda iz hudodelstva, ugasne tožbena pravica le po tridesetih letih. (Nov. III, § 196).

§ 1490. Radi žaljenja časti, ki je zgolj psovanje z besedami, spisi ali kretajami, ni mōbi več tožiti po pretoku snega leta. Ako pa je razžaljenje dejansko, traja tožbeni zahtevak za zadoščenje tri leta.

Za odškodninske tožbe radi ogrožanja kredita, pridobitka ali uspevanja drugega z razširjevanjem neresničnih dejstev je treba uporabiti predpise § 1489. (Nov. III, § 197).

§ 1499. Prav tako sme po poteku zastaranja obvezanec doseči izbris svoje obveze, vpisane v javne knjige, ali da se pravica, ki je dolejš bila uravičencu, kakor o tem izdane listine proglasi za nične.

§ 1500. Toda pravica, pridobljena s priposestvom ali zastaranjem, ne sme biti na škodo tistemu, ki je v zaupanju na javni knjige pridobil stvar ali pravico, če preden je bila s priposestvom ali zastaranjem pridobljena pravica vpisana.

§ 1501. Na zastaranje brez ugovora strank ni ozirati uradoma.

Odrečnje zastaranju ali njegovo podaljšanje.

§ 1502. Zastaranju se ni moči naprej odreči, niti ni moči dogovoriti daljšega zastaralnega roka, kakor je določeno v zakonih.